

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

БАКУТІН ЄВГЕН ІВАНОВИЧ

УДК 342.922

**ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ
ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ **Є.І. Бакутін**

Науковий керівник: **Константінов Сергій Федорович**,
доктор юридичних наук, професор

Київ – 2021

АНОТАЦІЯ

Бакутін Є.І. Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021.

Дисертаційне дослідження присвячено покращенню проблематиці адміністративно-правовому використанню технічних засобів фіксації правопорушень. У дисертації висвітлено низку теоретичних і практичних питань та сучасний досвід інших країн, що полягає у визначенні сутності й особливостей адміністративно-правового використання технічних засобів, а також опрацюванні на підставі аналізу відповідні рекомендації та пропозиції щодо їх вдосконалення відповідного законодавства, правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Досліджено методологічні підходи до розуміння механізму використання технічних засобів фіксації правопорушень і запропоновано авторське визначення цього поняття. Розкрито сутність адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень. Проаналізовано організаційні заходи та обґрунтовано можливі напрями вдосконалення щодо використання технічних засобів. Узагальнено міжнародний досвід використання технічних засобів фіксації правопорушень правоохоронними органами.

На сьогодні в нашій державі склалася катастрофічна ситуація у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Масштаби дорожньо-транспортного травматизму в Україні значно випереджають аналогічні показники більшості держав світу. За наявними статистичними даними, у середньому в Україні щодоби внаслідок ДТП гине 9 осіб, 90 осіб зазнають тілесних ушкоджень.

Розвиток сучасної держави невід'ємно пов'язано із забезпеченням законності та правопорядку, надійної охорони публічного порядку та законності громадян, всебічної активізації боротьби з правопорушеннями во всіх сферах соціального життя. Департамент патрульної поліції Національної поліції України визначено уповноваженим органом Національної поліції України щодо накладення адміністративних стягнень у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані як в автоматичному так і не автоматичному режимі.

Встановлено, що Департамент патрульної поліції Національної поліції України (ДПП НПУ) використовує різного роду технічні засоби під час документування обставин проступку. Саме по собі використання технічних засобів фіксації правопорушень є значним, прогресивним кроком вперед, який спрямований на підвищення якості публічної безпеки та утвердження правосуддя в державі. Досить часто використання технічних засобів фіксації правопорушень призводить до виникнення непорозумінь між громадянами та представниками уповноважених органів державної влади, які потребують свого вирішення по суті.

Констатовано, що Україна, як і будь-яка інша соціально-спрямована та демократична держава взяла на себе обов'язок дбати про своїх громадян, створивши для них умови, за яких їх життя, правам, законним інтересам і свободам, здоров'ю, честі та гідності нічого не буде загрожувати. За для цього в системі державних органів створені та функціонують правоохоронні органи, серед яких надважливе місце належить Національній поліції України, яка цього року відсвяткувала п'яту річницю свого існування. Створенню Національної поліції передували ряд історичних подій, які показали повну неспроможність старої міліції належним чином захистити громадян України. Не можна також не відмітити той факт, що поліція, як правоохоронний орган, повністю змінила філософію роботи подібних відомств, змінивши її з репресивно-каральної на сервісно-профілактичну службу.

Наголошено на тому, що в результаті проведених реформувань ДПП використовують різного роду технічні засоби під час документування обставин проступку. Зазначено те, що саме по собі використання технічних засобів фіксації правопорушень є значним, прогресивним кроком вперед, який спрямований на підвищення якості публічної безпеки та утвердження правосуддя в державі. Досить часто використання технічних засобів фіксації правопорушень призводить до виникнення непорозумінь між громадянами та представниками уповноважених органів державної влади, які потребують свого вирішення по суті.

Обґрунтовано, що діяльність Національної поліції України спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України. Поряд з наміченими заходами та ключовими викликами, які на сьогодні стоять перед органами системи Міністерства внутрішніх справ України, безпосередньо пов'язані із її компетентністю в забезпеченні безпеки громадян та суспільства, здатністю протистояти злочинності, передбачається максимальне використання наявних правових засобів боротьби із адміністративними правопорушеннями (проступками). Мова йде про те, що адміністративно-правові засоби боротьби із хуліганством, зловживанням спиртними напоями, дрібним викраденням чужого майна, порушенням Правил дорожнього руху тощо, безпосередньо направлені на забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Ефективність їх застосування на практиці, повнота і дієвість адміністративно-правового врегулювання багато в чому визначають положення справ із охорони та підтримання публічної безпеки і порядку в державі.

Усе це вимагає всебічного теоретичного дослідження стану та рівня адміністративно-правового регулювання в сфері охорони публічного порядку, його структури, ефективності правових та організаційних форм діяльності органів державної влади, які здійснюють правозастосовну діяльність, й вироблення на цій основі практичних рекомендацій, направлених на вдосконалення охорони прав і свобод людини, підтримання публічної безпеки і

порядку. Мова, таким чином, йдеться про необхідність комплексного дослідження механізму адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень у сфері охорони та підтримання публічної безпеки і порядку у всіх його аспектах.

Зазначено, що найважливішими вимогами законності є обґрунтованість притягнення до адміністративної відповідальності, наявність достатніх доказів про вчинення адміністративного правопорушення. Ефективність діяльності правоохоронців по виявленню й фіксації цілого ряду правопорушень в значній мірі може бути підвищена за рахунок різних технічних засобів фіксації правопорушень.

Наголошено на тому, що результати використання технічних засобів без або за участю поліцейського є доказовим значенням під час притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності.

Доведено, що в юридичній науці визначення «механізм правового регулювання» активно використовується з 1960 року. Його поява є наслідком того, що вивчення окремих правових явищ (актів, норм, правовідносин тощо) та дослідження їх впливу на правопорядок не завжди давали бажаний результат. Встановлено, що в реальній дійсності дані явища не існують ізольовано один від одного, вони постійно взаємодіють і саме у взаємодії надають регулюючий вплив на суспільні відносини. Іншими словами, аналіз всіх явищ та процесів за допомогою котрих право реалізується в реальній дійсності, можливий лише з використанням визначенням «механізм правового регулювання».

Ключовим елементом дослідження проблем адміністративно-правового регулювання в сфері громадського порядку визнано в першу чергу з'ясування кола суспільних відносин, виникаючих в досліджуваній сфері, іншими словами, визначення предмета правового регулювання. Це стосується випадків використання технічних засобів фіксації правопорушень, фіксації правопорушень як доказів у таких справах.

Проаналізовано міжнародні стандарти з використання технічних засобів фіксації правопорушень та можливість їх упровадження в національну правову

систему. Узагальнено зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень та шляхи його імплементації в Україні.

Аналіз основних нормативно-правових актів дає підстави констатувати відсутність однозначного тлумачення поняття, а також вичерпного переліку об'єктів, які охоплює категорія «технічні засоби фіксації правопорушень». Це не лише суттєво ускладнює розуміння понять, а й негативно позначається на процедурних аспектах, що можуть виникати під час використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Особливої значущості окреслена проблематика набула в нашій державі в умовах сьогодення. Зазначене обумовлює необхідність законодавчого врегулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, а також чіткого визначення процедур, пов'язаних з їх використанням. Нагальною є потреба у виробленні єдиних уніфікованих процедур щодо використання технічних засобів. Нині рівень правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, зокрема у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у нашій державі є недостатнім. Це негативно позначається на відкритості та прозорості реалізації вказаного процесу. Крім того, бракує чіткого алгоритму дій щодо використання технічних засобів.

Саме тому дослідження адміністративно-правового регулювання щодо використання технічних засобів фіксації правопорушень є одним з нагальних завдань юридичної науки та практики, яке потребує об'єктивного й комплексного вирішення.

На рівні дисертаційних досліджень окремі аспекти адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів вивчали такі науковці: В. Муцко «Адміністративно-правове регулювання безпеки дорожнього руху в Україні», Р. Михайлов «Забезпечення адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері безпеки дорожнього руху в сучасних умовах», О. Штих «Показання технічних приладів та засобів як докази в справах про адміністративні правопорушення» тощо.

Аналіз основних нормативно-правових актів, статистичних даних та досвіду зарубіжних країн дає підстави констатувати про наявність багатьох недоліків у системі адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень. Виходячи з цього, вважаємо, що удосконалення адміністративно-правового регулювання стане тим чинником, що дозволить значно підвищити безпеку дорожнього руху в Україні.

Наголошено на тому, що процеси які пов'язані з дорожнім рухом, нові умови та якісно новий характер діяльності автотранспортної системи, поставив нагальну необхідність у кардинальних змінах законодавства у сфері забезпеченні безпеки дорожнього руху.

Зазначено, що більшість ДТП виникає через недисциплінованість учасників дорожнього руху, їх свідомого нехтування вимогами безпеки дорожнього руху. Однією з основних причин дорожньо-транспортних пригод є перевищення максимально дозвільної швидкості руху транспортного засобу тощо. Адміністративно-правовим регулюванням використання технічних засобів фіксації правопорушень визнано засновану на приписах законів та інших нормативно правових актів діяльність спеціально уповноважених суб'єктів публічної адміністрації щодо забезпечення належного використання технічних засобів. Цей стан справ багато в чому пояснюється недосконалістю чинного законодавства, яке не відповідає потребам забезпечення безпеки дорожнього руху на сучасному етапі.

Констатовано, що практика застосування законодавства про відповідальність за порушення правил показала недостатню превентивну роль діючих правових норм щодо учасників дорожнього руху. Існуючий стан справ, як показали проведення дослідження, багато в чому пояснюється недосконалістю чинного законодавства.

Встановлено, що основна ж мета законодавства – виявлення і видалення з процесу дорожнього руху водіїв, що здійснюють грубі порушення, які безпосередньо впливають на виникнення дорожньо-транспортних пригод, залишається нереалізованою.

Наголошено на тому, що найважливішими вимогами законності є обґрунтованість притягнення до адміністративної відповідальності, наявність достатніх доказів про вчинення адміністративного правопорушення. Ефективність діяльності Національної поліції по виявленню та фіксації цілого ряду порушень правил дорожнього руху в значному ступені може бути збільшена за рахунок різних технічних засобів фіксації правопорушень.

Встановлено, що джерелом доказу є дані, які є доказами у справі про адміністративне правопорушення, показання технічних засобів, призначених для фіксації порушень правил дорожнього руху, отримані в результаті їх застосування.

Проаналізовано види технічних засобів фіксації правопорушень, що використовуються під час виявлення, припинення адміністративних проступків, а також під час здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Констатовано загальну характеристику даних, одержаних у результаті використання технічних засобів. Проаналізовано поняття та напрями використання даних, одержаних у результаті використання цих засобів, як доказів у справах про адміністративні правопорушення.

Доведено, що нормативними актами, які становлять підґрунтя адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, є закони України – Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Митний кодекс України, Цивільний кодекс України, Податковий кодекс України, закони України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII, «Про дорожній рух» від 30 червня 1993 року № 3353-XII, постанова Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2017 року № 833 «Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі» тощо.

Зазначено, що нормативну основу адміністративно – правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, крім

законів, становлять численні підзаконні адміністративні правові акти, видані суб'єктами, уповноваженими визначати, проводити, формувати й реалізувати державну політику в досліджуваній сфері, а також міжнародні правові акти й міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Надаються пропозиції щодо удосконалення адміністративно-правової регламентації використання технічних засобів, а також використання отриманих від них даних як доказів у справах про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: технічні засоби, правопорушення, адміністративно-правовий механізм, адміністративне законодавство, правове регулювання, організація, використання, фіксація, Національна поліція.

SUMMARY

Bakytin Ye.I. Administrative and legal regulation of the use of technical means of recording offenses. – Qualifying scientific work on the rights of a manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.07 – Administrative Law; Finance Law; Information Law. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2021.

The dissertation research is devoted to the problem of improving the administrative and legal regulation of the use of technical means of fixing offenses. On the basis of the dissertation research it is proved that the intensification of the activity of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is based on modern achievements of science and technology.

The classification of technical means depending on the tasks assigned to the police, ie the provision of police services in various areas (according to Article 2 of the Law of Ukraine «On the National Police»). Assignment of technical means to one or another group is always conditional, as a number of technical means are basically universal in nature and in a ready-made or slightly modified form exist equally within forensic, operational, administrative-preventive and other equipment. On this basis, it is impossible to draw a clear line between certain types of technical means used in specific forms of law enforcement policing.

It is noted that today in our country there is a catastrophic situation in the field of road safety. The scale of road traffic injuries in Ukraine is much ahead of similar indicators in most countries. According to available statistics, on average in Ukraine, 9 people die every day as a result of road accidents, 90 people are injured.¹

It is noted that the development of the modern state is inextricably linked with ensuring law and order, reliable protection of public order and legality of citizens, comprehensive intensification of the fight against crime in all spheres of social life. The Patrol Police Department of the National Police of Ukraine has been designated as the authorized body of the National Police of Ukraine for imposing administrative penalties in cases of administrative offenses in the field of road safety, recorded both automatically and non-automatically.

International standards for the use of technical means of recording offenses and the possibility of their introduction into the national legal system are analyzed. The foreign experience of administrative and legal regulation of the use of technical means of fixing offenses and ways of its implementation in Ukraine are generalized.

The analysis of the main normative-legal acts gives grounds to state the absence of an unambiguous interpretation of the concept, as well as an exhaustive list of objects, which are covered by the category «technical means of fixing offenses». This not only significantly complicates the understanding of the concepts, but also has a negative impact on the procedural aspects that may arise during the use of technical means of recording offenses.

One of the main causes of road accidents is exceeding the maximum allowed speed of the vehicle and so on. Administrative and legal regulation of the use of technical means of fixing offenses is based on the provisions of laws and other regulations of the specially authorized entities of public administration to ensure the proper use of technical means.

The presence of specific features makes it possible to consider it as an object of administrative and legal regulation.

The outlined problems have acquired special significance in our state in today's conditions. This necessitates the legislative regulation of the use of technical means of recording offenses, as well as a clear definition of procedures related to their use. There is an urgent need to develop uniform unified procedures for the use of technical means. Currently, the level of legal regulation of the use of technical means of recording offenses, in particular in the field of road safety, in our country is insufficient. This negatively affects the openness and transparency of the implementation of this process. In addition, there is a lack of a clear algorithm for the use of technical means.

That is why the study of administrative and legal regulation on the use of technical means of recording offenses is one of the urgent tasks of legal science and practice, which requires an objective and comprehensive solution.

At the level of dissertation research, some aspects of administrative and legal regulation of the use of technical means were studied by the following scientists: V. Mutsko «Administrative and legal regulation of road safety in Ukraine», R. Mikhailov «Ensuring administrative liability for violations of legislation in road safety in modern conditions», O. Shtykh «Indications of technical devices and means as evidence in cases of administrative offenses».

The analysis of the main normative-legal acts, statistical data and experience of foreign countries gives grounds to state that there are many shortcomings in the system of administrative-legal regulation of the use of technical means of fixing offenses. Based on this, we believe that the improvement of administrative and legal regulation will be a factor that will significantly increase road safety in Ukraine.

It is argued that the technical means of recording offenses used in the process of detecting, stopping and investigating offenses – a system of scientifically sound devices, apparatus, tools, as well as methods, techniques, algorithms and recommendations for their lawful use by authorized persons to solve security problems. human rights and freedoms, combating crime and maintaining public safety and order. The factors that define the concept of technical means include: the actual technical means, which include devices, equipment, tools and materials, without which it is impossible to document, detect, record, remove, study and evaluate physical evidence; methods and techniques of using technical means.

Such specific and defining certain requirements are named, which provide probative value of the results of the use of technical means of fixing offenses. At registration of the materials received as a result of use of technical means it is necessary: 1) to show relativity of the revealed technical means of the facts to the carried-out preventive action; 2) appendices must be certified by the signatures of the participants in the offense; 3) applications must be provided with technical means of protection against falsification of objects; 4) appendices to the protocol must contain concise explanatory inscriptions.

The analysis shows that the organization of the use of technical means of fixing offenses is a special activity of law enforcement agencies to create conditions for

effective implementation of tactics and ensure the most effective use of technical means in preventing, detecting and terminating offenses. The organization provides for the definition of tools and methods, their proper preparation, adjustment, ordering, planning of use.

It is proved that the concepts of «technical means», «technical devices», «technical means of fixing offenses», «special devices» and «scientific and technical means» are identical. The main types of classification are: 1) depending on the functions assigned to law enforcement agencies; 2) the form of activity of the law enforcement body; 3) by the subject of application; 4) by type of technical means; 5) for the purpose of use; 6) by type of special knowledge and methods used; 7) the content of the technical means used; 8) depending on the provision of technical means.

The analysis of the international experience of use of technical means of fixing of offenses is carried out, in particular attention is paid to such countries, as: Great Britain, Germany etc.

Keywords: technical means, offenses, administrative-legal mechanism, administrative legislation, legal regulation, organization, use, fixation, National Police.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Бакутін Є. І. Запобігання протиправним діям у сфері адміністративного права за допомогою технічних засобів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 3 (100). С. 57–68.

2. Бакутін Є. І. Напрями вдосконалення законодавчого регулювання використання безпілотних літальних апаратів в діяльності Національної поліції України. *Держава і право*. 2017. Вип. №77. С. 307–320.

3. Бакутін Є. І. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. Вип. 12 (274). С. 158–165.

4. Yevhen Bakutin. Main legal principles of use of technical means of fixation of offenses by National police in Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 4 (1). P. 7–14.

5. Бакутін Є. І. Аналіз європейського та вітчизняного досвіду щодо здійснення правозастосовної діяльності поліції. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. № 1. С. 328–332.

6. Бакутін Є. І. Принцип законності в діяльності поліції під час використання технічних засобів фіксації адміністративних правопорушень. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. № 2. С. 208–213.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Бакутін Є. І. Сучасний стан проблеми оснащення СІЗО, установ виконання покарань інтегрованими системами безпеки. *Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція* : міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27 листоп. 2015 р.). Київ, 2015. С. 557–558.

8. Бакутін Є. І. Світовий досвід в ефективності використання технічних засобів фіксації правопорушень. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та*

його впровадження в Україні : міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 17 берез. 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С. 410–413.

9. Бакутін Є. І. Ефективність використання технічних засобів фіксації адміністративних проступків в Україні. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*: міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 25 берез. 2016 р.). Одеса, 2016. С. 172–174.

10. Бакутін Є. І. Експертиза матеріалів та технічних засобів фіксації правопорушень. *Теорія і практика судової експертизи* : матеріали кругл. столу (Київ, 12 трав. 2016 р.). Київ, 2016. С. 22–24.

11. Бакутін Є. І. Роль технічних засобів фіксації правопорушень в досудовому розслідуванні. *Наукове забезпечення досудового забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 8 лип. 2016 р.). Київ, 2016. С. 192–194.

12. Бакутін Є. І. Автоматична фіксація порушень швидкісного режиму за допомогою технічних засобів у тестовому режимі. *Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти* : матеріали XI міжнар. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 22 листоп. 2016 р.). Кривий Ріг, 2017. С. 19–23.

13. Бакутін Є. І. Діяльність поліції під фото-, відео-, наглядом суспільства. *Круглий стіл, присвячений 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини* : матеріали кругл. столу (Київ, 9 груд. 2016 р.). Київ, 2016. С. 161–165.

14. Бакутін Є. І. Антикорупційний захист від видалення отриманих від технічних засобів даних або інформаційних повідомлень. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції* : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 31 берез. 2017 р.). Харків, 2017. С. 22–24.

15. Бакутін Є. І. Технічна інновація «БПЛА» в діяльності Національної поліції України. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 8 листоп. 2017 р.). Харків, 2017. С. 46–48.

16. Бакутін Є. І. Поліцейські заходи примусу до осіб з явними ознаками обмежених можливостей. *Формування публічної служби, чутливої до людей з*

особливими потребами: цифрові технології : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 10 листоп. 2017 р.). Київ, 2017. С. 34–37.

17. Бакутін Є. І. Законодавче регулювання впровадження технічних інновацій в діяльності поліції України. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 10 листоп. 2017 р.). Львів, 2017. С. 13–15.

18. Бакутін Є. І. Умови використання науково-технічних засобів криміналістики. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології*: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 22 листоп. 2018 р.). Київ, 2018. С. 44–46.

19. Бакутін Є. І. Європейський досвід діяльності поліції та напрями їх впровадження в Україні. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики матеріали наукового семінару* (Львів, 21 черв. 2019 р.). Львів, 2019. С. 23–28.

20. Бакутін Є. І. Основні конституційні принципи використання технічних засобів в Україні. *Конституція України в умовах сьогодення* : матеріали наук.-практ. кругл. столу (Київ, 24 черв. 2019 р.). Київ, 2019. С. 9–11.

21. Бакутін Є. І. Питання практики визначення ступеня тонування вікон автомобіля для притягнення до відповідальності. *Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти* : матеріали XIV міжнар. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 22 листоп. 2019 р.). Кривий Ріг, 2019. С. 18–21.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	18
ВСТУП	19
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ	30
1.1. Генеза становлення та розвитку використання технічних засобів фіксації правопорушень в Україні.....	30
1.2. Використання технічних засобів фіксації правопорушень як об’єкт адміністративно-правового дослідження	52
1.3. Зміст адміністративно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень	74
Висновки до розділу 1	85
РОЗДІЛ 2 АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ПОРЯДОК ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	89
2.1. Нормативно-правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень.....	89
2.2. Організаційне забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень	111
2.3. Особливості використання даних, отриманих за результатами застосування технічних засобів фіксації правопорушень.....	133
Висновки до розділу 2	153
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ	156
3.1. Зарубіжний досвід використання технічних засобів фіксації правопорушень	156
3.2. Удосконалення нормативно-правового та організаційного забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень.....	187
Висновки до розділу 3	207
ВИСНОВКИ.....	209
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	213
ДОДАТКИ.....	243

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВРУ – Верховна Рада України

ЄС – Європейський Союз

КМУ – Кабінет Міністрів України

ДПП – Департамент патрульної поліції

НПУ – Національна поліція України

ООН – Організація Об'єднаних Націй

РЄ – Рада Європи

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

УНР – Українська Народна Республіка

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка

ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

ККУ – Кримінальний кодекс України

КПК – Кримінальний процесуальний кодекс

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. У ст. 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Однак, на сьогодні в нашій державі склалася катастрофічна ситуація у сфері забезпечення безпеки громадян, що обумовлюється інтенсивним зростанням кількості джерел підвищеної небезпеки, зокрема транспортних засобів, та ускладненням вимог до осіб, які керують ними, а небачені потужності й швидкості, супроводжуються інтенсифікацією психічної діяльності людини. Усе це при обмежених психофізичних можливостях людини обумовлює зростання ймовірності вчинення автотранспортних правопорушень. Так, масштаби дорожньо-транспортної аварійності в Україні значно випереджають аналогічні показники більшості держав світу, є одними з найгостріших соціально-економічних проблем й характеризується надзвичайно високим рівнем ризику виникнення дорожньо-транспортних пригод (ДТП) та тяжкістю їх наслідків, зокрема за 2018–2020 роки в Україні зареєстровано близько 400 тис. ДТП, у яких загинуло близько 10 тис. та травмовано 90 тис. осіб. У 2020 році зафіксовано зростання кількості ДТП на 5,1 % та травмованих у них осіб на 6,4 % порівняно з 2019 роком. Особливо тривожним є те, що понад 39,2 % загиблих у ДТП у 2020 році – пішоходи та велосипедисти. Велике занепокоєння викликає те, що за останні п'ять років на дорогах України загинуло 1,4 тис. дітей віком до 18 років, а ДТП в Україні є першою за поширеністю причиною смерті молоді віком від 15 до 24 років та другою за поширеністю причиною смерті дітей віком від 5 до 14 років¹. Однією з основних причин ДТП є перевищення максимально дозвolenої швидкості руху транспортного засобу.

---

¹ Аналітична записка до Державної програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2023 року (2020 р.). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1287-2020-%D0%BF#Text>

У результаті проведених реформ працівники Національної поліції України розпочали активно застосовувати технічні засоби під час встановлення вини особи у вчиненні адміністративного правопорушення, а їх використання стало значним, прогресивним кроком вперед, який спрямований на підвищення якості безпеки та порядку, утвердження правосуддя в державі (зокрема, кількість виявлених адміністративних правопорушень у 2017–2020 рр. за перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів становила 34607; керування транспортним засобом у стані сп'яніння – 4914; проїзд на заборонний сигнал світлофора – 2103).

Однак, досить часто використання технічних засобів фіксації правопорушень призводить до: виникнення непорозумінь між громадянами та представниками поліції; ухилення від відповідальності та штрафів; оскарження в судах, з посиланням на відсутність технічного регламенту їх використання й прогалин у національному законодавстві. Усе це вимагає всебічного теоретико-прикладного дослідження стану та рівня адміністративно-правового регулювання в сфері охорони публічної безпеки та порядку, ефективності правових та організаційних форм діяльності Національної поліції України за допомогою технічних засобів фіксації правопорушень.

Дослідженню різноманітних аспектів забезпечення публічної безпеки та порядку, безпеки дорожнього руху за допомогою технічних засобів було присвячено низку праць вітчизняних вчених-адміністративістів, зокрема: В. Б. Авер'янова, С. С. Алексеєва, Д. М. Бахраха, О. М. Бандурки, Ю. П. Битяка, С. Г. Брателя, М. Ю. Веселова, Г. В. Галімшиної, Г. К. Голубевої, Т. О. Гуржія, С. М. Гусарова, Є. В. Додіна, М. М. Долгополової, В. В. Доненка, О. Ю. Дрозда, Р. А. Калюжного, С. В. Ківалова, М. В. Калатура, Л. В. Ковалюка, Ю. С. Коллера, Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, Л. М. Кононенко, С. Ф. Константінова, О. В. Кузьменко, В. І. Курила, В. М. Лозового, В. І. Майорова, М. А. Микитюка, Ю. С. Назара, В. В. Новікова, С. С. Орлова, А. М. Подоляки, В. Й. Развадовського, А. О. Собакаря, Л. І. Сопільник, М. М. Стоцької, О. Г. Стрельченко, С. В. Тихомирова,

Я. В. Хом'яка, Є. В. Циби, А. В. Червінчука, В. К. Шкарупи, В. М. Шудрікова, Х. П. Ярмакі та ін. У роботі використано також праці науковців, які безпосередньо займались дослідженням окремих аспектів використання технічних засобів фіксації правопорушень, а саме В. А. Головка, С. В. Лопатіна, О. Л. Міленіна, Р. І. Михайлова, В. Ф. Муцка, О. Ю. Салманової, О. В. Штихти та ін.

Проте, незважаючи на значний науковий доробок, комплексно проблема забезпечення адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень у суттєво оновленій системі охорони прав та свобод людини і громадянина в умовах реформування правоохоронних органів не розглядалася. Невирішеними залишаються нормативно-правове забезпечення, результативність й ефективність їх використання. На часі подальший аналіз можливостей використання зарубіжного досвіду з унесенням науково обґрунтованих пропозицій до законодавства та відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, а також стосовно проведення у системі забезпечення публічної безпеки та порядку низки цільових комплексних заходів правового та організаційного характеру. Зазначені обставини й зумовили обрання цієї теми дисертації, визначили об'єкт та предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження узгоджується з Національною стратегією у сфері прав людини (Укази Президента України № 501/2015; № 119/2021), Стратегією розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р.), Стратегією підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2020 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 червня 2017 р. № 481-р), Державною програмою підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2020 року (постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2018 р. № 435), Національною транспортною стратегією України на період до 2030 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 30

травня 2018 р. № 430-р.) та виконано відповідно до Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454), Пріоритетних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 рр. (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 р., протокол № 28).

Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29 березня 2016 р. (протокол № 7).

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає у визначенні сутності адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, а також формулюванні пропозицій та рекомендацій щодо підвищення його ефективності. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких *завдань*:

- узагальнити історичний розвиток використання технічних засобів в Україні;

- окреслити використання технічних засобів фіксації правопорушень як об'єкт адміністративно-правового дослідження

- визначити зміст адміністративно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень;

- охарактеризувати законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти які передбачають і регулюють використання технічних засобів фіксації правопорушень;

- визначити організаційне забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень;

- сформулювати концептуальне бачення використання даних, одержаних у результаті застосування технічних засобів фіксації правопорушень;

- розкрити особливості зарубіжного досвіду використання технічних засобів фіксації правопорушень;

- запропонувати напрями удосконалення нормативно-правового та організаційного забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають під час використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Предмет дослідження – адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Методи дослідження. Для досягнення мети дисертаційної роботи та забезпечення наукової обґрунтованості одержаних результатів використано загальні та спеціальні методи наукового пізнання, системний підхід до застосування яких дозволив комплексно дослідити концептуальні засади адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень. Застосування загальних методів наукового пізнання (*узагальнення, абстрагування, аналіз, синтез, порівняння, дедуція, індукція та ін.*) сприяло систематизації наукових підходів до визначення технічних засобів, що фіксують правопорушення, характеристики законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів України, які регулюють їх використання (підрозділи 1.3, 2.1). *Історико-правовий* метод використано для дослідження генезису становлення та розвитку використання технічних засобів (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 3.2). Завдяки *порівняльно-правовому методу* проаналізовано зарубіжний досвід використання технічних засобів фіксації правопорушень та можливість його імплементації у вітчизняну правозастосовну практику (підрозділи 2.2, 3.2, 3.3). Використання *формально-юридичного* методу дало змогу опрацювати нормативний матеріал, визначити організаційне забезпечення й надати загальну характеристику даних отриманих у результаті використання технічних засобів фіксації правопорушень, сформулювати пропозиції щодо напрямів підвищення ефективності їх використання (підрозділи розділ 2, підрозділи 3.1, 3.3). Застосування *логіко-семантичного методу* сприяло формулюванню наукового погляду на використання даних, одержаних у результаті застосування технічних засобів фіксації правопорушень (підрозділ 3.1). За допомогою *методів документального та статистичного аналізу* виявлено наявні законодавчі прогалини та колізії, запропоновано шляхи їх усунення (підрозділи 2.1, 3.1, 3.3); *соціологічний* (анкетування,

інтерв'ювання, опитування) – при вивченні думок практичних працівників і громадян, з'ясуванні ефективності застосування окремих правових інститутів та організаційних заходів (розділи 1–3). Усі методи, які було застосовано в межах дослідження, становлять цілісну методологічну базу, елементи якої використано в їх взаємодії для досягнення цілей дослідження.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнені результати вивчення 358 справ про адміністративні проступки у сфері дорожнього руху зафіксовані в автоматичному режимі; зведені дані опитувань 350 службових осіб Міністерства внутрішніх справ (МВС) України, Міністерства інфраструктури України, Державної служби України з безпеки на транспорті, місцевих державних адміністрацій, а також 312 водіїв транспортних засобів усіх категорій й 289 громадян; акти адміністративного законодавства України та деяких зарубіжних країн; практика та аналітичні матеріали МВС України, Національної поліції України, Міністерства юстиції України, Міністерства інфраструктури України, Всесвітньої організації охорони здоров'я ООН, Світового банку, з урахуванням досвіду роботи автора у підрозділах Національної поліції України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших у вітчизняній юридичній науці в умовах структурно-функціональних змін у системі органів державної влади та правоохоронних органів комплексним дослідженням адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, у якому на основі критичного опрацювання положень теорії адміністративного права, аналізу законодавства і правозастосовної практики сформульовано висновки концептуального характеру, що дають змогу розв'язати низку задач правового, організаційного і прикладного характеру з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду. Зокрема:

вперше:

– проведено періодизацію розвитку нормативно-правового забезпечення використання технічних засобів, що передбачає поділ на три періоди за

критерієм законодавчого закріплення: 1) дореволюційний – зародження та використання технічних засобів в діяльності поліції, від фотографічного до кінематографічного методу (кінець XIX ст. – 1921 р.); 2) радянський – нормативне закріплення адміністративно-правового статусу учасників дорожнього руху, кодифікація нормативно-правових актів та законодавче удосконалення адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень статусу учасників дорожнього руху (1921–1991 р.); 3) незалежний – сучасний період розвитку сфери дорожнього руху загалом й використання технічних засобів фіксації правопорушень, зокрема й в автоматичному режимі (1991 р. – донині);

– сформульовано наукове визначення технічного засобу фіксації правопорушень як науково обґрунтованої системи існуючих і тих, що розробляються устаткування, апаратури, приладів, пристроїв, препаратів та інших виробів, спеціально створених, розроблених, запрограмованих або модернізованих для виконання завдань з отримання інформації, а також методів і методик їх застосування й використання уповноваженими особами з метою адміністративної реєстрації (фіксації) інформації про саму подію правопорушення, особу правопорушника, збирання і дослідження доказів, створення умов, що ускладнюють вчинення такого; механізму адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень – сукупність адміністративно-правових засобів, завдяки яким здійснюється регулювання використання технічних засобів;

– доведено, що адміністративно-правову систему використання технічних засобів фіксації правопорушень складають такі компоненти: технічний засіб–об’єкт (діяльність з використання технічного потенціалу фіксації правопорушень)–суб’єкт (суб’єкти забезпечення та користування)–причинний зв’язок (кореляційні зв’язки між поведінкою потерпілих, діяльністю суб’єктів запобігання та ефективністю здобутих доказів його вини);

удосконалено:

– зміст елементів механізму адміністративно-правового регулювання

використання технічних засобів фіксації правопорушень: адміністративно-правові норми; адміністративно-правові відносини; суб'єкти адміністративного права; акти реалізації норм адміністративного права та допоміжні (додаткові) елементи механізму адміністративно-правового регулювання належать: правова свідомість, правова культура та законність;

– класифікація технічних засобів фіксації правопорушень як групи технічних засобів, що використовуються в умовах адміністративної діяльності поліції на технічні засоби провадження адміністративної діяльності та технічні засоби забезпечення цієї діяльності;

– критерії ефективності організаційного забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень: своєчасність виявлення і повнота фіксації фактичних даних, що становлять адміністративну відповідальність; доцільність застосування технічних засобів фіксації правопорушень під час проведення заходів; складність, неможливість або недоцільність з адміністративних міркувань отримання необхідних фактичних даних без застосування технічних засобів;

дістало подальший розвиток:

– характеристика принципів використання технічних засобів фіксації правопорушень: законність, безпечність, правомірність, науковість, достовірність, реальність, перевіреність, оптимальність;

– нормативно-правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень, що включає вимоги до організації та проведення (здійснення) технічної експлуатації системи фіксації адміністративних правопорушень з метою забезпечення її безперебійної роботи відповідно до вимог технічної та експлуатаційної документації, забезпечення прав і свобод людини, запобігання відмовам у роботі і передчасному зносу, а також послідовності дій (робіт) суб'єктів використання, реалізації здобутої інформації у адміністративному судочинстві;

– наукове обґрунтування того, що фактичні результати використання технічних засобів фіксації правопорушень, незалежно від суб'єктів та правової

форми застосування самих технічних засобів є доказами;

– особливості використання відеозапису як засобу, який застосовується значним колом учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення, не потребує спеціальної підготовки та виконує фіксує, пізнавальну, дослідну функції; забезпечує можливість отримання об'єктивних, достовірних та комплексних з інформаційної точки зору фактичних даних про різні аспекти події адміністративного правопорушення, яка досліджується; сприяє надійній фіксації, збереження отриманих доказів;

– напрями удосконалення використання технічних засобів фіксації правопорушень на законодавчому, організаційному, професійно-освітньому та інноваційному рівнях.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що висновки, отримані внаслідок проведеного дослідження використовуються в:

– *науково-дослідній діяльності* – для подальших загальних і спеціальних наукових досліджень у сфері адміністративного права, зокрема науково-теоретичних розробок з питання використання технічних засобів фіксації правопорушень органами Національної поліції України (акт Національної академії внутрішніх справ від 15 березня 2021 р.);

– *законотворчій діяльності* – під час удосконалення законодавства, яке регламентує питання використання технічних засобів фіксації правопорушень, зокрема запропоновано зміни та доповнення до КУпАП, Закону України «Про дорожній рух», а також підзаконних нормативно-правових актів;

– *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення практики забезпечення, реалізації та захисту прав громадян органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також у межах діяльності поліцейських під час реалізації ними повноважень у частині притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності та встановлення адміністративних стягнень (акт Головного управління Національної поліції в Херсонській області від 17 лютого 2021 р.);

– освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративна діяльність», «Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції», «Безпека дорожнього руху», «Організація охорони публічної безпеки та порядку» та підготовці навчальних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій, а також можуть слугувати теоретичною і методологічною основою для подальшого дослідження питань, що становлять предмет цієї роботи (акт Національної академії внутрішніх справ від 25 березня 2021 р.).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднені автором у виступах на всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах і семінарі, зокрема: «Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція» (м. Київ, 27 листопада 2015 р.); «Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні» (м. Дніпропетровськ, 17 березня 2016 р.); «Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави» (м. Одеса, 25 березня 2016 р.); «Теорія і практика судової експертизи» (м. Київ, 12 травня 2016 р.); «Наукове забезпечення досудового забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики» (м. Київ, 8 липня 2016 р.); «Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти» (м. Кривий Ріг, 22 листопада 2016 р.); «Круглий стіл, присвячений 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини» (м. Київ, 9 грудня 2016 р.); «Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції» (м. Харків, 31 березня 2017 р.); «Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу» (м. Харків, 8 листопада 2017 р.); «Формування публічної служби, чутливої до людей з особливими потребами: цифрові технології» (м. Київ, 10 листопада 2017 р.); «Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах» (м. Львів, 10 листопада 2017 р.); «Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології» (м. Київ, 22 листопада 2018 р.); «Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики» (м. Львів, 21 червня 2019 р.); «Конституція України в умовах сьогодення» (м. Київ, 24 червня 2019 р.); «Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти» (м. Кривий Ріг, 22 листопада 2019 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (267 найменувань на 30 сторінках) та двох додатків на 10 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 252 сторінки, із них основний текст дисертації – 195 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ

1.1. Генеза становлення та розвитку використання технічних засобів фіксації правопорушень в Україні

На сьогоднішній день однією з найбільш ефективних форм використання технічних засобів фіксації правопорушень виступає адміністративно-правове регулювання. Розгляд історичного аспекту адміністративно-правового регулювання цих відносин дозволить дослідити та узагальнити позитивний досвід попередніх періодів, а також визначити пріоритети у процесі їх подальшого розвитку. Також водночас необхідно зауважити, що важливим елементом у процесі вдосконалення адміністративно – правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень України виступає врахування історичного аспекту розвитку відповідного законодавства.

В нашому випадку цікавим є той факт, що періодизація розвитку становлення та розвитку використання технічних засобів на сьогоднішній день ніяким чином не проводилась. Беручи до уваги цей момент, автор хотів би дослідити наступні історичні етапи на основі власної періодизації та виділити періоди, протягом яких зміни в політико-економічному та соціально-культурному житті суспільства обумовили трансформаційні процеси на теренах нашої країни. Генезис використання технічних засобів на теренах сучасної України дає підстави виділити три основні періоди:

1) дореволюційний – зародження і використання технічних засобів в діяльності поліції в колонізованих українських землях у різних державних утворень (кінець XIX ст. – 1921 р.);

2) радянський – нормативне закріплення адміністративно-правового статусу учасників дорожнього руху, кодифікація нормативно-правових актів та

законодавче удосконалення адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень статусу учасників дорожнього руху (1921–1991 рр.);

3) незалежний – сучасний період розвитку сфери дорожнього руху загалом й використання технічних засобів фіксації правопорушень, зокрема й в автоматичному режимі (з 1991 р. і донині).

Варто наголосити на тому, що правопорушення як антисоціальне явище є невід’ємним супутником суспільства упродовж усієї історії його розвитку. В усі періоди державності правоохоронні органи були вимушені боротися з правопорушеннями, а з розвитком науки та техніки вдавалися по допомогу до технічних засобів.

Як зазначає Євдокимов Д.А., що «...в якості відправної точки історико-правового аналізу правової природи провадження в справах про адміністративні правопорушення слід обрати кінець XIX – початок XX століття, адже саме в цей час починає зароджуватися як сучасне адміністративне право, так і його основні правові інститути» [79, с. 27–28].

Поліцейське законодавство царської Росії другої половини XIX – початку XX ст. ґрунтувалося: по відношенню до організації поліції – на «Тимчасових правилах про устрій поліції в містах та повітах губерній» від 25 грудня 1862 року відповідно до указу Олександра II; по відношенню до предметів відання – на «Положенні про земську поліцію» і «Наказі чинам та служителям земської поліції» 1837 р. Останні були видозмінені внаслідок здійснення судової та земської реформ. За реформою органи поліції були звільнені від не властивих їм господарських функцій і питань благоустрою, які передавалися органам земського й міського самоврядування. Провадження попереднього слідства передавалося судовим слідчим. Головним призначенням поліції було «стеження за виконанням законів, охорона безпеки та справ громадського благоустрою». У структурі поліцейських установ у другій половині XIX ст. виникли розшукові відділення (спеціалізовані органи кримінального розшуку) [86, с. 177].

Цікавою, з точки зору нашого дослідження є народження фотографії. Фотографія – це одне з видатних досягнень людства, вона широко використовується в науці, техніці, в повсякденній діяльності людей та в правоохоронній діяльності. Фотографічні методи фіксації та дослідження дозволяють пізнавати таємниці природи, заглянути в світ небаченого неозброєним оком, закарбувати миттєвість. Фотографія як спосіб фіксації відзначається великою точністю, об'єктивністю та швидкістю відтворення. Результати її, тобто фотознімки – наочні, переконливі та документальні. Ці якості дозволяють використовувати фотографію для виявлення, фіксації, дослідження та наочного подання доказової інформації в судовій діяльності [118, с. 2].

Виникненню загальної фотографії передувала велика праця різних учених багатьох країн світу. Ще в 1694 р. німець Гомберг звернув увагу на світлочутливість азотнокислого срібла. При опроміненні його розчину сонячним промінням розчин темнів [29, с. 13]. У 1725 р. росіянин граф Бестужев-Рюмін явище світлочутливості спостерігав у деяких солях заліза, а у 1727 році німецький учений Шульце вперше відкрив ефект світлопису, тобто можливості одержання зображення контурів предмету контактним шляхом на поверхні, покритий бронзовим сріблом [242]. Однак довгий час ученим не вдавалось закріпити одержане фотохімічним шляхом зображення, останнє на світлі швидко чорніло і ставало невидимим.

Народженням фотографії вважається 1839 р., коли французькі вчені Л. Дагер і Ж. Ньєпс опублікували спосіб закріплення оптичного зображення на металевій посрібленій пластинці. Родоначальником фотографії являються три винахідники: Жозеф Нисефоро Ньєпс, Луї Жак Дагер (Франція) та Фокс Талбот (Англія). Перше повідомлення про те, що вдалося закріпити світлове зображення, отримане на срібній пластині, покриті йодистим сріблом, зявилося в Парижі «Gazzette de France» 6 січня 1839 р. Прошло декілька років і новий винахід почали використовувати в поліцейських цілях. Перші знімки злочинців були виготовленні в 1843 – 1844 роках в бельгійській тюрмі Форест. При

цьому, варто зауважити, що французький криміналіст Альфонс Бертільйон першим сконструював фотоапарат для фотографування злочинців та місць події. Однак використання фотографії в судовій практиці того часу залишалось епізодичним [230].

Майже одночасно англієць В. Тальбот розробив спосіб одержання фотознімків на папері. Вказаний метод почав поширюватись з блискавичною швидкістю в багатьох країнах світу. Фотографія почала використовуватись і в криміналістичних цілях для фотографування злочинців та створення альбомів для їх розшуку. Після вдосконалення фотографічного процесу в другій половині XIX сторіччя з'явилися рекомендації з методики впізнавальної зйомки. Загальноприйнятим творцем судової фотографії був російський вчений Е.Ф. Буринський. За декілька років до Гросса він першим ввів у 1889 році фотографічне дослідження документів в суді і в тому ж році він став творцем першої в світі науково-дослідної лабораторії по дослідженню документів [118].

С.Н. Трегубов у книзі «Основы уголовной техники» від 1915 року писав, що, не претендуючи на самостійне наукове значення, кримінальна техніка є прикладною, і переслідує практичні цілі наукової дисципліни та має своїм предметом вивчення найбільш доцільних способів і прийомів застосування методів природничих наук і технічних знань у дослідженні злочинів [235, с. 14].

У подальшому фотографічні методи дослідження документів Е.Ф. Буринський знайшли відображення в працях С.М. Потапова. Певний вклад в розвиток судової фотографії внесли Б.Р. Киричинський, М.В. Терезієв, М.М. Зюскін, М.О. Селіванов, М.С. Полевой, М.В. Салтевський та ін. Завдяки працям згаданих та деяких інших вчених криміналістична (судова) фотографія перетворилась на галузь криміналістичної техніки і має свою літературу. Питання судової (криміналістичної) фотографії коротко подаються в підручниках з криміналістики та окремих статтях [118, с. 9].

Серед юристів цікавість до фотографії значно поширилася в останні десятиліття XIX ст. В цей час вже стало очевидно, що рамки використання фотографії вимагають істотного розширення. М.В. Макалинський відмітив в

1890 році, що фотографія застосовується у нас в слідчій практиці головним чином для зняття портретів з обвинувачених з метою посвідчення їх особи, але немає сумніву, що вона могла б надавати велику допомогу взагалі при оглядах [119, с. 72].

Таким чином, історичні факти свідчать про те, що винайдення фотографії було величезним науковим досягненням XIX ст., а кіно («живі картини») – чудом XX ст. В кінці XIX ст. французькими інженерами – братами Люмерами, Огюстом та Лі, був створений кіноапарат і знято кілька епізодів фільму. Демонстрація кіносюжетів 28 грудня 1895 р. в кафе на бульварі Капуцинів в Парижі викликала ефект, подібний до вибуху бомби. Вже через чотири місяці кінематограф з'явився в усіх розвинутих країнах світу.

Варто зазначити, що в Україні перші кіносюжети були показані в 1896 р. у Харкові [237, с. 58–61]. Це було народженням нового виду мистецтва – кінематографії (кіномистецтва).

Як зазначив Д.А. Євдокимов, в якості відправної точки історико-правового аналізу правової природи провадження в справах про адміністративні правопорушення слід обрати кінець XIX – початок XX століття, адже саме в цей час починає зароджуватися як сучасне адміністративне право, так і його основні правові інститути [79, с. 27–28].

Поліцейське законодавство царської Росії другої половини XIX – початку XX ст. ґрунтувалося: по відношенню до організації поліції – на «Тимчасових правилах про устрій поліції в містах та повітах губерній» від 25 грудня 1862 року відповідно до указу Олександра II; по відношенню до предметів відання – на «Положенні про земську поліцію» і «Наказі чинам та служителям земської поліції» 1837 р. Останні були видозмінені внаслідок здійснення судової та земської реформ. За реформою органи поліції були звільнені від не властивих їм господарських функцій і питань благоустрою, які передавалися органам земського й міського самоврядування. Провадження попереднього слідства передавалося судовим слідчим. Головним призначенням поліції було «стеження за виконанням законів, охорона безпеки та справ громадського

благоустрою». У структурі поліцейських установ у другій половині XIX ст. виникли розшукові відділення (спеціалізовані органи кримінального розшуку) [85, с. 177].

Наука адміністративного права розвивалася під безпосереднім впливом саме західноєвропейської, особливо німецької та австрійської наукової літератури. Наука адміністративного права Російської імперії, до складу якої входила Україна, на початку XIX ст. зароджувалась, як і в країнах Західної Європи, у надрах науки поліцейського права. У зв'язку з цим у Росії з давніх часів виявляли інтерес до постановки поліцейського справи в Європі. Власне сам термін «поліція», має іншомовне походження.

Таком чином, історичний зміст поняття «техніка» змінювався протягом перенесення від людини до техніки таких функцій, які викликають ґрунтовні зміни у технологічних процесах. Зокрема, саме основою технологічного процесу стає вже не людина, а машина, людина лише доповнює її своєю працею. Машинне виробництво настільки підсилило значення засобів праці, що саме вони стали визначати головний зміст поняття «техніка». У процесі розвитку різних наук цей термін став використовуватися як характеристика виконання певних дій. Тому, в сучасній науковій літературі поняттю «техніка» надають більш загальне значення, коли під технікою розуміють як знаряддя, так і способи діяльності для досягнення певної мети.

Ситуація кардинально змінилась у XX столітті. При цьому, варто зауважити, що кінематографічний метод фіксації перетворився на засіб дослідження різних процесів в багатьох галузях науки і техніки, в тому числі і для розслідування злочинів. Зазначено, що вперше кінострічка була використана при розслідуванні справи про вбивство президента в м. Чикаго США У. Мак-Кінлі у 1901 р. Репортер, що знімав на кіноплівку зустріч президента, випадково зняв злочинця, який розсував натовп і пробивався до президента, а потім вистрелив з револьвера в останнього. При уважному вивченні кіноплівки можна було роздивитися обличчя вбивці і зусилля, які він

робив, щоб пробратися крізь натовп. Надалі при ретельному дослідженні плівки вдалося встановити і розпізнати особу злочинця [132, с. 5].

Пізніше в кінотеатрах стали демонструвати фільми-портрети злочинців, які розшукуються, а один кінопромисловець зняв фільм про дійсний злочин, в якому «вбивця» – актор був загримований під справжнього вбивцю. Завдяки фільму вбивця був упізнаний і затриманий.

Вперше в літературі з науковими нарисами та розповідями, присвяченими «німим свідкам» правопорушення, виступив професор Н.Д. Сергієвський [112]. За оцінкою Р.С. Белкіна, кінець XIX і початок XX століть ознаменувалися проривом у формуванні дійсно наукових засобів і методів боротьби зі злочинністю [46].

У 1900 році професор Грацкого університету, австрійський юрист, один з основоположників науки криміналістики Ганс Гросс, один з перших вважав, «що свідки можуть навмисно казати неправду чи добросовісно помилятися внаслідок ти чи інших фізичних чи психічних своїх особливостей, а речові докази, не можуть піддаватися навмисному обману чи мимовільним помилкам. Вони непідкупні, не вводять в оману, вони «німі» [113, с. 6]. Погляд на речові докази як на основу системи доказів відбивав початок в криміналістиці та кримінальному процесі на той час.

Російський процесуаліст М.І. Стояновський задовго до робіт Г. Гросса писав, що якщо досліджуваний злочин такого роду, що залишає по собі сліди, то слідчий зобов'язаний за допомогою огляду відкрити і зберегти всі сліди, залишені злочинцем [228, с. 10].

На початку XX століття з розвитком революційного руху зростала роль карального апарату царату. Так, у 1902 році Департамент поліції організував розшукові відділення, які у 1903 році були перейменовані в охоронні. Саме на цьому етапі були розроблені основні форми, тактичні прийоми, методи боротьби з професійною злочинністю, налагоджена система розшукового обліку, впровадження в практику кримінального сиску новітніх досягнень

науки і техніки: антропометрії, дактилоскопії, фотографування, використання собак-шукачів.

Події лютневої революції 1917 року і прихід до влади Тимчасового уряду зумовив необхідність термінового створення нових спеціальних органів охорони буржуазно-демократичного ладу. Тимчасовий уряд не зміг не зважати на настрої трудящих, а тому санкціонував ліквідацію найодіозніших установ царського карального апарату – жандармерії та поліції. 10 березня 1917 року було ліквідовано департамент поліції і розпочалось формування народної міліції, яку тимчасовий уряд теж прагнув використати як інструмент своєї каральної політики [85, с. 121].

Правовою основою організації та діяльності міліції стало «Тимчасове положення про міліцію», затверджене постановою Тимчасового уряду «Про заснування міліції» від 17 квітня 1917 р. За час свого існування ні Українська Центральна Рада, ні Уряд УНР не робили спроб виробити власний нормативно-правовий акт з регулювання організації та діяльності міліції. Правові засади організації та діяльності добровільних формувань «Вільного козацтва» в Україні і їх участі в охороні громадського порядку та боротьбі зі злочинністю були визначені у «Статуті «Вільного козацтва» України», затвердженому на засіданні Генерального секретаріату 13 (26) листопада 1917 року [77].

Важлива роль у системі правоохоронних органів Галичини у складі Австрії та Австро-Угорщини належала шляховій поліції, яка здійснювала нагляд за дотриманням правил дорожнього руху. Відповідно до статті 55 крайового статуту «Про поліцію шляхову на дорогах публічних» від 05 серпня 1907 року провадження в справах про порушення правил дорожнього руху належало до компетенції органів місцевої поліції, шляхової поліції, а також жандармерії. Кожен затриманий правопорушник був зобов'язаний не чинити опору працівнику дорожньої поліції під загрозою кримінальної відповідальності [85, с. 141].

Правоохоронну систему радянського періоду можна умовно поділити на дві частини, а саме: довоєнний – 1917 – 1940 роки та післявоєнні – 1950 – 90-ті роки ХХ століття.

В довоєнні часи відбувалось установаження радянських правоохоронних органів і вимоги розвитку суспільства зумовили покладення відповідних функцій на уповноважені органи влади. Так, за даного періоду 10 листопада 1917 р. новостворений орган більшовицького режиму – РНК прийняв Постанову «Про робочу міліцію». В даному нормативному акті чітко не визначено структури, завдань та функціональних обов'язків правоохоронних органів, саме тому, від імені міліції завдання по охороні революційного порядку та особистої безпеки громадян виконувалися дружинниками революційної охорони [136].

Виходячи з цього, варті уваги також положення Інструкції про несення патрульно-постової служби, що встановлюють серед завдань дружинників по охороні громадського порядку наступні, якими передбачалося охороняти безпеку і порядок пересування по вулицях, а саме: забороняти швидку їзду; огорожувати вдень рогатками, а вночі кольоровими ліхтарями ями, обвали та інші перешкоди для руху, вживати заходів для прибирання впалих стовпів, ліхтарів, пошкоджених екіпажів та інше [83].

На виконання таких важливих функцій як охорона революційного порядку, не могло реалізовуватися виключно на громадських засадах. Розуміла цю ситуацію і тодішня влада. Саме тому, 12 жовтня 1918 року Народним комісаріатом з внутрішніх справ і юстиції було прийнято Постанову «Про організацію Радянської Робітничо-Селянської міліції», де вже більш чіткіше встановлювалася структурна побудова і завдання цього органу державної влади. Згідно положень цього нормативно-правового акту, саме на міліцію покладалися обов'язки щодо забезпечення охорони громадського порядку та безпеку дорожнього руху [137].

Наприклад, у прийнятій згідно зазначеної Постанови «Інструкції міліціонерам Робітничо-Селянської міліції» передбачалося, що міліціонер

повинен підтримувати на вулицях свого посту вільний і безпечний рух, для чого він зобов'язаний:

- а) не допускати їзди на конях і велосипедах по тротуарах;
- б) спостерігати, щоб малярі з відрами, інші категорії робітників з ручними візками по тротуарах не ходили, а слідували по дорогах, підкоряючись загальному порядку руху на вулиці;
- в) не дозволяти носити непокриті дзеркала, щоб не лякати коней, захаращувати тротуари бочками, тарними ящиками, дровами; рознощикам і торговцям не загороджувати своїми лотками вільний проїзд по мосту і прохід по тротуару;
- г) якщо для навантаження або вивантаження товарів покладені впоперек тротуару так звані спуски, то спостерігати, щоб ця робота не затримувала рух на вулиці;
- д) спостерігати, щоб ломові візники з поклажею слідували по правій стороні вулиці в один ряд [84].

Проаналізувавши документи 20-х років ХХ століття, серед яких і «Звіт № 457 від 31 жовтня 1921 р. «Про роботу завідувача відділом техніки при Головному Управлінні міліції УСРР професора, українського правознавця Кисельова Олександра Дмитровича», який один з перших науковців того часу повідомив, що техніка правоохоронців знаходиться у примітивному стані, але вона тільки починає зароджуватися для боротьби з правопорушеннями (фотографії, антропометричні та дактилоскопічні прилади) і головне, що він зазначив це те, що немає знаючих і досвідчених працівників, які вміють використовувати ці прилади. О.Д. Кисельов першим на теренах сучасної України в м. Харкові створив курси та почав організацію по технічній підготовці правоохоронців та ініціював активніше придбання техніки на той час: фотографічних приладів, антропометричних інструментів та дактилоскопічних приборів [129, с. 695].

Наприклад, розглянуто «Загальні обов'язки міліціонерів» від 1922 р., де в розділі 2 п. 14 п.п. м) міліціонер підтримує на вулицях вільний та безпечний

рух транспортних засобів: «стежить, щоб автомобілі по вулиці рухалися помірним кроком» [129, с. 743]. Тобто відслідковуємо, що про технічні засоби у тодішніх правоохоронців немає і мови.

Так, у 1926 р. С.М. Потапов висловлював думку про можливість використання кінозйомки в розслідуванні [161]. Яскравим прикладом використання кінострічки як доказу, може бути справа по обвинуваченню режисера Київської студії художніх фільмів в порушенні правил техніки безпеки. В м. Донецьку знімався епізод «Палаючий барак» для кінофільму «Так ніхто не кохав». Зйомка епізоду проводилася під керівництвом режисера в умовах, що не забезпечували безпеку артистів. Коли за командою режисера актриса втретє вбігла до палаючого бараку, на неї впала конструкція. В результаті вона отримала небезпечні опіки і, не дивлячись на зусилля медиків, померла. Слідчий вилучив кіноплівку з усіма дублями знятого епізоду і приєднав її до матеріалів кримінальної справи. З'ясувалося, що згідно з планом зйомок фільму ці кадри повинні були зніматися комбінованими методами. Режисер прийняв рішення проводити зйомки в палаючій вогнем декорації, нікого про це не повідомивши.

Група експертів проаналізувала представлені слідчим матеріали справи (свідчення свідків, режисерську розробку сценарію фільму, дев'ять дублів, знятих трьома кінооператорами під час зйомок епізоду «Палаючий барак») і констатувала грубі порушення правил техніки безпеки. Перегляд на екрані дев'яти дублів дозволив відновити не лише обстановку, в якій велася зйомка епізоду «Палаючий барак», але і осередок пожежі в різні проміжки часу.

На поставлене слідчим запитання: «Чи була необхідність знімати третій дубль в умовах швидкого розповсюдження вогню, що загрожує падінням деталей палаючої декорації?» – експерти одностайно відповіли, що за подібних умов режисер-постановник не мав права знімати жодного дубля. Вивчивши переглянуті на екрані дублі, експертиза дала наступний висновок. Оскільки зйомка проводилась одночасно трьома операторами практично з однієї позиції, перший дубль можна було вже не повторювати. Другий дубль, теж знятий

трьома камерами при значному поширенні вогню, давав всі підстави припинити зйомки. Третій дубль після того, як сцена була знята шість разів, при охопленні полум'ям всієї декорації, а також місця пробігу акторів, був категорично неприпустимий.

З висновку експертизи слідувало, що вихідним матеріалом для відповіді на більшість поставлених слідчим запитань була інформація, отримана при перегляді кіноматеріалів. У вирокі по цій справі вказано, що перегляд судом кінодокументів про зйомки першого, другого і третього дублів з очевидністю свідчить про постановку акторів в умови реального ризику для життя [161, с. 22–24].

У сучасному вигляді адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів почало зароджуватися у ХХ столітті. У цей період було створено органи державної влади, змінювалася їх компетенція та структурне підпорядкування. В кінцевому результаті переважна кількість функцій по забезпеченню безпеки дорожнього руху в Україні була покладена на правоохоронні органи в складі МВС. Посилення ролі цього органу в регулюванні суспільних відносин відбувалося поступово.

Згодом про доцільність використання не лише кінозйомки, але й звукозапису в судочинстві пишуть А.Є. Брусиловський і М.С. Строгович, які відзначили проблеми протоколювання та вказали: проблема протоколу не проста. Краще стенограма, ще краще фонограма, а найкраще кінофонограма. Однак при цьому ми вже зустрічаємось з технічними ускладненнями. Однак для повсякденної практичної роботи – це муза майбутнього [54, с. 161].

У науковій літературі про практичне застосування звукозапису та кінозйомки під час розслідування кримінальних справ питання було поставлено лише через 12 років А.І. Вінбергом та О.О. Ейсманом [59, с. 21–30], однак перепоною до широкого застосування на практиці фото і кінозйомки була відсутність якісної кіно-, звукозаписувальної та кіно-, звуковідтворюючої апаратури.

Важливо, що при постановці питання про впровадження до сфери кримінального судочинства кінозйомки і звукозапису підкреслювалась необхідність розробки відповідних процесуальних правил [111, с. 22–25].

Основоположник сучасної судової фотографії С.М. Потапов, який ще в 1926 р. в роботі «Судова фотографія» сформулював поняття як систему наукових способів фотографічної зйомки, що застосовується з метою розкриття злочинів та подання суду наочного доказового матеріалу [161].

Відповідно до ст. 79 Адміністративного кодексу УРСР від 1927 року (Кодекс втратив чинність (згідно з Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 21 серпня 1985 року № 807-XI) припускала особисте затримання лише органами міліції в особі уповноважених осіб карного розшуку і виключно до осіб, які підозрюються у вчиненні злочину чи вчинили його під час дізнання в порядку, встановленому Кримінально-процесуальним кодексом УРСР. У наш час, відповідно до ст. 260 КУпАП [90], адміністративне затримання здійснюється для припинення адміністративного правопорушення принаймні 7 видами уповноважених суб'єктів – посадовими особами органів, служб і установ. Відповідно до ст. 86 Адміністративного кодексу УРСР 1927 року колишні органи міліції мали право в рамках адміністративно-деліктного провадження проводити обшуки та виїмки. Наразі час обшук і виїмка є кримінально-процесуальними заходами, а ст. 264 чинного КУпАП визначає їх терміном «особистий огляд і огляд речей» [163].

У 1928 р. німецький винахідник Перлемейер запатентував спосіб отримання магнітної стрічки на немагнітній основі. Проводити звукозапис на подібну магнітну стрічку стало значно зручніше і якість його покращала [47, с. 26].

За оцінкою Р.С. Белкіна, кінець XIX і початок XX століть ознаменувалися проривом у формуванні дійсно наукових засобів і методів боротьби зі злочинністю [45, с. 253]. Майже одночасно з виникненням звукозапису в кінці XIX століття французьким інженерам братам Огюсту і Луї Люм'єрам вдалося створити апарат з елементами кінематографа, за допомогою якого вони

зафіксували декілька епізодів, що відтворювали прибуття поїзда та вихід робочих з фабрики [235, с. 8].

Основоположник сучасної судової фотографії С.М. Потапов ще в 1926 році в роботі «Судова фотографія» сформулював поняття «судова фотографія» як систему наукових способів фотографічної зйомки, що застосовується з метою розкриття злочинів та подання суду наочного доказового матеріалу [161, с. 3]. Так, у 1926 р. С.М. Потапов висловлював думку про можливість використання кінозйомки в розслідуванні [161, с. 78].

Використання кінематографічного методу в розслідуванні злочинів пов'язане з розвитком кінопромисловості, насамперед створенням портативної кіноапаратури та кіно матеріалів. Починаючи з 1965 року кінозйомка впевнено ввійшла в діяльність правоохоронних підрозділів.

Починаючи з 1975 року відеозапис став конкурентом кінозйомки. Оперативність подання попередньому слідству наочного доказового матеріалу є головною властивістю та позитивною якістю відеозапису.

Належний розвиток суспільних відносин будь-якої сучасної держави зумовлює необхідність забезпечення належного рівня використання технічних засобів фіксації правопорушень. Вирішення проблем, що виникають в цій сфері набуло глобального характеру та знаходиться на порядку денному впливових організацій світу.

Таким чином, протягом ХХ ст. найбільш кардинально змінювалася система адміністративно-правового регулювання стосовно використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Проблеми, пов'язані з використанням технічних засобів фіксації правопорушень з'явилося у суспільстві з виникненням перших технічних засобів. Однак держава почала застосовувати свій владний вплив значно пізніше коли виявилось необхідним, що без належного регулювання дані відносин не зможуть ефективно функціонувати.

Використання кінематографічного методу в розслідуванні правопорушень пов'язане з розвитком кінопромисловості, насамперед створенням портативної

кіноапаратури та кіно матеріалів. Тому становлення криміналістичної (судової) кінематографії припадає на 1950–1960 роки, коли промисловість України налагодила виробництво недорогих аматорських 8-мм кінокамер типу «Турист», «Кварц», «Нева», та 16-мм «Київ-16У» та ін. Починаючи з 1965 р. кінозйомка впевнено увійшла в діяльність ОВС, а у 1971 р. застосування кінозйомки було закріплено в статті 85 КПК України [108].

Вперше кінозйомку в судочинстві, як новий метод фіксації й демонстрації судових доказів, назвали А.І. Вінберг та А.О. Ейсман [59, с. 11]. Кінематографія відкрила принципово нові можливості фіксації доказової інформації та подання її до суду.

Незабаром методи запису та відтворення візуальних і звукових сигналів перетворилися в засоби дослідження різних галузей науки, техніки та практики, що не оминуло і правові науки. Науковці на сторінках юридичної літератури почали висловлювати думки щодо застосування звукозапису і кінозйомки в правоохоронній діяльності.

Матеріали кінозйомки та відеозапису в системі доказів є кінофільми та відеофільми, на яких відображені фактичні дані, що мають певне значення для розкриття та розслідування правопорушень. Кіно – та відео – документи, оскільки вони, як і інші документи, наприклад протоколи, є носіями доказової інформації.

Становлення законодавства України щодо використання технічних засобів фіксації правопорушень почалося ще за часів колишнього СРСР. Перша половина ХХ ст. характеризується тим, що були майже відсутні нормативно – правові акти, які б регулювали використання технічних засобів. Це пояснюється низькими темпами появи технічних засобів, приладів, що не можна сказати про другу половину ХХ ст.

Для освітлення вказаного розділу, а також повного розкриття сутності історичного аспекту в музеї МВС України, який розмістився у приміщенні Національної академії внутрішніх справ детально розглянуто експонати музею які відображають діяльність правоохоронних органів України від часів

Київської Русі до сьогодні. Документально-речові матеріали розкривають характер і особливості роботи української поліції, її роль у державотворчих процесах, охороні громадського порядку, боротьбі зі злочинністю.

У фондах музею зібрано понад 20 тисяч експонатів, які висвітлюють процес утворення та організації Генерального секретаріату внутрішніх справ (МВС) Української Народної Республіки доби Центральної ради, МВС Української держави гетьмана П. Скоропадського, УНР доби Директорії, Народного секретарства внутрішніх справ УСРР, НКВС, Міністерства охорони громадського порядку, МВС УРСР та МВС України. В експозиції представлені фотографії, документи; найважливіші нормативно-правові акти, що стосуються створення, організації та діяльності міністерства; відзнаки МВС; часописи МВС (НКВС, МОГП) [131].

Серед експонатів які мають відношення до нашого дисертаційного дослідження:

– газоаналізатор 201 ФА 01 М» (Додаток 1, фото № 1), призначений для відбору проби відпрацьованих газів бензинового двигуна або працюючого на газу пропан, з наступним виміром об'ємних долей окисі вуглеводу (СО) та вуглеводородів (СН). Звіт показників по виміру параметрів здійснюється за допомогою цифрових рідинно-кристалічних індикаторів;

– дистанційний вимірювач швидкості «Бар'єр – 2» (Додаток 1, фото № 2);

– вимірювач швидкості руху транспорту «Дис М» Електроніка (Додаток 1, фото № 2);

Розвиток транспорту та збільшення його кількості на вулицях міст призвів до збільшення кількості аварій та дорожньо-транспортних пригод. Тому 08.10.1932 РНК УСРР ухвалила постанову «Про централізацію в органах робітничо-селянської міліції обліку аварій та пригод на місцевому транспорті» [206] про розширення функцій міліції щодо реєстрації автомобільних аварій. Відтепер облік аварій та пригод на місцевому транспорті покладався на органи міліції. Державні й громадські установи, підприємства, організації та приватні особи, що мали транспортні засоби, зобов'язувалися

повідомляти місцеві органи міліції про всі випадки аварій та пригод, що трапляються з їхнім транспортом. Заклади органів охорони здоров'я та окремі лікарні були зобов'язані повідомляти місцеві органи міліції про всіх осіб, що зверталися до них за меддопомогою проти пошкоджень та поранень, заподіяних місцевим транспортом [70, с. 49].

Однією з найсуттєвіших змін в організації міліції, яка мала далекосяжне значення протягом усієї її подальшої історії, стало створення органів, що контролювали безпеку автомобільного руху. Мова йде про державну автомобільну інспекцію (ДАІ). Датою створення ДАІ вважається 3 липня 1936 року, коли РНК СРСР затвердив «Положення про Державну автомобільну інспекцію Головного управління робітничо-селянської міліції НКВС СРСР» [138, с. 6]. Основними завданнями ДАІ стала боротьба з аварійністю, розробка технічних норм експлуатації транспорту і його облік, контроль підготовки і виховання шоферів.

Одним із результатів технологічної революції, стала поява відео магнітофонів, перша згадка про які з'явилась у пресі в 1956 р. Їх першим виробником стала фірма AMPEX (США). Одразу після появи відеозапис розділився на дві самостійні гілки. Одна з часом стала різновидом мистецтва, а інша – служить науці. Судовий відеозапис, звісно, є специфічною підгалуззю останньої. Спочатку відеоманітофони використовувалися лише для запису телевізійних програм у стаціонарних умовах. Лише в другій половині 60-х рр. шляхом вдосконалення і подальшого розвитку в нашій країні були створені вітчизняні стаціонарні, а в подальшому – портативні апарати. Процес в даному напрямі проходив дуже повільно. Поява портативної відео записувальної апаратури привернула увагу як науковців, так і практичних працівників. Перший досвід їх застосування в слідчій практиці показав, що новий метод фіксації займе своє місце в правоохоронній діяльності й отримає подальший розвиток [221, с. 314].

Віденською Міжнародною конвенцією про дорожній рух 1968 року [96] передбачено, щоб в законодавстві кожної країни-учасниці була чітко вказана

гранично допустима концентрація алкоголю в крові водія, але не більше 0,8 проміле [95].

Втім варто також відмітити, що 20 січня 1958 року на вулицях Лондона з'явилися перші радари, що фіксують швидкість транспортних засобів. Ця дата вважається навіть історичною, так як є свого роду відправною точкою технічного переслідування правопорушників дорожньою поліцією. Приблизно в цей же час з'явилися відеокамери, що дозволяють визначити швидкість руху автомобіля, причому їх винахідником є ралійний чемпіон Моріс Гетсонідес. Знаючи частоту камери, тобто часовий проміжок між фотографуванням, Моріс розраховував швидкість руху свого автомобіля на тренуваннях.

Постійно зростаючі можливості науково-технічних засобів, належна розробка питань теорії й практики в поєднанні зі зростаючими потребами практики вимагали подальшого вдосконалення правових підстав застосування науково-технічних засобів у правозастосовчій діяльності.

Серед нормативно-правових актів в історії розвитку використання технічних засобів фіксації правопорушень в Україні, а також органів які покликані здійснювати превентивну діяльність у даній сфері, слід віднести постанову № 1877 Ради міністрів Української РСР від 7 вересня 1959 року «Про посилення боротьби з аварійністю на автомобільному транспорті» [193] де зазначено, що Рада Міністрів Союзу РСР постановою від 16 липня 1959 р. № 793 «Про посилення боротьби з аварійністю на автомобільному транспорті» [197] відмітила, що за останній час збільшилась кількість аварій і шляхових пригод, багато з яких супроводжувались людськими жертвами. В результаті аварій державним і громадським організаціям завдано великої матеріальної шкоди. Автомобільні аварії і шляхові пригоди є, головним чином, наслідком грубих порушень водіями автомобілів правил руху по вулицях міст і шляхах, а також правил проїзду через залізничні переїзди. Керівники багатьох міністерств і відомств, раднаргоспів не вживають необхідних заходів до зміцнення дисципліни серед працівників підвідомчих їм автомобільних господарств, до підвищення кваліфікації водіїв і поліпшення технічного стану

автомобілів. Політико-виховна робота серед водіїв та інших працівників автомобільного транспорту організована погано. Громадські організації недостатньо залучаються до роботи, спрямованої на поліпшення діяльності автотранспортних організацій і особливо на зміцнення дисципліни.

Також у 1967 році опубліковано автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук І.Д. Найдіса «Применение киносъемки при расследовании преступлений и использование кинодокументов как источников уголовно-судебных доказательств» [133]. Видання сприяло більш активному застосуванню кінозйомки і звукозапису в слідчій практиці правоохоронців.

Законодавчо неврегульовані процедури застосування звукозапису і кінозйомки в розслідуванні призвели до великого розмаїття у їх застосуванні. Це призвело до створення на місцях спеціальних інструкцій, керівництв і пам'яток, які передбачали правила застосування звукозапису і кінозйомки, але ці правила відрізнялися, деколи істотно, одні від одних. Постала вимога – практика використання технічних засобів повинна розвиватися в одному напрямі.

Перші радари в СРСР з'явилися в 1972 році відповідно до Постанови Ради Міністрів СРСР від 20 липня 1972 року № 539 «Про додаткові заходи щодо забезпечення безпеки дорожнього руху» [71]. Аж до 80-х років минулого століття в ДАІ використовували механічний радар «Бар'єр 2М», який спрацьовував на перевищення швидкості світловим сигналом, тобто попросту спалахувала лампочка на приладі, причому поріг спрацьовування інспектори встановлювали самі. Можливість фіксувати конкретну швидкість автомобіля виникла на набагато більш пізніх моделях вимірювачів швидкості.

У міру вдосконалення радарів з'явилися функція відеозапису і прив'язка до GPS-координат. Однак рішення про покарання все одно приймав інспектор Державної автоінспекції, що породжувало ситуації, коли водій міг на місці «домовитися з даїшником».

Таким чином, у середині 50-х років випуск вітчизняних автомобілів перевищив довоєнний рівень у 2,5 рази, що гостро поставило питання

попередження та профілактики дорожньо-транспортного травматизму. У першій половині 60-х років вступили в силу єдині в країні Правила руху вулицями та дорогами. У цей же період було розпочато застосування індикаторних трубок для виявлення водіїв у стані алкогольного сп'яніння, почали споруджуватися перші стаціонарні пости для здійснення нагляду на заміських дорогах. Освоюється виробництво екзаменаційних апаратів для оцінювання теоретичних знань кандидатів у водії. У 70-х роках значно покращується технічна база ДАІ. Для нагляду за дорожнім рухом починають використовувати радіолокаційні вимірювачі швидкості транспортних засобів, гелікоптери та патрульно-санітарні автомобілі.

Нечисленні наукові повідомлення, опубліковані в юридичних журналах, піднімали лише питання ефективності техніки. Таким чином, в 60–80-х рр. ХХ століття настає якісно новий етап у вивченні проблем науково-технічного прогресу, що пов'язано з подальшим зростанням потреби слідчих і судових органів у використанні допомоги науки і техніки. Причинами зростання слугували ті зміни, що відбувалися в житті суспільства та розвиток науки і техніки.

Певним позитивним кроком стала трансформація адміністративно-деліктного законодавства у Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року [90], який вперше об'єднав норми, які встановлювали відповідальність за проступки зафіксовані технічними засобами (в тому числі у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху тощо), який із наступними змінами та доповненнями залишається чинним і дотепер. В СРСР заборонялося управляти автотранспортом в стані алкогольного сп'яніння, причому концентрація алкоголю в крові не була єдиним вирішальним фактором. Висновок про стан алкогольного сп'яніння лікар-нарколог становив на підставі кількох факторів: ознаки сп'яніння і факт вмісту алкоголю в крові (видихуваному повітрі). П'яний водій чи ні, в кожному конкретному випадку визначав медексперт, виходячи зі стану водія. При відсутності ознак сп'яніння людина зізнавався тверезим, навіть незважаючи на нульове вміст алкоголю.

У 1992 р. з метою підвищення рівня техніко-криміналістичного забезпечення розкриття правопорушень, а також ефективності роботи експертно-криміналістичних підрозділів ОВС наказом МВС України від 9 березня 1992 р. № 140 було затверджено Положення про діяльність експертно-криміналістичних підрозділів органів внутрішніх справ України. Цим Положенням на експертно-криміналістичні підрозділи покладено такі основні завдання: техніко-криміналістичне забезпечення слідчих дій і оперативно-розшукових заходів; проведення криміналістичних досліджень з метою створення науково обґрунтованої бази доказів у розслідуванні кримінальних справ (п. 1.2.1.).

Наприкінці 1990-х років з переходом до ринкової економіки значно збільшується кількість автотранспорту та інтенсивність його використання, стан безпеки дорожнього руху помітно ускладнюється. Значно зростає кількість аварій та загиблих, все частіше з'являються повідомлення про злочини на дорогах. Всі ці обставини продиктували необхідність посилити контроль з боку Державтоінспекції, зміцнити й розширити її структуру [73].

Не менш важливими є прийняття Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів від 31 грудня 1993 року, які були замінені новою редакцією, згідно із постановою кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року «Про Правила дорожнього руху» [198].

14 квітня 1997 року постановою Кабінету Міністрів України № 341 було затверджено «Положення про Державну автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ України» [195]. Відповідно до Положення про Державну автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ, основними завданнями Державтоінспекції були: реалізація в межах своєї компетенції державної політики щодо забезпечення безпеки дорожнього руху; організація контролю за дотриманням законів, інших нормативних актів з питань безпеки дорожнього руху та охорони навколишнього середовища від шкідливого впливу автотранспортних засобів; удосконалення регулювання дорожнього руху з метою забезпечення його безпеки та підвищення ефективності використання

транспортних засобів; виявлення та припинення фактів порушення безпеки дорожнього руху, а також виявлення причин і умов, які сприяють їх вчиненню [195].

Державтоінспекція у своїй діяльності керувалася Конституцією України, законами України, постановами Верховної Ради України, указами та розпорядженнями Президента України, декретами, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, Положенням про Державну автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ, нормативними актами МВС.

18 листопада 2015 року за відповідним дорученням Кабінету Міністрів України за пропозицією МВС, в Україні були ліквідовані Державна автомобільна інспекція (ДАІ) і Міжрайонний реєстраційно-екзаменаційний відділ Державної інспекції безпеки дорожнього руху (МРЕВ). Функції ДАІ передані патрульній поліції, відповідно до закону «Про Національну поліцію» [193].

На той час недостатньо досліджений досвід і процесуальні питання використання засобів відеозапису в правоохоронній діяльності, відсутність законодавчої регламентації відносно застосування відеозапису як допоміжного засобу фіксації викликали у правоохоронців певні труднощі в процесуальному оформленні як самого факту застосування відеозапису, так і одержуваних в результаті фіксації матеріалів запису. Через ці причини більшість практичних працівників по-різному оформляли результати застосування відеозапису на досудовому слідстві та в суді, іноді допускаючи при цьому порушення процесуального закону.

Фіксація має принциповий характер і, закріплюючи її правове регулювання, законодавець мав на меті забезпечити об'єктивність, результативність виконуваних процесуальних дій та можливість перевірки дотримання при цьому прав і законних інтересів громадян.

Історичні факти свідчать, що формування, становлення й розвиток організаційних і правових основ застосування науково-технічних досягнень у

розкритті та розслідуванні правопорушень являє собою складний процес, який протікає під впливом багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Докорінні зміни у соціально-політичних та інших умовах життя суспільства і держави на сучасному етапі розвитку України створили передумови для реформування правоохоронної системи у напрямі подальшої демократизації, гуманізації, посилення захисту прав і свобод людини відповідно до вимог міжнародних правових актів і зобов'язань нашої держави перед європейським і світовим співтовариством.

1.2. Використання технічних засобів фіксації правопорушень як об'єкт адміністративно-правового дослідження

Насьогодні в нашій державі склалася катастрофічна ситуація у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Масштаби дорожньо-транспортного травматизму в Україні значно випереджають аналогічні показники більшості держав світу. За наявними статистичними даними, у середньому в Україні щодоби внаслідок ДТП гине 9 осіб, 90 осіб зазнають тілесних ушкоджень [224].

Наша держава послідовно проводить курс на впорядкування до міжнародних стандартів законодавство та практику його застосування, на підняття авторитета права та найбільш повне використання його можливостей в різних сферах суспільного життя.

Зазначимо, що розглядаючи поняття «адміністративно-правове регулювання», на нашу думку, необхідно за допомогою наукових праць вітчизняних науковців розкрити зміст вихідних понять: «правове регулювання» та «механізм адміністративно-правового регулювання».

Сьогодні правові норми, що забезпечують регулювання суспільних відносин, пов'язаних з використанням технічних засобів, містяться в багатьох нормативно-правових актах різного рівня та юридичної сили – у Конституції

України, законах України, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України тощо.

Таким чином, використання технічних засобів у правоохоронній діяльності повинно чітко відповідати вимогам чинного законодавства та існуючій нормативній базі. При цьому необхідно всебічно забезпечити гарантії прав, свобод та інтересів громадян та юридичних осіб, що гарантуються Конституцією України [99; 31, с. 9].

Тож, як бачимо, в своїй діяльності недосконалість нормативно-правової бази, якою урегульовано використання технічних засобів проявляється у тому, що вона містить багато суперечностей та колізій. Саме тому виникла необхідність аналізу існуючої системи правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень та систематизації й упорядкування відповідної законодавчої бази.

В даному випадку під терміном адміністративно-правове регулювання розуміється офіційний акт волевиявлення уповноважених суб'єктів права, що встановлює правові норми з метою регулювання суспільних відносин. Отже, сучасне формування законодавства є об'єктивним процесом. Сьогодні правові норми, що забезпечують використання технічних засобів фіксації правопорушень містяться в багатьох нормативно-правових актах різного рівня та юридичної сили. Разом з тим, недосконалість нормативно-правового забезпечення діяльності призводить до неоднакового тлумачення, неефективного виконання завдань правоохоронних органів та потребує необхідності перегляду та уніфікації, що має врегулювати та визначити всі аспекти і відносини.

Розгляд проблем адміністративно-правового регулювання в сфері публічної безпеки і порядку пропонує в першу чергу з'ясування кола суспільних відношень, виникаючих в даній області, іншими словами, визначення предмета правового регулювання. У нашому випадку використання технічних засобів фіксації правопорушень, тобто в самому предметі закладена об'єктивна необхідність відокремленої нормативно-правової регламентації.

Найбільш широке розуміння поняття «правове регулювання» ще в 60-ті роки ХХ століття сформулював С.С. Алексєєв, на думку якого, це поняття є збірним і ширшим порівняно з поняттям «право». У його розумінні «правове регулювання» охоплює собою і право, і правовідносини, і всі інші правові явища [17, с. 195].

Наприклад, О.Ф. Скакун вказує, що поняття «регулювання» пропонує розуміти як упорядкування поведінки людей за певними правилами, як певний вимір. Основними характеристиками регулювання є збалансованість між владно-вольовим впливом на об'єкт і певними змінами у його стані, що відбуваються в просторі та часі, у взаємозв'язку з оточуючим середовищем тощо [217, с. 530; 238, с. 130–131].

Автор вважає, що таким чином, адміністративно-правове регулювання являє собою процес послідовного використання адміністративно-правових засобів для досягнення цілей регулювання дій учасників суспільних відносин.

В юридичній науці поняття «механізм правового регулювання» активно використовується з 1960 року. В зв'язку з цим, його введення стало наслідком того, що розробка окремих явищ (актів, норм, правовідносин і т.п.) і дослідження їх впливу на правопорядок не завжди давали бажаний результат. У реальній дійсності явища не існують ізольовано один від одного, вони постійно взаємодіють і саме в взаємодії виконують регулюючу функцію на суспільні відносини. Іншими словами, аналіз всіх явищ та процесів, за допомогою яких право реалізується в реальній дійсності, можливий лише з використанням поняття «механізм правового регулювання».

Найважливішими засобами механізму адміністративно-правового регулювання є норми права. За їх допомогою регулюються поведінка суб'єктів адміністративного права, охороняються права фізичних та юридичних осіб, встановлений в державі правопорядок, з іншого виникають адміністративні правовідносини, в яких статус суб'єктів реалізується. В адміністративно-правових відносинах, як елементи правового регулювання, індивідуалізуються

положення тієї або іншої норми адміністративного права, визначається характер, права й обов'язки їх учасників.

Цікаву позицію висловлює щодо механізму правового регулювання М.П. Орзіх, який наділяє елементи механізму правового регулювання такими ознаками як єдність всіх його складових частин, збірність та системність елементів, динамічність [142, с. 67].

Зокрема, науковці відмітили, що механізм адміністративно-правового регулювання складається з елементів, за допомогою якого публічна адміністрація регулює відносини в сфері виконання нею адміністративних зобов'язань.

В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, розкриваючи значення терміну в цьому контексті відмічають: механізм адміністративно-правового регулювання – це сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі реалізації адміністративних зобов'язань публічної адміністрації [114, с. 38].

З розвитком суспільних правовідносин у будь-якій сфері діяльності вдосконалюється і законодавство, яке регулює відповідні відносини. Велике значення у цьому розрізі має саме механізм правового регулювання.

«Батьком» розкриття та вивчення впливу механізму права на суспільні відносини вважається М.Г. Александров, який у своїй праці «Право і законність в період розгорнутого будівництва комунізму» вперше акцентував увагу на взаємозв'язку права і суспільних відносин, специфічних формах та нормативному характері впливу права на суспільні відносини [15].

Слід відмітити, що ефективність правового впливу на суспільні відносини в сфері публічного адміністрування залежить не тільки від їх природи та особливостей, правильно знайденого методу регулювання, а й від успішного використання всіх елементів механізму, за допомогою якого правова воля переводиться у фактичну поведінку суб'єктів адміністративного права.

Можливість фіксації та збору доказів з місць скоєння правопорушень сприятиме як розкриттю правопорушень так і їх профілактиці [25, с. 174].

З точки зору наведеної авторської позиції, адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень має державний характер, тому виконання, використання та дотримання норм права гарантується у разі необхідності засобами державного примусу. Роль норм поліцейського права проявляються не тільки в регулюванні суспільних відносин, але і в виховному впливі на громадян.

Основним методом адміністративно-правового регулювання є переконання. Адміністративна відповідальність у разі невиконання або порушення вимог адміністративно – правової норми. Виходячи з загального розуміння правового регулювання, робимо висновок, що змістом адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень є:

- упорядкування та закріплення найбільш доцільних суспільних відносин в сфері управління;
- охорона врегульованих правом управлінських відносин;
- породження та розвиток нових суспільних відносин [114].

Для висвітлення вказаного моменту, а також повного розкриття сутності обов'язкового елемента механізму адміністративно-правового регулювання є адміністративно-правові норми, тобто правила поведінки, які встановлюються або санкціонуються державою і є обов'язковими для виконання. Адміністративно-правові норми займають особливе місце в системі права не тільки України, але й інших держав, оскільки вони регулюють особливі суспільні відносини – відносини у сфері державного управління, тобто забезпечують організацію і діяльність державного апарату, взаємовідносини людини і держави тощо [86, с. 14].

С.В. Ківалов звертає увагу на форми реалізації адміністративно-правових норм, а саме: використання, виконання, дотримання, застосування. Застосування, на відміну від інших форм, є державно-владною діяльністю, яка здійснюється за наявності певних умов і не залежить від бажання

уповноваженого суб'єкта, як це має місце при використанні, дотриманні, виконанні [86, с. 14].

Крім того, науковець зазначає, основною метою адміністративно-правового регулювання за цих умов є створення системи державного управління, котра б відповідала стандартам демократичної правової держави, потребам і запитам кожного громадянина, тобто встановлення та регламентація таких взаємовідносин у ній, якими кожній людині має бути забезпечено реальне дотримання й охорона належних їй прав і свобод у сфері виконавчої влади, а також ефективний їх захист у разі порушення.

Особливості предмета адміністративного права проявляється також у характері правових засобів (способів) регулятивного впливу на управлінські суспільні відносини, під яким слід розуміти метод адміністративно-правового регулювання [8, с. 16.]. Цей метод лежить в основі взаємин між сторонами управлінських відносин, одна з яких є керівною, а інша – керованою. У повній відповідності до природи державно-управлінської діяльності цей метод є юридичною формою опосередкування зв'язків між названими сторонами, в межах яких воля керованих у визначених межах підкоряється єдиній керівній волі суб'єкта виконавчої влади. Цим і пояснюється те, що механізм адміністративно-правового регулювання розрахований на такі відносини, в яких неможлива юридична рівність їх учасників. Такі відносини, зазвичай, називають владними відносинами [8, с. 16.].

Така назва зумовлюється тим фактом, що для регулювання суспільних відносин характерна юридична рівність сторін. У врегульованих адміністративним правом відносинах бере участь наділений односторонніми юридично-владними повноваженнями суб'єкт виконавчої влади, що діє від імені держави та висловлює публічні інтереси. Відповідно, волевиявлення такого суб'єкта не рівнозначне волевиявленню його адресата, тобто керованого учасника врегульованих відносин.

Отже, застосування адміністративно-правових норм є неодмінним атрибутом процесу практичної реалізації компетенції суб'єктів виконавчої влади, котрій максимально притаманне право виконання чи правозастосування.

Схожу позицію висуває І.П.Голосніченко, який визначає механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин – це сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких справляється вплив на відносини, що виникають в процесі здійснення виконавчої влади [10, с. 20].

Методи державного управління – способи цілеспрямованого впливу на поведінку громадян, а також діяльність підприємств і організацій, органів, служб та службовців апарату державної виконавчої влади в інтересах забезпечення оптимального рівня виконання вимог законодавства.

Отже, адміністративне право, яке ще називають управлінським, належить до базових галузей права у системі права, яке разом із правом конституційним утворює фундамент публічного права України. Це надзвичайно широка за обсягом регульованих суспільних відносин галузь права: практично немає такої сфери життя, де б не діяли норми адміністративного права. Саме норми адміністративного права визначають юридичні механізми забезпечення конституційних та інших прав і свобод.

Відповідно до наукової позиції З.С.Гладун адміністративно-правові відносини – це врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини у сфері державного управління, в якому сторони беруть участь як носії прав і обов'язків, встановлених та забезпечуваних адміністративно-правовими нормами [63, с. 26]. Адміністративно-правові відносини завжди за своїм характером є владними.

Адміністративно-правовий метод регулювання – сукупність правових засобів і способів (прийомів), які застосовуються органами виконавчої влади для забезпечення регулюючого впливу норм адміністративного права на суспільні відносини. Такі прийоми використовуються органами виконавчої влади при встановленні юридичних фактів, суб'єктів адміністративного права

та їх правового статусу, визначенні прав і обов'язків учасників відносин, що регулюються, санкцій та порядку застосування санкцій [63, с. 25].

Державне управління обов'язково містить три елементи: *прийняття рішення, його виконання та контроль за реалізацією*. Державне управління як частина державної діяльності має своїм основним призначенням здійснення виконавчої влади. Державний характер такого управління полягає в тому, що в його процесі реалізуються завдання, функції та інтереси держави. Для його здійснення створюються спеціальні органи, які діють в рамках законів та в межах своїх повноважень.

Схожим чином розмірковує В.І. Оліфер, який вказує, що під правовим регулюванням організації та діяльності правоохоронних органів слід розуміти сукупність форм і засобів впливу державної влади та самоврядування на підрозділи поліції, визначення її завдань, функцій та правового статусу. Серед основних елементів системи правового регулювання є норми права, тобто загальнообов'язкові, формально-визначені правила поведінки, які походять від держави й нею охороняються. Правове регулювання діяльності поліції здійснюється значною кількістю нормативних актів, які відрізняються один від одного за багатьма ознаками: назвою, юридичною силою, порядком прийняття, набрання чинності та дій тощо [141, с. 41].

Зрозуміло, що Конституція не регулює безпосередньо діяльність поліції, але її норми становлять базу для розробки та прийняття інших законів та підзаконних актів. Це, у свою чергу, підкреслює більшу значимість Основного Закону в системі правового регулювання даної сфери діяльності.

Звідси виходить, що вагоме місце у правовому регулюванні належить нормам адміністративного права. Останні регулюють відносини, що складаються між органами держави, органами держави і господарськими структурами незалежно від форм власності, між органами держави і громадянами, коли такі відносини виникають у процесі державного управління.

Завдання, принципи, структура, права й обов'язки правоохоронних органів визначені як в окремих законах України, так і в підзаконних

нормативних актах органів влади. Разом з тим, внутрішні питання що відносяться до діяльності окремих служб і напрямів у роботі поліції, регулюються окремими відомчими нормативними актами (наказами, інструкціями) за умови, що вони не суперечать положенням принципу верховенства права – закони та інші нормативні акти приймаються на засадах Конституції України і повинні їй відповідати.

Вирішення завдань, щодо виявлення правопорушень націлює правоохоронні органи не обмежуватись суто повідомленнями про правопорушення, що надходять від громадян, державних установ тощо, а активно своїми діями відшукувати факти скоєння правопорушень. З метою досягнення цього поліція використовує різноманітні джерела інформації отримані в результаті проведення превентивних заходів.

Отже, правове регулювання – це впорядкування правом суспільні відносини за допомогою юридичних засобів, а саме: шляхом визначення в нормах права підстав їх виникнення, зміни чи припинення, вказівки на їх суб'єкти, об'єкт, а також шляхом визначення змісту таких відносин (прав, обов'язків і повноважень суб'єктів стосовно об'єкта) та втілення цих норм у життя як шляхом реалізації, так і через акти застосування. Як видно, ключовою в такому розумінні правового регулювання є категорія впорядкування суспільних відносин, в якому саме і полягає правове регулювання.

Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень є механізмом імперативно-нормативного впорядкування організації та використання технічних засобів. Головним же призначенням такого регулювання є спонукання відповідних суб'єктів права діяти самостійно та здійснювати свої права і виконувати обов'язки в межах установлених режимів забезпечення стабільності їх функціонування.

Механізм адміністративно-правового регулювання – це система адміністративно-правових засобів, форм і методів, за допомоги яких забезпечується результативний правовий вплив на адміністративно-правові відносини. Отже, механізм правового регулювання припускає вплив права на

суспільні відносини з метою їх упорядкування, охорони і захисту за допомоги правових засобів.

Механізм адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень включає сукупність форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава впливає на діяльність об'єктів і суб'єктів використання технічних засобів для створення нормальних умов для функціонування системи та виконання завдань.

Впливаючи на формування суспільних відносин, держава забезпечує їх державне регулювання, яке в юридичній науці розуміють як здійснення державою з допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини для їх упорядкування, закріплення, охорони й розвитку, а також на поведінку і свідомість учасників цих відносин шляхом нормативного закріплення їх прав та зобов'язань, встановлення певних дозволів та заборон, затвердження певних правових актів тощо.

Варто наголосити на тому, державне регулювання в широкому розумінні охоплює в себе весь арсенал організаційно-правових засобів впливу на відповідні суспільні відносини, які за своїм характером можуть бути як адміністративно-правовими, так і цивільно-правовими і кримінально-правовими, зокрема, шляхом встановлення відповідних заходів юридичної відповідальності. Державне регулювання у вузькому розумінні здійснюється з допомогою організаційно-розпорядчих засобів управлінського характеру, тобто шляхом встановлення певного режиму, дозволів, заборон, квот, лімітів та ін., тобто заходами адміністративно-правового регулювання.

Враховуючи, що основним інструментом державного регулювання є правові норми, в науковій літературі вживається термін «правове регулювання» як аналог регулювання державного й адміністративно-правове регулювання, зокрема є частиною загального правового регулювання суспільних відносин.

Тож, як бачимо, в своїй діяльності механізм правового регулювання включає норми права, правовідносини, акти тлумачення норм права, правову свідомість і правову культуру та акти реалізації норм права. З допомогою норм

права законодавець встановлює права та обов'язки певних суб'єктів і, власне, створює необхідні умови для розвитку правовідносин.

З'ясовано, що ключовим поняттям у розумінні механізму адміністративно-правового регулювання є його зміст, який полягає у дії норм адміністративного права на поведінку учасників суспільних відносин, які здійснюються в інтересах всього суспільства, щоб підкорити поведінку окремих суб'єктів встановленому у суспільстві правопорядку.

Прикладом адміністративно-правового регулювання відносин можуть бути правові норми закріплені у постанові Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 року № 370 «Порядок здійснення фото-, відеофіксації митних та інших формальностей, які проводяться контролюючими органами» [189].

Стратегічна мета адміністративно-правового регулювання відносин визначена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2020 р. № 1360 «Про схвалення Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року» [203], яким передбачено безпеку дорожнього руху що є на сьогодні ключовим елементом розвитку суспільства.

Відносини ці різноманітні за своїм змістом, однак всі вони регулюються нормами адміністративного права. До вказаних норм відносяться значна кількість як норм законодавчих актів, так і ще більша кількість норм підзаконних нормативно-правових актів, зокрема, наказів Міністерства внутрішніх справ, якими затверджені численні інструкції, положення, методичні рекомендації та ін.

Об'єкти адміністративно-правового регулювання можна розділити на матеріальні й нематеріальні. До нематеріальних об'єктів є службові зв'язки між суб'єктами, відносини між правопорушником і правоохоронцем, професійний рівень правоохоронців та ін. До матеріальних об'єктів адміністративно-правового регулювання належать заклади МВС, правоохоронці, технічні засоби фіксації правопорушень (транспорт, технічні засоби), фінансові ресурси.

Втім варто також відмітити, що схожу позицію транлює Т.О. Коломієць, адміністративно-правова норма – це формально визначене, загальнообов'язкове правило поведінки, що встановлює та охороняє держава, метою якого є регулювання суспільних відносин, що виникають, змінюються і припиняються у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесі державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку [9, с. 10].

Втім варто також відмітити, що адміністративно-правові норми – встановлені, ратифіковані або санкціоновані державою, забезпечені при необхідності її примусовою силою, загальнообов'язкові, формально визначені правила поведінки, які надають учасникам суспільних відносин, що складають предмет адміністративного права, юридичні права й покладають на них юридичні обов'язки [12, с. 42].

Ю.П. Битяк робить висновок та стверджує, що адміністративно-правові норми – це встановлені, ратифіковані або санкціоновані державою, забезпечені в разі необхідності її примусовою силою, загальнообов'язкові, формально визначені правила поведінки, які покладають на учасників суспільних відносин, що становлять предмет адміністративного права, обов'язки і надають їм права [14, с. 30].

Як зазначає з цього приводу В.Б. Авер'янов, верховенство права полягає у підпорядкуванні всіх без винятку державних інститутів потребам реалізації та захисту прав людини, а також пріоритетність цих прав перед усіма іншими цінностями демократичної соціальної правової держави [7, с. 154].

У сучасній словниковій літературі регулювання або регулювати – це: – дія у значення регулювати, тобто, впорядковувати що-небудь, керувати чимось, підкоряючи його відповідним правилам, певній системі; – досягнення рівноваги в роботі механізмів; – сукупність приписів виданих органом влади тощо [55, с. 1207; 147].

Слід зазначити, що під методом правового регулювання розуміється спосіб впливу юридичних норм на суспільні відносини [76, с. 419]. Схожі тлумачення присутні в багатьох інших довідникових джерелах юридичного змісту [250, с. 40; 249; 52, с. 560].

За визначенням С.С. Алексєєва, правове регулювання – це здійснюване за допомогою системи правових засобів (юридичних норм, правовідносин, індивідуальних приписів і інших) результативний, нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, охорони, розвитку відповідно до суспільних потреб [17, с. 145; 109].

Так, Л.С. Явич наводять свій вчений погляд щодо правового регулювання – це різноманітні форми юридичного впливу держави на поведінку суб'єктів суспільних відносин [252, с.26].

На думку І.Я. Дюрягіна правове регулювання являє собою правовий організаційний вплив на суспільні відносини, який здійснюється з метою підтримання чинного режиму функціонування системи без її переходу в новий стан і полягає в забезпеченні упорядкованості суспільних відносин [78, с.84–85].

Щодо поняття правового регулювання Т. І. Тарахонич погодилась із визначенням Ю.І. Римаренка правового регулювання як форми соціального реагування відповідно до вимог норм права, яка заснована на усвідомленні суб'єктами права своїх прав та обов'язків [213, с. 12; 232, с. 12].

Водночас, в юридичній науці існує також протилежна думка з цього приводу. Наприклад, В.К. Гіжевський, В.В. Гловченко, В.С. Ковальський тлумачать правове регулювання як здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони й розвитку, а також впливу на поведінку та свідомість громадян шляхом проголошення їх прав та обов'язків, встановлення певних дозволів та заборон, затвердження певних правових актів тощо [156, с. 369].

Схожу позицію висував Сирих В.М., який визначив правове регулювання як діяльність держави і суспільства, здійснювану в процесі підготовки й прийняття норм права, їх реалізації в конкретних відносинах [231, с. 148].

П.М. Рабінович дав наступне визначення правового регулювання та розглядає як здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони і розвитку [210, с. 44].

Цікаву позицію обстоюють І.П. Голосніченко і М.М. Марченко, які вважають правове регулювання частиною правового впливу, його особливий порядок, що відзначається підвищеною чіткістю нормативної регламентації і здійснюється за допомогою специфічних правових засобів: норм права, правовідносин, актів реалізації права [64, с. 89; 139, с. 436].

Слід відмітити, що наведені аспекти проявляють сутність та зміст адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень. Науковий погляд, не є найбільш правильним в правовій доктрині, адже правове регулювання будь-якого явища – це складна категорія, що характеризується чутливістю до змін правового середовища країни та законодавства.

Авторське визначення показує проблемність адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, висвітлює найбільш явні до удосконалення елементи, у зв'язку із чим має право на існування у системі теоретичних переконань існуючих в даному напрямку.

Отже, підводячи підсумок, можна сказати, що *механізм правового регулювання* – це сукупність правових засобів, які спрямовані на упорядкування відносин між суб'єктами права, забезпечуючи законність і правопорядок, установлення правової свідомості.

Слід відмітити, що із розвитком чинного законодавства у сфері правоохоронної діяльності поліції та його адаптації до європейських стандартів – не втрачає своєї актуальності питання використання технічних засобів фіксації правопорушень, що здійснюють правоохоронні органи. Саме

працівники Національної поліції відіграють ключову роль у використанні технічних засобів, оскільки власне вони використовують по відношенню до правопорушників. Використання технічних засобів фіксації правопорушень відбувається саме через призму механізму адміністративно-правового регулювання.

Отже, механізм адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень – це сукупність правових засобів, які спрямовані на упорядкування відносин між суб'єктами права де здійснюється використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Зазначимо, відносини, що виникають під час використання технічних засобів, є складним юридичним явищем, яке проявляється в конкретному зв'язку між фізичною особою, з одного боку, та органами державної влади, з іншого. Ці відносини мають специфічні ознаки, які відрізняють їх від загальноприйнятих відносин між особою та державою.

Тож, враховуючи вищенаведене механізм правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, як і будь-якого іншого інституту, є досить складним за своєю структурою. Із розвитком суспільних відносин і, відповідно, постійними змінами в законодавстві, а також з огляду на реформування Національної поліції постає необхідність постійного удосконалення механізму правового регулювання.

В цьому ж контексті варто відмітити досить доречний погляд С.В. Ківалова та Л.Р. Білої, які зазначили, що обов'язковим елементом механізму адміністративно-правового регулювання виступають адміністративно-правові норми, тобто правила поведінки, які встановлюються або санкціонуються державою і є обов'язковими для виконання. Адміністративно-правові норми займають особливе місце в системі права не тільки України, але й інших держав, оскільки вони регулюють особливі суспільні відносини – відносини у сфері державного управління, тобто забезпечують організацію і діяльність державного апарату, взаємовідносини людини і держави та ін. [86, с. 14]. Звернули увагу на форми реалізації

адміністративно-правових норм, а саме: використання, виконання, дотримання, застосування. Застосування, на відміну від інших форм, є державно-владною діяльністю, яка здійснюється за наявності певних умов і не залежить від бажання уповноваженого суб'єкта, як це має місце при використанні, дотриманні, виконанні [86, с. 15]

Г.Г. Забарний, Р.А. Калюжний, В.К. Шкарупа дійшли висновку, що основною метою адміністративно-правового регулювання за цих умов є створення системи державного управління, котра б відповідала стандартам демократичної правової держави, потребам і запитам кожного громадянина, тобто встановлення та регламентація таких взаємовідносин у ній, якими кожній людині має бути забезпечено реальне дотримання й охорона належних їй прав і свобод у сфері виконавчої влади, а також ефективний їх захист у разі порушення [8, с. 16].

Аналіз позицій вчених щодо визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання та з'ясування цілей механізму використання технічних засобів фіксації правопорушень дозволяє стверджувати, що під поняттям механізму адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів, слід розуміти сукупність адміністративно-правових засобів, які здійснюють вплив на поведінку суб'єктів та об'єктів суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації адміністративних зобов'язань органів державної влади щодо забезпечення ефективності їх виконання.

Зокрема, науковці відмітили, що вивчення механізму адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень неможливе без встановлення його складових елементів. У сучасній науці переважна більшість вчених виділяють три основних обов'язкових елементи механізму адміністративно-правового регулювання: адміністративно-правові норми, адміністративно-правові відносини та акти реалізації суб'єктивних прав та обов'язків.

В.Б. Авер'янов розглядає реалізацію норм адміністративного права як утілення у діяльності суб'єктів права приписів правових норм, установлених або санкціонованих державою. Іншими словами, це перетворення правових норм у правомірну поведінку суб'єктів права в результаті дотримання заборон, виконання (чи дотримання) обов'язків, здобуття чи використання прав [7, с. 167].

На думку Н.М. Пархоменко, реалізація права – процес утілення правових приписів у поведінку суб'єктів та їх практичну діяльність щодо здійснення прав і виконання юридичних обов'язків [149, с. 246].

У процесі реалізації норм адміністративного права правові приписи реалізуються всіма суб'єктами (сторонами) регульованих суспільних відносин, але роль кожного суб'єкта у цьому процесі визначається відповідно до його адміністративно-правового статусу [7, с. 167–168].

У зв'язку з цим становлять інтерес погляди О. Кузьменко та Т. Гуржія щодо розроблення у межах теорії «загального юридичного процесу» конструкції процесуальної форми. Вона є результатом синтезу тих найбільш важливих ознак, що виявляються під час аналізу реально існуючих правових форм юридично значущої діяльності, і покликана охопити у суспільній думці всі її сторони [113].

Реалізація норм адміністративного права – це складне соціально-правове явище, яке повинно тлумачитися як процес втілення у діяльності суб'єктів права приписів юридичних норм, що закріплюють різноманітні правові можливості: суб'єктивні права, юридичні свободи, законні інтереси, правоздатність, галузеві правові принципи, які мають дозвільну спрямованість, тощо. В основу розподілу реалізації адміністративно-правових норм на форми (виконання, використання, дотримання) доцільно віднести характер правореалізаційних дій, які визначаються способами правового регулювання (заборона, дозвіл, припис), що становлять зміст правової норми [51, с. 81].

Г.О. Попадинець визначає правову культуру як систему правових цінностей, що відповідають рівню досягнутого суспільством правового

прогресу і відображають у правовій формі стан свободи особи та інші соціальні цінності [155, с. 128].

Отже, таким чином, на сьогоднішній день, механізм адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, – це сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Як зазначив С.Г. Стеценко, проводячи паралелі між стадіями механізму адміністративно-правового регулювання та його органічними складовими частинами (норми права, акти реалізації норм права, адміністративно-правові відносини), спершу виникає норма адміністративного права, яка встановлює певне правило поведінки, далі суб'єкт адміністративного права реалізує вказану норму права (через дотримання, виконання, використання чи застосування), і насамкінець виникають відповідні правові відносини [227, с. 125]

Отже, механізм правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, як і будь-якого іншого інституту, є досить складним за своєю структурою. Із розвитком суспільних відносин і, відповідно, постійними змінами в законодавстві, а також з огляду на реформування Національної поліції постає необхідність постійного удосконалення механізму правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень. Адаптація законодавства до світових стандартів – все це потребує детального вивчення й аналізу з подальшим урахуванням та використанням отриманих результатів у практичній діяльності.

В Новітньому філософському словнику під поняттям «механізм» запропоновано розуміти спосіб пояснення дій і об'єктів, які вивчаються у їхній взаємодії виходячи з механічних закономірностей [239].

Тобто, поняття механізм розглядається як набір елементів, які перебувають між собою у взаємодії, при цьому, вихід з ладу будь-якого елемента механізму тягне за собою зіпсування роботи не лише цієї частини, а всього об'єкту.

Досліджуючи теорію механізму правового регулювання М.П. Орзіх наділяє елементи механізму правового регулювання такими ознаками як єдність всіх його складових частин, збірність та системність елементів, динамічність [142, с. 67].

У своїх подальших наукових пошуках автор звертав увагу на проблемі механізму правового впливу на особистість, змісту такого механізму, форм та методів правового впливу на особистість.

В.М. Горшенёв досліджуючи механізм правового регулювання визначає, що це способи впливу, реалізації права, а також проміжні ланки – правосуб'єктність, юридичні факти та правовідносини, які переводять нормативність права в упорядкованість суспільних відносин [69, с. 50–55].

О.Ф. Скакун механізм правового регулювання визначає як узяті в єдності система правових засобів, способів і форм, за допомогою яких нормативність права переводиться в упорядкованість суспільних відносин, задовольняються інтереси суб'єктів права, встановлюється і забезпечується правопорядок [218, с. 498].

В.Н. Протасов, досліджуючи механізм правового регулювання акцентує увагу на тому, що категорія «механізм правового регулювання» в тому вигляді, в якому вона народилася й існує, є не завершеною правовою конструкцією, а стадією до системного, перед системного осмислення правової дійсності. Категорія «правова система», що виступає метою, результатом і одночасно інструментом системного вивчення правової дійсності, саме і покликана вирішити ті завдання, що свого часу були поставлені перед поняттям «механізм правового регулювання» [208, с. 65].

Отже, підводячи підсумок вищевикладеному, можна сказати, що механізм правового регулювання – це сукупність правових засобів, які спрямовані на упорядкування відносин між суб'єктами права, забезпечуючи законність і правопорядок, установлення правової свідомості.

І.І. Веремеєнко визначає механізм адміністративно-правового регулювання як сукупністю адміністративно-правових засобів, за допомогою

яких здійснюється вплив на відносини, що виникають у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності держави [57, с. 55].

С.Г. Стеценко зазначив, що механізм адміністративно-правового регулювання – сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права [227, с. 63].

Слід особливу увагу звернути на те, що в умовах адміністративної реформи адміністративно-правові норми повинні відіграти важливу роль в утвердженні конституційного постулату: у взаємовідносинах людини з державою, в особі публічних органів, де центральною постаттю виступає людина [86, с. 16].

В.Г. Чорна визначає механізм адміністративно-правового регулювання визначає як сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких урегульовуються суспільні відносини, відповідно до загальноприйнятих європейських стандартів, які направлені на задоволення публічних інтересів та потреб суспільства [243, с. 79].

Підсумовуючи вищевикладене, ми притримуємося думки вчених, що водночас, до структури цього механізму відносять наступні елементи (засоби): – норми адміністративного права, об'єктивно виражені в законах та інших нормативних актах; – адміністративно-правові відносини; – акти застосування норм адміністративного права; – акти тлумачення норм адміністративного права; – правосвідомість; – правова культура; – законність [114].

Науковці до елементів механізму адміністративно-правового регулювання відносять: 1) норми адміністративного права, об'єктивно виражені в законах та інших нормативних актах; 2) адміністративно-правові відносини; 3) акти застосування норм адміністративного права; 4) акти тлумачення норм адміністративного права; 5) правосвідомість; 6) правова культура; 7) законність [114].

Отже, приймаючи до увагу, що предметом нашого дослідження є не рід – механізм адміністративно-правового регулювання та його елементи, а вид, в

даному випадку, механізм адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, вважаємо, за необхідне визначити елементи саме механізму адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Вважаємо, що адміністративно-правові норми є необхідним одним з основних елементів механізмів адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, які урегульовують питання поняття, видів, правового положення суб'єктів в досліджуваній сфері, при цьому, слід відзначити, що нормативно-правове забезпечення в сфері використання технічних засобів фіксації правопорушень в цілому є, на жаль, вкрай недостатнім.

На підставі вищевикладеного вважаємо, що елементами механізму адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень є:

1) норма адміністративного права, тобто сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, які в тій чи іншій мірі урегульовують питання використання технічних засобів фіксації правопорушень;

2) організаційно-структурні формування, тобто система державних та недержавних утворень, на які покладено урегулювання відносини, що виникають між суб'єктами адміністративного права в сфері використання технічних засобів фіксації правопорушень;

3) правовідносини, пов'язані з використанням технічних засобів фіксації правопорушень;

4) акти реалізації норм адміністративного права щодо використання технічних засобів фіксації правопорушень;

5) правова свідомість;

6) правова культура;

7) законність, тобто відповідний правовий режим, за допомогою якого учасники адміністративних правовідносин дотримуються норм

адміністративного та інших галузей права, в противному разі наступає кримінальна, адміністративна, цивільна та дисциплінарна відповідальність.

Таким чином, вважаємо, що до складу механізму адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень основні (головні) елементи: адміністративно-правові норми; адміністративно-правові відносини; суб'єкти адміністративного права; акти реалізації норм адміністративного права та допоміжні (додаткові) елементи механізму адміністративно-правового регулювання належать: правова свідомість, правова культура та законність.

Механізм правового регулювання, як і будь-якого іншого інституту, є досить складним за своєю структурою. Із розвитком суспільних відносин і, відповідно, постійними змінами в законодавстві, а також з огляду на реформування Національної поліції постає необхідність постійного удосконалення механізму правового регулювання. Адаптація законодавства – все це потребує детального вивчення й аналізу з подальшим урахуванням та використанням отриманих результатів у практичній діяльності.

Розділ присвячений аналізу стану дослідженості в наукових працях вітчизняних та закордонних науковців, правової природи використання технічних засобів фіксації правопорушень, де зосереджена увага на чинній нормативно – правовій базі нашої держави, положення якої визначають регулювання у сфері використання технічних засобів.

Фактичні результати застосування технічних засобів фіксації правопорушень, незалежно від суб'єктів та правової форми застосування самих технічних засобів фіксації правопорушень, мають свої особливості як докази. А саме: 1) вони не є результатом природного відображення події правопорушення в об'єктивному світі (слідами правопорушення), а є продуктами «вторинного відображення» на штучних, спеціально створених для цього носіях інформації; 2) є результатом використання технічних засобів фіксації правопорушень, особливості яких слід враховувати при оцінці доказового значення інформації, що фіксується за їх допомогою; 3) вони забезпечують фіксацію

(документування) інформації без її кодування або узагальнення, забезпечуючи можливість емпіричного пізнання розшукуваних фактів.

При цьому сам процес технічного документування має бути докладно регламентований законом. Актуальність зумовлена в існуванні питань, що пов'язані з проблемами використання різноманітних технічних засобів фіксації правопорушень у різних сферах правоохоронної діяльності.

Використання технічних засобів фіксації правопорушень – одна з найбільш характерних і невід'ємних частин сучасності. Вони втілюють в собі міцний прояв науково-технічного прогресу кожної країни і всього людства. Процеси, які пов'язані з використанням технічних засобів фіксації правопорушень і супроводжують його явища та їх наслідки, потребують глибокого наукового опрацювання.

Особливе місце серед них займають ті явища, процеси та наслідки, які мають негативне значення, особливо які виявились за останні роки, а саме: матеріальний збиток від пошкоджених доріг, загазованість повітряного простору, дорожньо-транспортні пригоди, що привели до тяжких наслідків. Зазначені негативні явища не обійшла стороною й нашу державу.

Відсутність глибокого аналізу зазначених питань у науці адміністративного права негативно впливає на нормативно-правову базу, що регулює відносини, пов'язані з застосуванням технічних засобів фіксації правопорушень у процесі превентивної діяльності, розкриття та розслідування правопорушень, і, як наслідок, не дає можливості повною мірою використати одержані результати в практичній діяльності правоохоронних органів.

1.3. Зміст адміністративно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень

З теми дисертаційного дослідження «Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень» нас

цікавлять саме технічні засоби фіксації правопорушень. У зв'язку з цим, виникає питання, які технічні засоби фіксації правопорушень можна віднести до цього дослідження.

Враховуючи розвиток науково-технічного прогресу, який розширив технічні можливості документування, збирання, виявлення, дослідження і використання доказової інформації у процесі розкриття та розслідування адміністративних правопорушень працівниками правоохоронних органів на практиці часто зустрічаються з проблемою використання окремих видів технічних засобів фіксації правопорушень, оскільки у законодавчих актах зазначено тільки певні їх види, зокрема, фотозйомка, відеозйомки, кінозйомки або є посилання на термін «технічні засоби», «науково-технічні засоби». В процесі попередження та розкриття правопорушень виникає необхідність використання різних видів технічних засобів, наприклад, засоби пошукової техніки, технічні засоби організаційної техніки поліції, слідчо-криміналістична техніка, засоби позиціонування тощо які на думку здобувача можна віднести до терміну «технічні засоби фіксації правопорушень».

Більшість науковців у своїх роботах поряд з терміном «технічні засоби» використовують термін «науково-технічні засоби». Для обґрунтування та визначення статусу використання цих термінів доцільно звернути увагу на головні поняття, з яких складається ця термінологічна категорія. Передусім розглянемо поняття науки, техніки і засобів з погляду можливості використання їхніх матеріальних надбань у сфері правоохоронної діяльності.

У багатьох галузях знань термін «техніка» вважається не тільки як щось матеріальне – сукупність машин, механізмів, механічних пристроїв, апаратів, а також і як не матеріальне – сукупність прийомів, навичок, що застосовуються у певній діяльності, певному ремеслі, мистецтві, наприклад, техніка танцю, мнемотехніка та ін. Такий різносторонній спектр поняття «техніка» пов'язаний з віднесенням його до слів омоніми, які звучать однаково, але мають різне значення.

На початку термін «техніка» (від грец. *technike* – мистецтво, майстерність) означав вміння людини проявляти свої здібності за рахунок навичок, досвіду тощо. Згодом ним стали позначати засоби праці, що розвиваються у системі суспільного виробництва.

Варто наголосити на тому, що у фаховій літературі вказується, що відображенням сучасних тенденцій науково-технічного процесу у правозастосовній сфері є переозброєння всієї технічної діяльності в процесі розслідування проступків, ядро якої становлять різноманітні науково-технічні засоби та засновані на їх використанні методи забезпечення провадження у справах [251, с. 162–163]. Визначено, що «одним з важливих методів фіксації і дослідження матеріальних ознак проступку є фотографічні науково-технічні засоби, які значно підвищують оперативність розслідування і полегшують розшук проступків, дають змогу проводити роботу з одними і тими ж доказами в багатьох місцях [216, с. 15]». Отже, до числа технічних засобів фіксації правопорушень можна віднести різноманітні предмети, які завдяки своїм технічним властивостям виконують різноманітні функції, забезпечуючи уповноважені органи державної влади відповідною інформацією необхідною для правильного вирішення справи.

Зазначимо, що технічні прилади та засоби широко використовуються у правозастосовній діяльності уповноважених державних органів та їх посадових осіб, особливо, у сфері кримінального судочинства. Фахівці-процесуалісти прямо вказують з цього приводу, що успішне розслідування проступків, особливо в частині проведення слідчих дій по збиранню доказів, неможливе без застосування технічних засобів, які випробувані на практиці та закріплені у законі [6, с. 32; 86, с. 204].

Практику використання технічних засобів фіксації правопорушень повинно бути поширено на всі сфери правоохоронної діяльності нашої держави, тому що ці технічні засоби сприяють своєчасному, повному, всебічному і об'єктивному з'ясуванню кожної обставини справи і сприяє

прийняттю законних та об'єктивних рішень по справі, що впливає на забезпечення прав та свобод громадян, яких залучено до провадження.

Таким чином, питання використання технічних засобів фіксації правопорушень, а також результатів отриманих при їх використанні, на підставі яких приймаються рішення про винуватість особи вимагає належного вирішення та правового осмислення.

Цікаву позицію обстоює Л.А. Кірмач, яка прямо вказує на те, що новітні технічні досягнення, за виключенням традиційних, використовуються у юридичній практиці недостатньо. І як свідчать результати проведених нею опитувань, причини цього є досить різними: відсутність необхідних технічних засобів та умов для їх застосування, велика робоча навантаженість, низькій рівень знань про новітні технічні досягнення, та як наслідок цього, невміння їх використовувати, – слідчі та прокурори-криміналісти поставили на перше місце [87, с. 10]. Отже, можна дійти висновку, що при можливості використання технічних засобів, на жаль, не використовується їх потенціал.

Розкриваючи значення термінів «технічний прилад», «технічний засіб» О.О. Пунда відмічає, що існування єдиної правової категорії (технічних засіб) надасть усій сукупності норм, спрямованих на врегулювання суспільних відносин даного типу, вигляду цілісної правової системи і тим самим поліпшить можливості практичного використання приписів цієї системи на практиці [209, с. 8]. Що стосується розуміння понять «технічний прилад» та «технічний засіб», то в основі їх виникнення лежить така характеристика як «технічний» (пов'язаний із технікою [56, с. 1244]).

Щодо самого слова «техніка», то воно розкривається як «сукупність засобів людської діяльності, створених з метою здійснення процесів виробництва і обслуговування невиробничих потреб суспільства. Досліджувані нами засоби не є витворами природи, а виступають як результат створення людиною окремих предметів, причому створених в результаті наукового мислення та пристосованих для досягнення певної мети.

Стосовно розуміння слова «прилад», то воно означає спеціальний пристрій призначений для певної мети або інструмент, предмет, що використовується при виконанні певної дії, а «засіб» – це те, що служить знаряддям у якій-небудь справі, для якоїсь діяльності [152, с. 326]. Виходячи з аналізу значення слів, то попередньо визначити наступним чином: «технічний прилад» – спеціальний технічний пристрій або інструмент чи предмет, призначений для певної мети або для виконанні певної дії; «технічний засіб» – технічний виріб, що служить знаряддям у якій-небудь справи (діяльності); «технічний засіб фіксації правопорушень» – сукупність технічних засобів (прилади, пристрої), що використовується для виявлення, збирання, фіксації і дослідження доказів.

У нашому випадку дії суб'єктів владних повноважень спрямовані на пошук, фіксацію та дослідження доказів з метою своєчасного, всебічного, повного та об'єктивного з'ясування обставин кожної справи за допомогою спеціально пристосованих предметів.

Наприклад, вказується, що технічними засобами найчастіше розуміють сукупність засобів, які використовують у процесі розслідування проступків з метою виявлення, фіксації, вилучення речових доказів, а до їх числа відносять різного роду прилади (металошукачі, прилади для пошуку трупів); речовини і матеріали, здатні фіксувати різноманітні сліди (гіпс, парафін, полімери) і хіміко-фізичні засоби (хімічні реактиви, рентгенівські, ультрафіолетові, інфрачервоні промені, ізотопи) [53, с. 276].

Отже, є всі підстави вважати, що терміни «технічний прилад», «технічний засіб» є синонімами і можна об'єднати в термін «технічні засоби фіксації правопорушень» під час доказування в справах про адміністративні правопорушення і це є технічним виробом (пристрій, предмет, механізм, інструмент) призначений для забезпечення всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин кожної справи.

Подібне за змістом визначення наводить у своєму дослідженні питань використання даних, одержаних в результаті застосування технічних засобів,

для доказування в кримінальному процесі О.О. Пунда. Однак, автор метою застосування науково-технічного засобу вважає «досягнення науково обґрунтованого результату» [209, с. 8].

Таким чином, результат використання технічних засобів фіксації правопорушень є фактичні дані, які будуть використанні як доказ у справі про адміністративне правопорушення і які використовуються відповідно до закону суб'єктами владних повноважень.

Види технічних засобів, які можуть використовуватись під час провадження в справах про адміністративні правопорушення в юридичній літературі практично відсутні. КУпАП містить вказівку на технічні прилади та технічні засоби, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, а також працюючими в автоматичному режимі або в режимі фотозйомки (відеозапису), які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів (ст. 251 КУпАП)[90].

Слід відмітити цікаву точку зору Д.В. Приймаченка, який відмічає, що немає потреби у створенні чисто адміністративної методики і тактики виявлення, збирання та дослідження речових доказів. В основі прийомів, розроблених криміналістикою, лежать дані науково-технічного характеру, перевірені практикою, тому цілком закономірним буде більш активне впровадження криміналістичних методів та прийомів у провадженні в справах про адміністративні правопорушення [162, с. 14]. Слушна позиція науковця, з якою можна погодитись. В кримінальних та адміністративних справах багато спільного, починаючи з об'єкта правопорушення (адміністративне, кримінальне) та його склад тощо.

Звернемо увагу на класифікацію видів технічних приладів та засобів, що використовуються у науці криміналістиці. Так, наприклад, відмічається, що класифікація техніко-криміналістичних засобів здійснюється за різними підставами:

– за джерелом походження (пристосовані (фотоапарати, магнітофони, вимірювальні інструменти) і спеціально розроблені (засоби дактилоскопірування);

– за суб'єктом застосування (що застосовуються особою, яка веде справу; що застосовуються спеціалістом);

– за призначенням: пошукові засоби (оптичні прилади, магніти, переносні рентгенівські установки, металодетектори); засоби фіксації, вилучення об'єктів (плани, схеми, креслення, фотозйомка, відео-і звукозапис, гіпс); засоби дослідження об'єктів (мікроскопи) [105, с. 341–344; 46, с. 120].

Відповідно до виділених груп виокремлюють і відповідні види технічних приладів та технічних засобів, що цілком можуть використовуватися і під час провадження у справах про адміністративні правопорушення. Наприклад, Д.В. Приймаченко відмічає, що як спеціальні технічні засоби, варто розглядати різноманітні вимірювальні, пошукові, оглядові, у тому числі й медичні прилади [162, с. 14].

Поряд із питанням видів технічних засобів фіксації правопорушень, що можуть використовуватись під час провадження в справах про адміністративні правопорушення, постає питання законності їх використання. Враховуючи підтриману позицію щодо можливості прийняття для вирішення вказаного питання напрацювань науки криміналістики, то вважаємо можливим прийняти відповідні рекомендації опрацьовані вченими-криміналістами. Так, узагальнення низки наукових позиції щодо питання допустимості використання технічних приладів та технічних засобів дає підстави для наведення наступного переліку відповідних положень:

– безпечність застосування приладу або засобу застосування без порушень морально-етичних норм суспільства;

– правомірність його застосування, тобто передбачуваність його застосування у законі та несуперечливість його застосування правовим принципам;

- наукова обґрунтованість самого приладу та засобу, його сертифікація і проходження метрологічної перевірки;
- можливість отримання обґрунтованих та достовірних даних (показань), а також можливість перевірки отриманих результатів;
- оптимальність, раціональність та продуктивність використання;
- дотримання встановленого порядку і умов застосування, фіксації ходу і результатів застосування, а також їх належне відображення у відповідних документах (протоколах) [105, с. 341; 74, с. 4–5].

Варто наголосити на тому, що дотримання цих положень є умовою недопущення неправомірного обмеження прав та свобод громадян, так і умовою отримання доказової інформації належними засобами. Питання використання технічних засобів під час доказування в справах про адміністративні правопорушення є об'єктивною вимогою сучасного стану розвитку науково-технічного прогресу і одним із шляхів підвищення ефективності цього провадження.

В умовах побудови правової держави в Україні як ніколи гостро постає питання забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності та захисту майна. Безсумнівно, що без належного забезпечення правоохоронної діяльності новітніми технічними засобами, сучасними засобами охорони публічної безпеки і порядку, інформаційними та телекомунікаційними технологіями ефективна протидія правопорушенням сьогодні є неможливою.

Нові засоби та методи гарантування безпеки мають обов'язково відповідати основним вимогам сьогодення – забезпеченню надійності, стійкості та безперебійності роботи в цілодобовому режимі. Такі засоби повинні відповідати параметрам чіткості апаратури, що в подальшому дасть змогу використовувати можливості встановлення осіб, причетних до вчинення правопорушень.

Виходячи із наведеного, звернемо увагу на ті класифікації видів технічних засобів, що використовуються в правоохоронній діяльності:

– *технічні засоби спеціально створюються* для потреб правоохоронних органів з урахуванням специфіки вирішуваних завдань і умов використання (дистанційні вимірювачі швидкості руху транспортних засобів, пилоти бачення в темряві та ін.);

– *технічні засоби пристосовуються* для використання в специфічних умовах службової діяльності правоохоронних органів із серії «готових» (змінюються, дороблюються, доповнюються). Це передусім окремі види засобів фотозйомки, відеозапису, звукозапису, деякі пошукові прилади, телевізійне спостереження тощо.

– *технічні засоби залучаються* із різноманітних галузей знань, науки, техніки, господарства в якості «готових» і приймаються на оснащення в правоохоронні органи без будь-яких змін, доповнень та удосконалень (засоби зв'язку, спеціальні транспортні засоби і т.п.);

– *технічні засоби залучаються* до діяльності правоохоронних органів в якості «готових» і використовуються без будь-яких специфічних особливостей. Вони створюють групу так званих універсальних або загально-технічних засобів.

Відповідно до виділених груп виокремлюють і відповідні види технічних засобів, що цілком можуть використовуватися і під час провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Поряд із питанням видів технічних засобів, що можуть застосовуватися під час провадження в справах про адміністративні правопорушення, постає питання науково-технічної обґрунтованості технічних засобів. Технічні засоби повинні ґрунтуватися на добре вивчених наукою фізичних, хімічних, біологічних та інших закономірностях, явищах і процесах, використовувати новітні досягнення науково-технічного прогресу у державі та за її межами, пройти практичну апробацію. Зовнішнім виявом науково-технічної спроможності технічного засобу є достовірність, точність, об'єктивність, максимальна повнота отриманих за його допомогою показання, доступність їх сприйняття усіма учасниками процесу, недоторканість (збереження) доказів, не

ускладнення процесу по провадженню, безпечність, ефективність, надійність, відносна простота (зручність) використання. При визначенні науково-технічної обґрунтованості технічних засобів фіксації правопорушень необхідно врахувати також кваліфікацію фахівця, який їх використовує. Якщо технічний засіб науковий, тобто відповідає науковим поглядам і технічним умовам, а посадовець висококваліфікований, тоді й отриманні за допомогою цього засобу показання за будь-яких умов (процесуального чи не процесуального характеру) будуть об'єктивними і достовірними.

Щодо питання допустимості використання технічних засобів дає підстави для наведення наступного переліку відповідних положень:

– безпечність застосовування засобу застосування без порушень морально-етичних норм суспільства;

– правомірність його застосування, тобто передбачуваність його застосування у законі та несуперечливість його застосування правовим принципам;

– наукова обґрунтованість самого приладу та засобу, його сертифікація і проходження метрологічної перевірки;

– можливість отримання обґрунтованих та достовірних показань, а також можливість перевірки отриманих результатів;

– оптимальність, раціональність та продуктивність використання;

– дотримання встановленого порядку і умов застосування, фіксації ходу і результатів застосування, а також їх належне відображення у відповідних документах (протоколах) [105, с. 341; 74, с. 4–5].

Технічні засоби фіксації правопорушень – група технічних засобів, що використовуються в умовах того чи того виду адміністративної діяльності поліції. Умовно їх переділяють на технічні засоби провадження адміністративної діяльності й технічні засоби забезпечення цієї діяльності.

Згідно з листом Департаменту патрульної поліції від 10.08.2020 року № 808зі/41/35/05-2020 працівники патрульної поліції з метою покладених на них відповідно до Закону завдань використовують такі засоби: нагрудні

відеореєстратори, автомобільні відеореєстратори, лазерні вимірювачі швидкості та газоаналізатори, а саме прилади: нагрудні відеореєстратори; цифрові нагрудні відеокамери CammPro 1826R2.3/323H; персональні відеореєстратори HD 1080p з картами пам'яті (SD-карти на 32 Гб) із GPS та спеціалізованим програмним забезпеченням; автомобільні відеореєстратори: Aspiring Alibi 1'', Aspiring AT140, Challenger GVR-520 із SD 32 Гб, DVR CM84, HD45, Gazer F 117, Gazer F 150, Gazer F 225, Genius DVR-535, Globex GU-110, Incar VR-982, MI Car Driving Recorder, PRESTIGIO RoadRunner 507, PRESTIGIO RoadRunner 525, PS DVR-230F, Tenex DVR-610 FHD mini, TESWELL Technology TS-910AWX-AHD-1080P, Xbilitz DUAL CORE Full HD/3''/170 720P/120, XDIGITAL AVR-FHD-330, Xiaomi XiaoYi car DVR, Xiaomi XiaoYi Smart Car International Edition Super HD Gray, Xiaomi Yi Smart Dash WiFi Gray International Edition; лазерні вимірювачі швидкості TruCAM LTI 20/20; газоаналізатори для проведення огляду водіїв транспортних засобів на стан алкогольного сп'яніння: Dräger Alcotest 6810, Dräger Alcotest 6820, Dräger Alcotest 7510 OIML [143].

Відповідно до наказу МВС України від 06.04.2020 року № 326 затверджено «Порядок технічної експлуатації системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі» та «Порядок отримання автоматизованою системою обробки даних Міністерства внутрішніх справ України інформаційних файлів або метаданих від автоматичної системи виявлення та фіксації шляхом фотозйомки або відеозапису подій, що містять ознаки адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, за допомогою технічних засобів (приладів контролю)» [178].

Різноманітний характер адміністративних служб діяльності поліції визначає й багатоплановість застосування в ній технічних засобів із пред'явленням до них відповідних специфічних вимог. Наявність таких вимог дозволяє мовити про різновиди засобів, які використовуються у процесі

вирішення завдань служби превентивної діяльності, патрульної поліції, поліції охорони тощо.

Використання цієї техніки регулюється нормами адміністративно-правового характеру відповідно до діяльності служб. Засоби фотографування, відео- та звукозапису використовується як швидкий, об'єктивний та достовірний спосіб фіксації видової та акустичної інформації в адміністративній діяльності.

Висновки до розділу 1

1. Встановлено, що генезис використання технічних засобів розпочинається з моменту появи фотографії та кінематографії (кінець XIX ст.), коли питання забезпечення безпеки дорожнього руху вперше стали об'єктом фотографування та кінематографічного твору. У сучасному вигляді адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів почало зароджуватися у XX ст. У кінцевому результаті переважна кількість функцій по забезпеченню безпеки дорожнього руху в Україні була покладена на правоохоронні органи, зокрема органи міліції.

2. Визначено, що доцільність уособлення «технічне забезпечення» не лише як поняття, а і самостійного виду діяльності, зумовлена причинами практичного характеру. Звертається увага на те, що необхідною умовою функціонування та подальшого розвитку запобігання правопорушенням є формування його основ, котрі носять комплексний характер і містять теоретичні, правові та організаційні напрями. Теоретичні основи «використання технічних засобів» повинні складати, перш за все, положення адміністративного права. Розвиток техніки перебуває у прямій залежності не лише від науково-технічного, а й від суспільного прогресу. Такому методологічно важливому висновку сприяла еволюція поглядів на сутність науково-технічного прогресу, на єдність наукового знання. У середини 70-х

років науково-технічний прогрес розглядався як співвідношення «наука-техніка», як якісне удосконалення техніки. На той час у наукознавстві переважала точка зору щодо відособленості природничо-технічних наук від гуманітарних. З розвитком науково-технічного прогресу ставала більш очевидною небезпека його негативних проявів, адже в кінцевому рахунку суспільству було неоднаково, ким і з якою метою використовуються його досягнення. В науці став переважати погляд на науково-технічний прогрес як на систему «наука-техніка-суспільство-людина». Стосовно процесу розвитку використання технічних засобів фіксації правопорушень такий підхід має особливе значення, оскільки сфера її використання стосується людини.

3. Генеза розуміння сутності використання технічних засобів з метою фіксації правопорушень включає такі підходи до розуміння: а) статичний, у якому технічне забезпечення розглядається як певна система знань, навичок і вмінь їх працівників використовувати наукові рекомендації, застосовувати технічні засоби та ін.; б) динамічний, у якому воно розглядається як специфічна діяльність учених і практиків із розробки нових, пристосування існуючих технічних засобів, а також їх впровадження в практику запобігання правопорушень; в) змішаний, в якому поєднується розуміння поняття технічне забезпечення як специфічної діяльності, і як системи знань, навичок та вмінь. Обґрунтовано, що використання технічних засобів фіксації правопорушень необхідно розглядати як науково-дослідну, навчально-методичну, організаційну та інформаційну діяльність з розробки, впровадження й практичного застосування технічних засобів у практичну діяльність осіб, що здійснюють збирання доказів під час запобігання правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, публічної безпеки та порядку тощо, через набуття та удосконалення професійних знань і навичок суб'єктами їх застосування.

4. Розглянуто різноманітні наукові погляди щодо тлумачення поняття «механізм використання технічних засобів» та «адміністративно-правове регулювання». До складу механізму адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень віднесені такі основні

елементи: адміністративно-правові норми; адміністративно-правові відносини; суб'єкти адміністративного права; акти реалізації норм адміністративного права та допоміжні (додаткові) елементи механізму адміністративно-правового регулювання належать: правова свідомість, правова культура та законність.

Акцентовано увагу на тому, що всі поліцейські заходи найбільш доцільно поділяти на дві великі групи: адміністративні та превентивні. Розкрито зміст превентивних поліцейських заходів, які закріплені в ст. 31 Закону «Про Національну поліцію» (2015), а також обґрунтовано особливе місце використання технічних засобів в системі таких заходів. Визначено фактори, які свідчать про практичну цінність технічних засобів та їх роль в діяльності Національної поліції.

5. У змісті технічного забезпечення правопорушень необхідно виокремити такі структурні елементи: цілі використання технічних засобів; конкретні напрями адміністративного забезпечення; способи отримання необхідної інформації для досягнення мети у межах конкретного напрямку. Основною метою такого забезпечення є фіксація та запобігання правопорушень, забезпечення діяльності поліції. Деталізуючи цю загальну мету, автор виокремлює в ній такі цілі: виявлення, отримання, фіксація, вилучення, збереження носіїв значущої інформації; діагностику (розпізнавання – встановлення певних характеристик осіб та матеріальних об'єктів); ідентифікацію – встановлення тотожності особи або матеріального об'єкта за проявами загальної родової (групової) належності порівнюваних матеріальних об'єктів; визначення ситуації (явища, події або дій осіб у динаміці) за залишеними матеріальними відображеннями; відтворення матеріальних об'єктів у їх первісний стан шляхом реконструкції (уявного образу) або реставрації (фізичного відтворення); класифікацію (систематизація даних про осіб та матеріальні об'єкти у відповідних інформаційних системах з метою отримання оперативно-значущої інформації).

У структурі технічного забезпечення пропонується виокремлювати такі напрями: діагностика та ідентифікація осіб, які вчинили правопорушення;

виявлення, діагностика та ідентифікація матеріальних об'єктів, за допомогою яких вчинялися ці правопорушення або які залишені на місці вчинення правопорушення; організація та ведення інформаційних систем. Запропоновано усі технічні засоби, що використовуються у фіксації правопорушень поділити на класифікаційні групи за походженням, цільовим призначенням, функціональним призначенням, галуззю наукового знання, видом, сферою використання, суб'єктом використання, з відповідно до завдань, що вирішуються за їх допомогою (наприклад до адміністративно-профілактичної техніки віднесено технічні засоби фіксації правопорушень служб підтримання публічної безпеки і порядку, поліції охорони, патрульної поліції, що використовуються в конкретних умовах адміністративної діяльності (технічні засоби охорони, регулювання і нагляду за дорожнім рухом; системи відеоспостереження, захисту особового складу тощо). Така класифікація також залежить від покладених на МВС України функцій. Віднесення технічних засобів до тієї чи іншої групи завжди є умовним.

РОЗДІЛ 2

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ ТА ПОРЯДОК ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

2.1. Нормативно-правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень

Основні тенденції світового та національного соціального розвитку, стратегія інтеграції України до європейської спільноти, поглиблення відповідних державно-правових перетворень призвели до появи нових орієнтирів, стандартів, цінностей та принципів, що визначають загальний напрям діяльності реформи правоохоронних органів України [256, с. 13].

На сьогоднішній день одним з найбільш змістовних напрямків діяльності поліції є адміністративно-юрисдикційна діяльність, яка неможлива без використання сучасних технічних засобів. Константінов С.Ф., Куліков В.А. розкриваючи значення терміну «адміністративно-юрисдикційна діяльність в цьому контексті» відзначають: це встановлена законодавчими актами діяльність службових (посадових) осіб органів поліції щодо вирішення індивідуальних адміністративних справ (конфліктного характеру) і застосування відповідних юридичних санкцій в адміністративному порядку [3, с. 10].

Технічні засоби, за допомогою яких проводиться фіксація адміністративних правопорушень дозволяють більш ефективно вирішувати завдання щодо притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності. За визнанням практиків правоохоронців, використання в даний час технічних засобів, з одного боку, підвищує ефективність охорони публічного порядку і безпеки, з іншого боку, змінює не тільки конкретні тактичні прийоми, але і тактику охорони публічного порядку в цілому.

Отже, повинні використовуватись лише найбільш доцільні, раціональні, ефективні і достатні технічні засоби для розкриття певних видів

правопорушень з урахуванням конкретних ситуацій та властивостей самих технічних засобів фіксації правопорушень.

Як підкреслює автор, грамотне використання різноманітних технічних засобів значно полегшує діяльність поліцейського, та як результат є ефективною [24, с. 24].

Відповідно до ст. 20 Додатку до Рекомендації Rec (2001) 10 про Європейський кодекс поліцейської етики організація поліції повинна містити ефективні заходи для забезпечення чесності та належного виконання своїх обов'язків службовцями поліції, зокрема, щоб гарантувати повагу до основоположних прав і свобод особи, закріплених, зокрема, в Європейській конвенції з прав людини [212].

Використання технічних засобів фіксації правопорушень під час здійснення цієї діяльності не тільки забезпечує своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи про адміністративні правопорушення (ст. 245 КУпАП), а й впливають на ступінь забезпечення охорони прав та свобод осіб, які приймають участь у справі (ст. 1 КУпАП) [90].

Законність – важливий принцип діяльності поліції. Цей принцип виражається як в правоохоронній діяльності поліції, так і в тому, що ця діяльність здійснюється на основі чіткого та неухильного дотримання законів і підзаконних нормативних актів.

Так, В. Стефанюк, навів свій вчений погляд, що правозастосовна діяльність повинна відбуватися лише в правових межах, лише на ґрунті закону [226, с. 5]. Автор підкреслює, що право – це головний регулятор усіх без виключення суспільних відносин в державі, зокрема, відносин пов'язаних із використанням технічних засобів фіксації правопорушень.

З урахуванням наведеного, слід відзначити, що законність використання технічних засобів фіксації правопорушень це правовий принцип діяльності правоохоронних органів загалом та використання технічних засобів для отримання даних у процесі документування і доказування. Законність використання технічних засобів фіксації правопорушень тісним чином

пов'язана з етичними аспектами отримання інформації від людини та про людину, а також з тактичними аспектами правомірного використання технічних засобів фіксації правопорушень та технічними аспектами впровадження і використання технічних засобів, які забезпечують об'єктивне, достовірне, найбільш повне і ефективне збирання, дослідження та використання даних у розслідуванні правопорушень на рівні сучасних вимог.

Як приклад – правова основа, підстави і порядок направлення громадян для огляду на стан сп'яніння та проведення огляду з використанням технічних засобів регламентується спільним Наказом МВС, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства юстиції України від 09 листопада 2015 року № 1452/735, який затверджує Інструкцію про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість. Огляд на стан сп'яніння проводиться: поліцейським на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ та Держспоживстандартом [183].

Дотримання законності під час розслідування цілком і повністю розповсюджується на усі випадки використання при цьому технічних засобів фіксації правопорушень. Основою для вирішення зазначеного питання є положеннями ст. 19 Конституції України, де органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [99].

В літературі щодо змісту цієї конституційної норми, вона є ніщо інше як нормативна регламентація законності, яка є необхідною умовою функціонування правової та демократичної держави, насамперед, її правової системи, органів державної та публічної влади, населення тощо [150, с. 13].

Ще важлива гарантія дотримання законності це документальне оформлення використання технічних засобів фіксації правопорушень. Складання передбачених процесуальним законом документів є необхідною

умовою правильного розслідування адміністративного правопорушення. Воно містить два основних аспекти: 1) оформлення прийнятого рішення щодо використання технічних засобів фіксації правопорушень, яке відтворюється у складанні відповідного документа (рапорту, доручення, довідки, службової записки ініціатора тощо); 2) затвердження факту використання технічних засобів фіксації правопорушень та отримання в наслідок цього даних (матеріалів).

Слід відмітити, що саме тому використання технічних засобів фіксації правопорушень у правоохоронній діяльності повинно суворо відповідати вимогам чинного законодавства та нормативній базі під час розгляду справ про адміністративні правопорушення. Показання технічних засобів можуть бути в рішенні про винуватість правопорушника та призначення їй адміністративного стягнення і відповідно повинно здійснюватись на основі правової бази.

З цього приводу слушно звернуто увагу в літературі, що зміцнення законності в країні, у свою чергу, передбачає підвищення вимог до обґрунтованості й справедливості застосування заходів державного примусу [207, с. 3].

Звідси виходить, що є проблема удосконалення правової основи діяльності уповноважених органів державної влади та їх посадових осіб по використанню технічних засобів фіксації правопорушень під час провадження по справах про адміністративні правопорушення, а також підвищення вимог дотримання, перевірки та використання показань цих технічних засобів фіксації правопорушень як доказів по вказаним справам.

Втім варто також відмітити, що загальним підходом до вирішення основного питання цього підрозділу повинно стати наступне формулювання: використання технічних засобів фіксації правопорушень може відбуватися лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України і це буде покладено нами в основу дослідження питання нормативно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень.

На початку дослідження звернемо увагу на розуміння словосполучення «правові засади», «правове забезпечення». Як ми вважаємо, їх сприйняття повинно пов'язуватися із системою нормативно-правових актів, які у своїй сукупності забезпечують правове опосередкування того чи іншого аспекту соціального буття, у тому числі і здійснення правоохоронної діяльності із використанням технічних засобів фіксації правопорушень під час доказування в справах про адміністративні правопорушення.

Можливість погляду на правові засади та правове забезпечення саме як на певну систему пояснюємо тим, що саме явище, яке обумовлює та лежить в основі їх існування – право – виступає системним явищем.

Водночас вчений-правознавець С.С. Алексєєв звертається увага на те, що така властивість права як його системність обумовлено тим, що право є органічною системою, тобто виступає як «фізично» неподільне, таке, що само розвивається ціле. Це, на думку С.С. Алексєєв, проявляється у системності права, його внутрішній юридичній узгодженості [16, с. 11–12].

Отже, така властивість притаманна взагалі будь-яким явищам у сфері права, у тому числі і «правовим засадам», «правовому забезпеченню». Відзначена ознака системності щодо досліджуваних нами понять втілюється в можливість погляду на них як на системний об'єкт, який має власну структуру. Наприклад, як ми і відзначили це, насамперед, характеризує досліджувані нами поняття як такі, в основі яких лежить система нормативно-правових актів. Відмітимо, що такий системний підхід знаходить своє втілення у науковій літературі. Варто також навести науковий погляд Є.В. Пономаренко дослідження питання правових засад євроінтеграційної діяльності органів виконавчої влади здійснила через призму загальнонаукового аналізу терміна «система», на підставі чого вказаним автором формулюються властивості системи нормативних актів, які визначають правові засади євроінтеграційної діяльності органів виконавчої влади, а також здійснюється групування таких актів [154, с. 10].

Отже, *правовими засадами* або *основою* правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень у адміністративному законодавстві слід розуміти сукупність нормативно-правових актів, завдяки яким відбувається регулювання правовідносин, пов'язаних із використанням цих засобів фіксації правопорушень, а також використання отриманих від них показань (даних).

Саме цими основами та цим забезпеченням визначаються підстави та умови, форми та способи використання технічних засобів фіксації правопорушень, використання результатів їх застосування. Саме завдяки правовому підґрунтю ми можемо відмежовувати законно отримані показання від незаконно, можемо приймати на підставі належним чином отриманих показань законні та обґрунтовані рішення по справам про адміністративні правопорушення.

З'ясовано, що саме правові засади виступають у вигляді тих фундаментальних положень, на яких взагалі будується діяльність правоохоронних органів у сфері, врегульованій нормами адміністративного права та відповідного адміністративного законодавства.

Показання технічних засобів як докази по справах про адміністративні правопорушення, виступають підґрунтям для визнання можливості як використання цих засобів під час доказування по вказаним справам, так і використання в якості доказів отриманих від них показань.

Правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень в справах про адміністративні правопорушення це певна сукупність правових норм, які регулюють відносно відокремлену сукупність суспільних відносин в межах такого інституту адміністративного права, яким виступає інституту доказування. При такому погляді ми можемо сформулювати правові явища, які формують досліджуваний нами різновид правового забезпечення, або, іншими словами, лежать в його основі.

Тому правове забезпечення як сукупність правових норм у вигляді складової інституту адміністративного права і ознаки системності забезпечення

набуває саме завдяки нормам адміністративного права, серед яких важливе місце посідають як матеріальні, так і процесуальні норми. Отже, правове забезпечення досліджуваних нами відносин виступає складовою інституту адміністративного права і регулює, як відмічено у літературі, сукупність суспільних відносин у межах предмета регулювання даного правового інституту [219, с. 52].

Тож, як бачимо інститут доказування може мати і більш широке призначення, ніж визначення порядку збирання доказів під час провадження по справах про адміністративні правопорушення. Тобто предметом свого регулювання мати засади використання технічних засобів фіксації правопорушень взагалі в межах всієї діяльності органів державної влади та їх суб'єктів владних повноважень. В даному випадку використання технічних засобів фіксації правопорушень у адміністративному праві можливе у більш широкій кількості випадків за дещо ширшою кількістю підстав. Підкреслюємо, що досліджувані нами технічні засоби фіксації правопорушень можуть використовуватись як під час запобігання, так і припинення адміністративних правопорушень, а випадок їх використання при доказуванні є лише окремим випадком реалізації на практиці засобів фіксації правопорушень впорядкування суспільних відносин, які є предметом регулювання адміністративного права. Процес використання вказаних засобів фіксації правопорушень, не зводиться та не повинен втілюватися виключно у формі використання їх показань при провадженні в справах про адміністративні правопорушення.

З точки зору наведеної позиції, правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень у адміністративному праві повинно здійснюватися з попереджувальної діяльності, регламентувати їх використання під час припинення адміністративних правопорушень, а вже на сам кінець визначити правові засади використання цих засобів під час доказування в справах про адміністративні правопорушення.

Таким чином, синтезуючи власну думку з приводу досліджуваної проблематики на основі численних доктринальних джерел правове

забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень при провадженні в справах про адміністративні правопорушення розглядається як частина загального питання використання вказаних засобів для забезпечення досягнення мети реалізації норм адміністративного права та статей адміністративного законодавства. У свою чергу такий підхід дає підстави для розгляду досліджуваного нами різновиду правового забезпечення вже як окремого інституту адміністративного права – інституту використання технічних засобів фіксації правопорушень у вказаній галузі права.

В цьому ж контексті варто відмітити, що у межах вказаного інституту цілком можливо виокремлювати самостійну сукупність норм, якими буде регламентуватися саме забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень під час доказування в справах про адміністративні правопорушення. Це забезпечує врахування тих особливостей, які мають місце у діяльності суб'єктів владних повноважень стосовно використання вказаних засобів фіксації правопорушень з метою своєчасного, всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин кожної справи про адміністративні правопорушення та призначення обґрунтованого та законного адміністративного стягнення.

Форми зовнішнього вираження правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень, то, як відомо з курсу теорії держави та права, відповідні правові норми знаходять своє відображення у відповідних нормативно-правових актах – законодавстві [233, с. 237; 241, с. 245], яке безпосередньо і регламентує правозастосовну діяльність уповноважених суб'єктів, зокрема і адміністративне законодавство. Під законодавством у юридичній літературі розуміють зовнішню форму системи права, що виражає будову системи його джерел, тобто систему нормативно-правових актів, де власне система законодавства – це сукупність всіх діючих в державі нормативно-правових актів, в яких відображаються внутрішні змістові та структурні характеристики права [60, с. 143].

Водночас, якщо звернути увагу, то законодавство становить собою систему нормативно-правових актів, що додатково підтверджує системність правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень, на що нами було звернуто увагу на початку дослідження.

На сьогоднішній день доказування є частиною правозастосовної діяльності суб'єктів владних повноважень. Саме тому, правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень під час доказування в справах про адміністративні правопорушення є частиною правового забезпечення діяльності цих суб'єктів та органів. З огляду на те, що законодавство становить собою сукупність чинних в державі нормативно-правових актів, то для виявлення їх системи та її аналізу звернемо увагу на точку зору К.Г. Волинки, який слушно відмічає, що ця система заснована на принципах субординації і координації її структурних компонентів, притаманні єдність і внутрішня узгодженість [60, с. 143–144].

Нормативно-правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень при провадженні в справах про адміністративні правопорушення доцільно покласти результат аналізу системи законодавства в аспекті ієрархії розташування нормативно-правових актів за їх юридичною силою, якими регламентована правозастосовна діяльність уповноважених державних органів у сфері запобігання, припинення адміністративних правопорушень та провадження по таким справам.

Структура актів дає можливість навести їх систему, яка складається із п'яти основних рівнів. Вказані рівні сприяють її упорядкуванню, саме така структура у найбільшому ступені відповідає структурі вітчизняного законодавства, в якому нормативно-правові акти розташовані за характером їх юридичної сили.

Подібні виділення рівнів правового регулювання того чи іншого аспекту діяльності державних органів мають місце у науковій літературі. Схожим чином розмірковує Ю.В. Мельник який вказує, що під час аналізу питання правового забезпечення діяльності місцевих органів виконавчої влади дійшов

висновку, що це забезпечення відбувається завдяки системі нормативно-правових актів, яка складається із наступних рівнів: конституційний рівень; рівень законів та інших прирівняних до них актів; рівень підзаконних нормативно-правових актів [124, с. 7].

Отже, наша позиція стосовно виділення *п'яти рівнів* нормативно-правових актів, які визначають засади використання технічних засобів фіксації правопорушень при провадженні в справах про адміністративні правопорушення, є цілком обґрунтовано.

Стосовно змісту цих рівнів, то відмітимо наступне:

1. Конституційний рівень визначає загальні правові засади правозастосовної діяльності уповноважених державних органів, у тому числі і в частині застосування технічних приладів та засобів. До числа цих положень, на наш погляд, слід віднести:

– ст. 19 Конституції України, яка передбачає, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України;

– ст. 32 Конституції України, яка передбачає, що не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини;

– ч. 1 ст. 62 Конституції України, яка передбачає, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду;

– ч. 3 ст. 62 Конституції України, яка передбачає, що обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях, усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь. Звернемо увагу на те, що хоча це положення подано у формулюванні, яке переважно відноситься до сфери кримінального судочинства, але, як ми

вважаємо, воно у повній повинно застосовуватися і при провадженні в справах про адміністративні правопорушення [99].

2. *Законодавчий рівень*, який включає нормативно-правові акти, що спрямовані на регламентацію загальних питань організації та здійснення правозастосовної діяльності у сфері запобігання, припинення адміністративних правопорушень та провадження по таким справам, у тому числі і в частині використання технічних засобів фіксації правопорушень. Наприклад, до цього рівня, слід віднести, наприклад, такі законодавчі акти як:

– Закон України «Про Національну поліцію» (наприклад, застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису передбачено у статті 40) [193].

Поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою:

- 1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони публічної безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб;
- 2) забезпечення дотримання правил дорожнього руху.

– Закон України «Про прикордонний контроль» (п. 2 ч. 5 ст. 2 передбачає, що прикордонний контроль забезпечується шляхом застосування технічних засобів прикордонного контролю) [199];

– Митний кодекс України (ст. 62 передбачає, що для здійснення митного контролю в порядку, встановленому законодавством України, можуть використовуватися технічні та спеціальні засоби, безпечні для життя і здоров'я людини, тварин та рослин і такі, що не завдають шкоди товарам та транспортним засобам) [125];

– Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» (п. г ст. 5 до видів спеціальних заходів забезпечення

безпеки використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження) [173];

– Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (ч. 2 ст. 11 передбачає, що учасники судового процесу та інші особи, присутні на відкритому судовому засіданні, можуть використовувати портативні аудіотехнічні засоби, а п. 4 цієї статті вказує, що при розгляді справ перебіг судового процесу фіксується технічними засобами в порядку, встановленому процесуальним законом) [202];

Кодекс Цивільного захисту України (п. 39 ч. 1 ст. 2 передбачає, що система оповіщення – комплекс організаційно-технічних заходів, апаратури і технічних засобів оповіщення, апаратури, засобів та каналів зв'язку, призначених для своєчасного доведення сигналів та інформації про виникнення надзвичайних ситуацій до центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та населення) [91];

- Закон України «Про судову експертизу» [201] тощо.

3. Рівень підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують та визначають особливості, здійснення окремих видів правозастосовної діяльності, у тому числі і підстави, умов та порядок використанням технічних засобів фіксації правопорушень. До числа з підзаконних нормативно-правових актів зокрема можна віднести такі акти як:

– Указ Президента України від 13.04.2001 № 256 «Про впорядкування виготовлення, придбання та застосування технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку» [171];

– Постанова Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2017 року № 833 «Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі» [205];

– Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2021 р. № 152 «Про внесення змін до Правил дорожнього руху» [170];

– Постанова Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1103 «Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для

проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду» [190];

– Наказ МВС України від 10.05.2019 від № 359 «Про затвердження Положення про Реєстр адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху» [187];

– Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 № 984 «Про затвердження Порядку безоплатного надання (у тому числі через Інтернет) інформації про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), особам, за якими зареєстровані транспортні засоби, та/або безпосереднім користувачам таких транспортних засобів [188];

– Наказ МВС України від 04.07.2016 № 595 «Про затвердження Інструкції з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень» [179];

– Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03.03.2020 № 217 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 червня 2020 р. за № 545/34828) «Про затвердження Інструкції з оформлення в Міністерстві внутрішніх справ України матеріалів про адміністративні правопорушення» [180];

– Наказ МВС України від 18.12.2018 № 1026 «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису» [182];

– рішення Київської міської ради від 18 грудня 2018 року № 462/6513 «Про затвердження міської цільової комплексної програми профілактики та протидії злочинності в місті Києві «Безпечна столиця» на 2019-2021 роки» [184];

– рішення Національної комісії з питань регулювання зв'язку України «Про затвердження Положення про порядок і форму ведення реєстру

радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, що можуть застосовуватися на території України в смугах радіочастот загального користування» від 03.11.2005 № 117 [186] тощо.

4. Ґрунтується на кримінальному, кримінально-процесуальному, адміністративному, адміністративно – процесуальному кодексах України тощо. На наш погляд, як приклад слід віднести:

– ст. 258 КПК України. Загальні положення про втручання у приватне спілкування. Втручання у приватне спілкування захисника, священнослужителя з підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, виправданим заборонене [108];

– ст. 266 КУпАП. Відсторонення осіб від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції [90];

– ст. 279-1 КУпАП. Розгляд справ про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису) [90].

5. На міжнародних договорах в сфері обміну інформацією, які набрали чинності в установленому порядку:

– ст. 11 Загальна декларація з прав людини, де кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною доти, поки її винність не буде доведено в законному порядку, при якому їй забезпечують усі можливості для захисту [81];

– ст. 6 Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод {Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97), яка передбачає право кожного обвинуваченого захищати себе особисто або використовувати правову допомогу захисника, вибраного ним на власний розсуд [97];

– ст. 2 пункту 3 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, де зазначено, що держава повинна гарантувати кожному, чий права і свободи

порушено. ефективний засіб правового захисту та можливість вільного вибору захисника [129] тощо.

Якщо проаналізувати наведені вище нормативно-правові акти, то слід відзначити, що правова обґрунтованість використання технічних засобів фіксації правопорушень це є повна відповідність вимогам законів та приписам підзаконних актів, які складають правову основу чи регламентують їх застосування. Правову основу використання технічних засобів у діяльності органів та підрозділів поліції є система правових норм і підзаконних нормативних актів, які визначають допустимість або регламентують порядок і умови їх використання.

Отже, одні акти визначають загальні засади діяльності вказаних органів (Конституція України), інші передбачають встановлення загальних положень щодо організації та здійснення правозастосовної діяльності, а також встановлює процесуальні форми реалізації наданих цим органам повноважень (Закони України), інші детально регламентують окремі аспекти використання різних видів та типів технічних засобів стосовно конкретних випадків такої діяльності, зокрема, у сфері запобігання, припинення адміністративних правопорушень та провадження по таким справам.

Звідси виходить, що нормативно – правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень у адміністративному праві це система правових норм, об'єднані в певну нормативну сукупність і важливо зазначити, що це сполучення діяльності суб'єкта владних повноважень, який використовує технічні засоби фіксації правопорушень і володіє відповідними повноваженнями, метою використання технічних засобів фіксації правопорушень, вимог до порядку їх конкретного використання та оформлення отриманих результатів, значення їх для розв'язання завдань правоохоронної діяльності.

Форми використання технічних засобів фіксації правопорушень опосередковані через правове поле суб'єкта владних повноважень, який їх

використовує, метою використання та юридичною отриманих при цьому результатів.

Відповідно, схожі за характером норми цілком можуть бути застосовані і для випадків використання технічних засобів фіксації правопорушень під час доказування в справах про адміністративні правопорушення.

Особливістю цієї системи нормативно-правових актів є те, що правомірність використання даних, одержаних внаслідок використання технічних засобів фіксації правопорушень – дані (показань) повинні використовуватися у правоохоронній діяльності тільки з метою запобігання та виявлення адміністративного правопорушення. Неприпустимо використання одержаних даних з метою шантажу, приниження людської гідності, розголошення інтимних обставин життя та інших фактів, що не мають відношення до події правопорушення.

Таким чином, від повноти, чіткості та несуперечливості правової основи використання у адміністративному праві досліджуваних нами технічних засобів фіксації правопорушень істотним чином залежить:

- 1) правомірність застосування технічних засобів;
- 2) науково-технічна обґрунтованість технічних засобів;
- 3) етична допустимість (або етичність) використання технічних засобів;
- 4) суворо цільовий характер використання технічних засобів;
- 5) наявність фактичних підстав для використання технічних засобів;
- 6) відповідність використання технічних засобів ступеню суспільної небезпеки протиправних виявів;
- 7) документальне оформлення використання технічних засобів фіксації правопорушень;
- 8) правомірність використання показань, одержаних в наслідок використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Отже, не викликає жодного сумніву необхідність використання технічних засобів фіксації правопорушень у сфері адміністративними правопорушеннями взагалі та у провадженні по справах про адміністративні правопорушення лише

на ґрунті принципів верховенства права та законності, що передбачає здійснення правозастосовної діяльності у суворій відповідності до відповідних положень Конституції України, законів України та відповідних нормативно-правових актів.

Таким чином суворо цільовий характер використання технічних засобів фіксації правопорушень спрямований на захист прав і свобод громадян, інтересів суспільства, держави від всіляких протиправних посягань з боку правопорушників. Забороняється використовувати працівниками правоохоронних органів технічні засоби фіксації правопорушень для виконання дій, що не віднесені законом до їх компетенції, а також дій за своїм розсудом з метою отримання тих чи інших додаткових показань не по суті справи.

Конституція України безпосередньо не містить норм стосовно врегулювання питання використання вказаних засобів фіксації правопорушень, однак знайшли своє відображення: основні принципи всієї правової системи держави; основні засади діяльності уповноважених державних органів; основні гарантії прав та свобод людини і громадянина.

Відповідно, при вирішенні будь-яких питань, у тому числі удосконалення правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень під час доказування в справах про адміністративні правопорушення слід звертатися до аналізу норм Конституції України, а будь-які пропозиції щодо опрацювання відповідних правових норм повинні відповідати та співвідноситися із тими правовими засадами, які в ній містяться. До того ж, слід вказати на ту обставину, що діяльність усіх уповноважених органів держави, зокрема і під час здійснення правозастосовної діяльності при розгляді справи про адміністративні правопорушення в суді також повинна і відповідати вимогам та співвідноситися із нормами Основного Закону нашої країни.

З цього приводу у постанові Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» від 1 листопада 1996 року № 9 наголошено, що оскільки Конституція України, як зазначено в її

ст. 8, має найвищу юридичну силу, а її норми є нормами прямої дії, суди при розгляді конкретних справ мають оцінювати зміст будь-якого закону чи іншого нормативно-правового акта з точки зору його відповідності Конституції і в усіх необхідних випадках застосовувати Конституцію як акт прямої дії, а судові рішення мають ґрунтуватись на Конституції, а також на чинному законодавстві, яке не суперечить їй [177].

Таке значення норм Конституції пояснюємо насамперед тим, що саме її положення містять у собі найбільші гарантії прав особи та законності та обґрунтованості прийняття рішень по справі.

Отже, в процесі доказування в справі про адміністративне правопорушення у разі використання технічних засобів фіксації правопорушень здійснюється виявлення, вилучення, фіксація і дослідження доказів, які у майбутньому будуть покладені у основу рішення по справі, яке безпосередньо стосується прав, свобод та законних інтересів осіб, яких залучено до провадження по справі. Відповідні конституційні норми забезпечують максимально повне, об'єктивне та здійснюване на ґрунті принципу законності провадження по таким справам та прийняття по ним законних та обґрунтованих рішень. Втім варто також відмітити, що таке значення та істотний вплив норм Конституції на діяльність по доказуванню у справах про адміністративні правопорушення із використанням технічних засобів фіксації правопорушень забезпечує не тільки відповідність самого процесу доказування та його результатів вимогам законності, а й виступає важливою правовою гарантією дотримання прав, свобод та законних інтересів особи, утвердження та забезпечення яких є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України) [99].

Норми Конституції України та інших нормативно-правових актів як у сукупності, так і кожний акт окремо спрямовані на забезпечення законності використання технічних засобів фіксації правопорушень під час доказування у справах про адміністративні правопорушення. Виходячи із змісту принципу законності та його реалізації у провадженні в справах про адміністративні

правопорушення, то це втілюється у тому, щоб діяльність усіх суб'єктів владних повноважень була підпорядкована закону, щоб суб'єкти неухильно дотримувались вимог закону, адже порушення цих вимог безумовно повинно тягнути за собою порушення законності. А це є неприпустимим явищем. У контексті наведеного додатково відмітимо, що вимога законності стосується дотримання приписів всіх без виключення нормативно-правових актів, як Конституції, так і законів та підзаконних актів, адже цей принцип є загально-правовим, а тому стосується всіх без виключення сфер правового регулювання, у тому числі і діяльності по доказуванню обставин справи про адміністративне правопорушення. У цьому контексті відмітимо точку зору В.В. Пахомова, який слушно звертає увагу на те, що беззаперечним є те, що органи державної влади, громадські організації зобов'язанні виконувати норми, що передбачені не лише у законах (законодавчих актах), а й у підзаконних правових актах [150, с. 13–14].

Таким чином для удосконалення правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень під час доказування у справах про адміністративні правопорушення принцип законності відіграє основну роль. Адже саме із його реалізацією ми пов'язуємо розширення можливих форм та методів використання вказаних засобів у правозастосовній діяльності.

Дотримання законності в діяльності поліції забезпечується здійснення контролю, наглядом прокуратури, контролем судових органів, оскарження незаконних дій працівників поліції [35, с. 210].

Отже, необхідно закріплення у нормативно-правових актах, наприклад, КУпАП, відповідних вимог принципу законності у вигляді загальних положень, які визначатимуть допустимість використання технічних засобів фіксації правопорушень та можливість використання отриманих від них показань.

Відсутність на цей час такого положення є істотною перешкодою на шляху більш широкого використання зазначених засобів у правозастосовній діяльності уповноважених державних органів та їх посадових осіб. До того ж, як показує ознайомлення із наказом МВС України «Про затвердження

Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису» від 18.12.2018 № 1026 [182], окрім самого переліку та порядок застосування ні яких вказівок на умови, особливості їх застосування цей акт достатньо не містить, що значно знижує значення його як регулятора відповідних суспільних відносин у досліджуваній нами сфері.

І таке становище, яке можна характеризувати як недостатня правова регламентація порядку, умов та підстав використання технічних засобів, а також використання отриманих у результаті цього показань, стосується і більшості інших нормативно-правових актів у цій сфері.

На підтвердження цього висновку, який свідчить про наявність колізій та прогалин у правовому регулюванні доказування у справах про адміністративні правопорушення із використанням технічних засобів є в постановках Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 24.01.2019 у справі № 428/2769/17 (адміністративне провадження №К/9901/1667/17) [157] та від 26.04.2018 у справі № 202/2862/17 (2-а/202/143/2017) (адміністративне провадження № К/9901/15827/18) [158]. Вказано, що незазначення інформації про технічний засіб (наприклад, LTI 20/20 TruCAM), на який була зафіксована подія правопорушення, свідчить про порушення порядку розгляду справи про адміністративне правопорушення, а отже, це окрема та самостійна підстава для скасування постанови про накладення адміністративного стягнення.

Таким чином, правова основа використання технічних засобів фіксації правопорушень – це система правових норм, підзаконних нормативних актів та правил, які визначають допустимість або регламентують порядок і умови їх використання. Рішення про використання технічних засобів фіксації правопорушень приймає посадова особа, яка відповідає за забезпечення публічної безпеки і порядку. Посадова особа владних повноважень, яка діє індивідуально, приймає рішення про використання технічних засобів фіксації правопорушень самостійно відповідно до вимог чинного законодавства.

Не викликає сумнівів, що поява нових видів правопорушень й способів вчинення протиправних діянь супроводжуються шляхом модернізації існуючих та запровадження новітніх технічних засобів, що забезпечують превентивний вплив на умови та причини, а також сприяють виявленню, затриманню й викриттю правопорушників [28, с. 60].

На думку Ю.В. Гнусова та авторського колективу використання технічних засобів в правоохоронній діяльності визначається рядом чинників, серед яких виділяється, що у процесі діяльності із запобігання адміністративним правопорушенням, під час збирання первинних даних використання технічних засобів дає можливість уникати суб'єктивного чинника та суттєво підвищує рівень об'єктивності таких даних [82].

Отже, як ми бачимо, досліджуване нами питання дійсно потребує свого належного вирішення, як ми вважаємо, зокрема шляхом введення загальної статі до КУпАП, яка б передбачала загальні вимоги до використання технічних засобів фіксації правопорушень, звісно, що з урахуванням необхідності дотримання вимог принципу законності. У цьому контексті слушно вказано В.Г. Гончаренком, що у правозастосовній роботі можуть використовуватись лише науково обґрунтовані засоби і методи, які пройшли у встановлених випадках необхідну практичну перевірку, а використовувати науково-технічні засоби можна лише за умови дотримання принципу законності, де їх використання повинно відповідати загальновизнаним у суспільстві правилам моралі і етики [67, с. 19]. І з цією думкою ми повністю погоджуємося.

Відповідно, потреба її забезпечення вимагає включення до КУпАП відповідної норми, наприклад, із назвою «Використання технічних засобів фіксації правопорушень при провадженні в справах про адміністративні правопорушення» [90].

Вважаємо, що таке вирішення питання правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень під час доказування в справах про адміністративні правопорушення забезпечить не тільки більш широкі можливості для їх використання, а й сприятиме дотриманню вимог

принципу законності у правозастосовній діяльності. Вважаємо, що саме цей напрямком – подальша розробка питань правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень, є найбільш перспективним в контексті впровадження у правозастосовну діяльність сучасних здобутків науково-технічного прогресу.

В результаті дослідження даної теми узагальнено матеріали Єдиного державного реєстру судових рішень щодо винесення судами постанов з питань пов'язаних із використанням технічних засобів фіксації правопорушень. Розглядається законність використання технічних засобів та надання як приклад відео документів доказом у судовому процесі. Проаналізовано питання використання показань технічних засобів, яке повинно забезпечити найбільш точну і повну фіксацію фактів, що мають доказове значення. Внесені пропозиції та рекомендації стосовно вдосконалення нормативної бази в частині застосування превентивних заходів органами Національної поліції. Охарактеризовано низку складнощів в правоохоронній діяльності за відсутності даного технічного права у працівників поліції.

Розкриття та розслідування правопорушень не можливо без отримання певної доказової інформації, отриманої технічними приладами та засобами. Можливість фіксації та збору доказів з місць скоєння правопорушень сприятиме як розкриттю так і профілактиці правопорушень [40, с. 47].

Особливості вирішення проблемних питань, пов'язаних з використанням поліцією технічних засобів фіксації правопорушень, тому приведення чинного законодавства до відповідності грає важливу роль у тому числі щодо пошуку правопорушників, допомагає збирати докази, досліджувати документи та інших речові докази. І тому потрібно визначити правові підстави, значимість даного питання та взагалі доречність застосування працівниками поліції цих засобів [67, с. 19]. Є визначення законності використання технічних засобів для фіксації порушень правил та припинення, попередження таким чином протиправних дій зі сторони особи, за які передбачена адміністративна відповідальність.

2.2. Організаційне забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень

Продовжуючи дослідження проблеми адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень зазначимо, що значний пласт методологічного базису правового регулювання даного напрямку роботи становлять заходи організації. Вони відіграють значну роль, адже їх направлено на створення умов належного та, що найбільш головне, ефективної реалізації та забезпечення найефективнішого використання технічних засобів під час попередження, виявлення і припинення правопорушень.

Цікавою є сутність організаційних заходів правоохоронних органів щодо використання технічних засобів. Так, зміст категорії «організаційні заходи» сформовано навколо терміну «організація», який має багато варіантів тлумачення. Серед найбільш використовуваних слід виділити:

- 1) від французького «organisation» (подавати, встановлювати) – частіше розглядають як упорядкування, приведення у систему чогось;
- 2) добровільне об'єднання, союз людей, суспільних груп, держав для розв'язання спільних завдань, досягнення загальних цілей;
- 3) свідомо координоване суспільне утворення, що функціонує на відносно постійній основі для досягнення загальної цілі або цілей;
- 4) це група людей, діяльність яких усвідомлено координується для досягнення загальних цілей (щоб вважатися організацією, така група повинна відповідати обов'язковим вимогам, до яких належать: наявність якнайменше двох людей, які вважають себе частиною цієї групи; наявність якнайменше однієї мети, яку сприймають як спільну всі члени даної групи; наявність членів групи, які цілеспрямовано працюють разом, щоб досягти значущої для усіх цілі);
- 5) будова, взаємозв'язок, взаємне розміщення, співвідношення частин чогось цілого [50; 88, с. 119; 93; 220, с. 15].

Так, професор О.П. Підцерковний наводить свій вчений погляд щодо терміну «організація»:

1) організація – це явище, чинник, а відповідно поняття і категорія, протилежні дезорганізації, невпорядкованості, невизначеності, хаосу, мірою яких є ентропія (в цьому ракурсі поняття організації характеризує стан того чи іншого об'єкта упорядкування);

2) організацією можуть називатися будь-які структурні об'єднання людей, створені для виконання різних функцій державного, громадського або особистого характеру (в даному випадку організація – соціальний інститут з певним статусом, певна одиниця, здатна наділятися певними правомочностями і самостійно діяти в суспільних відносинах);

3) поняття організації означає цілеспрямовану діяльність людини щодо впорядкування певних відносин для їх доцільного єдності, що включає розподіл функцій, повноважень, обов'язків, встановлення зв'язків, координацію тощо [88, с. 19; 153, с. 13].

Очевидно, що всі три характеристики організації нерозривно пов'язані один з одним. Вони ілюструють всеосяжну зумовленість людської діяльності, демонструючи одночасно її мету, засіб і метод [92, с. 179; 153].

Отже, організація – це динамічний чинник, який трансформує певну сукупність елементів за якимись правилами та вимогами, надаючи їй ієрархічності, послідовності, спільності цілей роботи складових, а також забезпечує умови їх функціонування. Таким чином організаційні заходи є сукупністю дій, рішень, способів та процедур спрямованих на впорядкування певних об'єктів.

З точки зору наведеної авторської позиції та досліджуваної проблематики, то організація заходів використання технічних засобів фіксації правопорушень на думку здобувача – це діяльність щодо створення умов для ефективного реалізації тактичних прийомів та забезпечення найефективнішого використання технічних засобів фіксації правопорушень під час попередження, виявлення і припинення правопорушень. Організація передбачає визначення

методів і засобів, налагодження, упорядкування, підготовку, планування використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Об'єктом на який спрямовано дію організаційних заходів виступає використання технічних засобів фіксації правопорушень, а системою до якої вона відноситься – правоохоронні органи України.

В рамках функціонування згаданого правоохоронного органу організаційні заходи щодо використання поліцією технічних засобів займають чільне місце в механізмі організації діяльності Національної поліції загалом. Так, остання входить до системи органів виконавчої влади, в якій вищим органом є Кабінет Міністрів України.

Щодо безпосередньо Національної поліції, то її діяльність спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, до складу очолюваного яким міністерства поліцейські органи входять [193].

Таким чином, Кабінет Міністрів України та Міністерство внутрішніх справ – це найвищі регуляторні інстанції для поліції, які відповідно до своїх повноважень спрямовують її роботу, створюють шляхом видання нормативно-правових актів умови провадження нею своїх повноважень в різних сферах, зокрема використання технічних засобів фіксації правопорушень. Кабмін та МВС організують роботу Національної поліції з метою забезпечення найвищої ефективності останньої.

Застосування в системі фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 10.11.2017 року №833 «Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі». За допомогою цього документа фіксуються порушення Правил дорожнього руху, а саме: перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів; проїзд на заборонний сигнал світлофора; порушення правил зупинки і стоянки; порушення правил руху і зупинки на смузі для маршрутних

транспортних засобів; порушення встановленої для транспортних засобів заборони виїзду на смугу зустрічного руху; порушення правил руху через залізничний переїзд; порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками [205].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 № 984 «Про затвердження Порядку безоплатного надання (у тому числі через Інтернет) інформації про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), особам, за якими зареєстровані транспортні засоби, та/або безпосереднім користувачам таких транспортних засобів» інформація про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, та про порушення правил паркування, зупинки та стоянки транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), що розглядаються органами Національної поліції, розміщується для ознайомлення на офіційному веб-сайті МВС. Інформація із зазначених веб-сайтів надається цілодобово через веб-інтерфейс взаємодії з Реєстром адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.

У разі вчинення відповідальною особою адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованого в автоматичному режимі, або порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованого в режимі фотозйомки (відеозапису), інформування про таке правопорушення здійснюється шляхом надсилання повідомлення, що містить інформацію про:

орган, яким прийнято рішення про накладення стягнення за адміністративне правопорушення; посаду, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка винесла постанову про адміністративне правопорушення; дату прийняття такого рішення (винесення постанови); статтю Кодексу України про адміністративні правопорушення, вимоги якої порушено; ідентифікатор для доступу до

інформації, викладеної на офіційному веб-сайті МВС або виконавчого органу відповідної місцевої ради, із зазначенням адреси веб-сайта [188].

Окремі організаційні рішення МВС направлено на використання технічних засобів фіксації правопорушень. Наприклад, варто відмітити Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 18.12.2018 №1026 організовано порядок застосування органами, підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції автоматичної фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, доступ до відеозаписів працівників поліції та інших осіб, порядок зберігання, видачу та приймання технічних приладів і технічних засобів, а також зберігання, видалення та використання інформації, отриманої з цих приладів [182].

Документ визначає застосування органами, підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції автоматичної фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, доступ до відеозаписів працівників поліції та інших осіб, порядок зберігання, видачу та приймання технічних приладів і технічних засобів, а також зберігання, видалення та використання інформації, отриманої з цих приладів.

До основних цілей, відповідно до документу, відноситься: попередження, виявлення або фіксування правопорушення; охорони громадської безпеки та власності; забезпечення безпеки осіб; забезпечення публічної безпеки і порядку [182].

Наведений перелік адміністративних актів МВС України в сфері забезпечення превентивної діяльності поліції не є вичерпним, але вони показують важливість організаційного впливу міністерства в досліджуваній галузі роботи Національної поліції.

Утім, основний масив організаційних заходів щодо здійснення поліцією превентивних заходів реалізується безпосередньо даною структурою. Загалом, відповідно до законодавства України Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом

забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [193].

«Масштабним» за своєю сутністю організаційним заходом стало створення у структурі Національної поліції Департаменту патрульної поліції. Слід зазначити, що на патрульні підрозділи покладається реалізація багатьох превентивних заходів передбачених в роботі поліції, зокрема і використання технічних засобів фіксації правопорушень. Тому визначення їх структурних особливостей, функцій та повноважень, безперечно, виступає позитивним моментом в ракурсі організації поліцейської превенції.

Проведений аналіз нормативно-правових положень, а також позицій вчених-правознавців та представників інших наукових галузей знань, дає автору змогу дійти висновку, що організаційні заходи щодо використання технічних засобів фіксації правопорушень, виражаються, насамперед, у прийнятті нормативно-значимих рішень адміністративного характеру, направлених на створення дієвої системи управління в напрямку використання технічних засобів Національної поліції та створення умов для ефективнішого використання технічних засобів під час попередження, виявлення і припинення правопорушень.

При цьому система суб'єктів реалізації управлінських заходів фактично відповідає структурі регулювання діяльності поліцейських органів в країні та складається з Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України, в особі її керівництва, де кожен орган в межах своєї компетенції реалізує окрему частину заходів, які спрямовано на забезпечення превентивної складової роботи поліції в нашій державі [116].

Національна поліція України використовує різного роду технічні засоби фіксації правопорушень під час документування обставин скоєння адміністративних правопорушень. Саме по собі використання технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, є значним, прогресивним кроком уперед, який

спрямований у першу чергу на підвищення якості публічної безпеки громадян та взагалі утвердження правосуддя в державі.

Організація застосування органами та підрозділами поліції технічних засобів фіксації правопорушень передбачено:

– Наказ МВС України від 18.12.2018 № 1026 «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису» [182];

– Наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» [181];

– Наказ МВС та МОЗ від 09.11.2015 року №1452/735 «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» [183] тощо.

Варто наголосити на тому, що під організаційними заходами використання технічних засобів фіксації правопорушень слід розуміти специфічну діяльність щодо створення умов для ефективної реалізації тактичних прийомів та забезпечення найефективнішого використання технічних засобів фіксації правопорушень під час попередження, виявлення і припинення правопорушення.

Організація передбачає: визначення засобів і методів використання технічних засобів фіксації правопорушень; належну їх підготовку, налагодження, упорядкування, планування застосування технічних засобів, а саме: розробку узгоджених (рекомендації, інструкції, плани) дій та використання технічних засобів фіксації правопорушень для отримання результатів; розробка реалізації отриманих матеріалів; забезпечення взаємодії між органами, службами, підрозділами та суб'єктами, що залучаються до притягнення до адміністративної відповідальності; забезпечення технічної

оснащеності; компетентного, кваліфікованого керівництва заходами використання технічних засобів фіксації правопорушень.

На нашу думку можна виділити загальні критерії ефективності організації заходів використання технічних засобів фіксації правопорушень: своєчасність виявлення і повнота фіксації фактичних даних, що становлять адміністративну відповідальність; доцільність застосування технічних засобів фіксації правопорушень під час проведення заходів; складність, неможливість або недоцільність з адміністративних міркувань отримання необхідних фактичних даних без застосування технічних засобів.

Для освітлення вказаного моменту, а також повного розкриття сутності існують принципи організації і тактики використання технічних засобів фіксації правопорушень – це відповідність принципам адміністративного судочинства, а саме: законність.

Як приклад, Інструкція із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, де зазначено мету – це забезпечення організації використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Вивчення обставин юридичної справи в правовій літературі отримало назву «доказування» як і будь-яка пізнавальна діяльність є єдністю практики і думки [33, с. 34].

Частину засобів доказування становлять відповідні технічні засоби фіксації правопорушень, а отримані в результаті їх застосування дані (показання) слід розглядати як окремий вид доказів.

Також ми відзначили, що у практичній діяльності уповноважених державних органів, наприклад, це стосується діяльності Національної поліції України (наприклад, Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису» від 18.12.2018 № 1026) [182], в останній час дедалі

ширше використовуються відповідні технічні засоби, які, як слушно вказується у літературі, забезпечують розширення можливостей для збирання й дослідження інформації з метою розслідування та попередження» правопорушень [222, с. 40–41].

Здійснений нами аналіз системи нормативно-правових актів, прийнятих суб'єктами різного рівня дав можливість стверджувати, що організаційні заходи використання технічних засобів фіксації правопорушень залежать від способу використання, методу фіксації інформації, характеру показань та ряду інших показників всі технічні засоби можна розділити на різні групи, наприклад, пошукові прилади та засоби, засоби фіксації та вилучення доказової інформації тощо. Це дозволить підвищити ефективність, оперативність керування силами та засобами різних служб під час виконання практичних завдань [30, с. 309].

Таким чином, серед технічних засобів фіксації правопорушень особливе місце, враховуючи низку обставин (простоту використання, наочність отриманої інформації, можливість багаторазового відтворення тощо) займають технічні засоби, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису.

Окрема увага саме цій групі засобів нами приділена з урахуванням того, що у повсякденній діяльності правозастосовних органів, особливо органів правоохоронних, ці засоби отримують значене поширення, що втілюється у застосування їх у різних ситуаціях та з різною метою.

Як свідчить аналіз сучасної адміністративно-юрисдикційної практики, зокрема, діяльності підрозділів патрульної поліції, відсутність організаційних заходів використання технічних засобів фіксації правопорушень, а також відсутність відповідних практичних рекомендацій з приводу форм та методів використання вказаних засобів, призводить до численних колізій та непорозумінь.

В той же час незадовільний стан організаційних заходів використання технічних засобів фіксації правопорушень, не сприяє їх поширенню та не

забезпечує належний захист прав та законних інтересів осіб, правопорушення яких фіксуються за допомогою вказаних засобів.

Так, ми вже звертали увагу на відповідні зміни, внесені свого часу до ст. 251 КУпАП в частині розширення меж використання технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі або в режимі фотозйомки (відеозапису), які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів (Закон України від 24.09.2008 № 586-VI [164]).

При цьому нами було відмічено, що ці зміни викликали неоднозначну реакцію як серед юристів, працівників відповідних служб, так і громадян, чії права та законні інтереси обмежуються внаслідок накладення адміністративних стягнень на підставі показань цих технічних засобів фіксації правопорушень [248, с. 75].

Свого вирішення вказані суперечки віднайшли у рішенні Конституційного Суду України від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010 (справа про адміністративну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху), у якому вказано, що стан правового регулювання притягнення осіб до адміністративної відповідальності, зокрема процедури застосування заходів впливу до порушників у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху у разі їх фіксації працюючими в автоматичному режимі спеціальними технічними засобами, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобами фото- і кінозйомки, відеозапису є таким, що не відповідає конституційному визначенню України як правової держави, а тому рекомендує Верховній Раді України в найкоротші терміни вирішити зазначене питання відповідно до

положень Конституції України та з урахуванням цього Рішення. Де окремі положення КУпАП (ст.14-1, ч. 6 ст. 258) було визнано неконституційними.

Зі свого боку відмітимо, що особливості використання технічних засобів фіксації правопорушень, при провадженні по справах про адміністративні правопорушення, окремо регламентовано постановою Кабінету Міністрів України «Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі» від 10.11.2017 р. № 833 [205]; наказом МВС України «Про затвердження Інструкції із «Інструкцією із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису»; Інструкцією з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі.

Таким чином, є всі підстави констатувати, що іумови, форми та порядок використання саме технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису у найбільшому ступені потребують свого дослідження, опрацювання відповідних нормативно-правових положень та вироблення відповідних практичних рекомендацій щодо їх застосування.

З метою вирішення вказаних суперечностей та усунення існуючих колізій доцільно навести загальну характеристику вказаних засобів, що дасть можливість визначити основні шляхи та форми правового регулювання методів та способів їх використання отриманих у результаті цього показань.

Отже, як бачимо технічні засоби вже тривалий час використовуються саме з метою «виявлення, фіксації, зберігання, дослідження інформації про подію» правопорушення, а отримані результати визнаються як докази та використовуються у процесі доказування по адміністративним справам, що забезпечує реалізацію відповідних завдань адміністративного судочинства.

Це свідчить про те, що і адміністративно-правова наука та адміністративно-юрисдикційна практика не стоїть осторонь тих процесів, що

відбуваються в праві взагалі та у правозастосовній діяльності зокрема в частині, яка стосується використання результатів науково-технічного прогресу. Це вказує на можливість запозичення існуючих напрацювань науки та використання їх, звісно з урахуванням відповідних особливостей, під час провадження по справах про адміністративні правопорушення.

І наведене у повній мірі стосується тих технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису.

З цього визначення можна зробити висновок, що фотографування поєднує у собі як власне технічні засоби (фотоапарати, наприклад, цифрові) та відповідні науково-обґрунтовані рекомендації по їх застосуванню, що у тому чи іншому вигляді знаходить своє відповідне закріплення у законі. Таке поєднання технічного засобу, методів та способів його застосування, що опосередковане правовими нормами, робить фотографію одним із універсальних засобів доказування по адміністративним провадженням.

З цього приводу у юридичній літературі відмічається, що фотозйомка служить одним з ефективних засобів і методів наочної фіксації всієї або частки обстановки, у якій проводяться процесуальні дії. Вона є надійним засобом і методом наочного фіксації правопорушення, окремих предметів і інших матеріальних об'єктів, що мають значення для справи, а також дослідження деяких речових доказів, і тим самим сприяє вирішенню завдання об'єктивізації доказування [104, с. 189].

До об'єктів фотозйомки вчені відносять обстановки місця, елементів процесу провадження окремих процесуальних дій, різні матеріальні об'єкти і речові докази, які здійснюються відповідно до вироблених в криміналістиці правил і рекомендацій [114, с. 201].

Таким чином, ми можемо відзначити універсальність фотографії, широкий спектр випадків її застосування, простоту застосування, об'єктивність отриманих результатів. І така характеристика фотографії обумовлює те, що вона здатна вирішувати широке коло завдань правоохоронної діяльності. Наприклад, щодо завдання фотографії, то у курсі лекцій з криміналістичної

техніки за редакцією П.Д. Біленчука, М.В. Салтевського вказується наступне: забезпечувати технічними засобами та практичними прийомами виявлення, фіксації та дослідження матеріальних джерел доказової інформації; здійснювати об'єктивну фіксацію дій і їх результатів; удосконалювати наявні та розробляти нові технічні засоби збирання, фіксації та дослідження доказів; забезпечувати принцип наочності в доказуванні та профілактичній діяльності органу дізнання [106, с. 118].

Вважаємо, що подібні за змістом та спрямованістю завдання цілком можуть бути вирішені за допомогою фотографії і при провадженні по справах про адміністративні правопорушення.

Так, це вже реалізовано у вигляді опрацювання відповідних методичних рекомендацій по застосуванню фототехніки при оформленні протоколу адміністративного правопорушення, у тому числі шляхом включення відповідних норм до КУпАП [90] або наказу МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення в Міністерстві внутрішніх справ України матеріалів про адміністративні правопорушення» від 03.03.2020 р. № 217 [180].

Стосовно реалізації можливостей фотографування при складанні відповідних протоколів, то як слушно відзначено у фаховій літературі, фотозйомка обстановки, слідів та інших об'єктів при огляді місця події доповнює опис їх у протоколі, дає наочне уявлення про ситуацію, з якою зіткнувся оперативний працівник, слідчий [105, с. 350].

Відповідно, використання при складанні протоколу про адміністративне правопорушення засобів фотографії та відповідних рекомендації може значено підвищити ефективність та результативність провадження по справах про адміністративне правопорушення.

Щодо практичного застосування фотографії при провадженні по справах про адміністративні правопорушення, то це може мати місце у випадках проведення огляду місця вчинення адміністративного правопорушення (зокрема, дорожньо-транспортної пригоди)тощо.

Таким чином, ми приходимо до обґрунтованого висновку про те, що технічні прилади, які виконують роль фото фіксації не тільки є одним із ефективних засобів здійснення доказування по справах про адміністративне правопорушення (виявлення, фіксації, зберігання, дослідження фактичних даних про подію і складу адміністративного правопорушення), а також виконують роль засобів об'єктивної оптимізації, збереження доказів та підвищення ефективності та результативності провадження по справах про адміністративне правопорушення.

Наступним технічним засобом, який широко використовується у процесі доказування по справам про правопорушення виступають засоби кінозйомки, відеозапису. З приводу характеристики цих технічних приладів та засобів, то слід відзначити, що як більш високотехнологічні засоби вони, на відміну від фотографії, забезпечують фіксацію одночасно декількох параметрів досліджуваних об'єктів або процесуальних дій, що значно підвищує їх доказове значення та інформаційну цінність отриманих відеозаписів.

У фаховій літературі з приводу цих засобів пізнання вказується що відеозапис – процес фіксації динамічних властивостей об'єктів, подій, явищ, за допомогою відеокамери. Відеозапис дає змогу безпосередньо після або ще під час зйомки спостерігати і контролювати процес фіксації. Відеозапис, безумовно, має переваги перед кінозйомкою, але разом з тим обидва процеси мають переваги і недоліки [106, с. 122].

Отже, як бачимо, використання відеозапису значно підвищує можливості відповідного уповноваженого державного органу щодо фіксації та наступного дослідження відповідних обставин того чи іншого адміністративного правопорушення.

До того ж, в сучасних умовах подальшого поширення та удосконалення технічного стану та можливостей цих засобів, особливо засобів відеозапису, проведення пізнавальних дій з їх використанням не становить великих труднощів.

Приміром, як звертає увагу І.М. Королишин, попри всі застереження і перестороги перевага цифрового відеозапису і цифрової фотографії над звичайною є беззаперечною завдяки можливості швидкого перегляду та роздрукування зафіксованого об'єкта, швидкого пересилання інформації будь-якому адресату за допомогою комп'ютерної мережі, можливості оперативної обробки електронного зображення, а за необхідності – можливості фіксації об'єкта у динаміці. Крім цього, завдяки режиму цифрової фотозйомки цифрові відеокамери мають конструктивну перевагу над відеокамерами з аналоговим записом на магнітному носії [101, с. 170].

На цій підставі ми можемо відмітити, що вказані можливості сучасних технічних засобів (засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису) свідчить про необхідність подальшого більш широкого їх застосування у правозастосовній, у тому числі і правоохоронній діяльності, звісно, що при належному правовому їх опосередкуванні та при неодмінному дотриманні принципу законності, адже їх застосування не призводить до порушення прав та законних інтересів особи.

Тому, як ми вважаємо, при належному правовому опосередкуванні підстав, умов та порядку використання засобів відеозапису під час провадження по справах про адміністративні правопорушення ці засоби можуть стати дієвим інструментом при вирішенні відповідних завдань доказування, забезпечення його ефективності та результативності.

З приводу можливостей та значення кіно- та відеозапису, то у юридичній літературі звертається увага на те, що ці технічні засоби забезпечують можливість одночасного вирішення широкого кола різнопланових завдань щодо встановлення та дослідження обставин правопорушень.

Так, узагальнення точок зору науковців з приводу того, які саме завдання здатні виконувати засоби кіно- та відеозапису дає підстави для виділення наступних аспектів, розв'язанню яких сприяють кінозйомка і відеозапис:

– документально і точно фіксувати та досліджувати динамічні події, процеси, превентивні дії (перевірка документів, поверхнева перевірка);

- виявляти такі об'єкти, сліди і факти, які, перебуваючи за межами порога чутливості органів зору і слуху, не сприймаються звичайним способом;
- зберігати інформацію про динамічні ознаки об'єктів та відтворювати її в суді, експертизи;
- фіксувати різні події і явища у реальному масштабі часу;
- синхронно фіксувати оптичний і звуковий сигнали;
- фіксувати та вивчати недоступні для людського зору швидкоплинні процеси (наприклад, момент зіткнення транспортних засобів);
- фіксувати події одночасно в динаміці та в часі, що дає змогу вирахувати момент конкретних дій, швидкість руху чи кількість подій за одиницю часу;
- забезпечувати відтворення наявного відеоматеріалу за допомогою різних технічних пристроїв (на моніторі або проектувати на екран)
- багаторазово повторювати фрагмент відеозапису при відтворенні, здійснювати операцію «стоп-кадр»;
- передавати за оперативної потреби відеоінформацію відповідними каналами зв'язку [106, с. 122; 106, с. 350]

Таким чином, якщо узагальнити наведені можливості відеозапису, то ми можемо відзначити:

- ці засоби виконують фіксуючу, пізнавальну та дослідну функції;
- забезпечують можливість отримання об'єктивних, достовірних та комплексних з інформаційної точки зору фактичних даних про різні аспекти події адміністративного правопорушення, яка досліджується;
- сприяють надійній фіксації та збереженню отриманих доказів та їх тиражуванню;
- враховуючи відносну технічну простоту використання, дають можливість застосовувати їх без спеціальної підготовки значному колу учасників провадження у справах про адміністративні правопорушення.

І такі можливості відеозапису повинні більш широко використовуватися у сучасній правоохоронній діяльності у тому числі і під час провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Розглянувши основні характерні риси технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису ми можемо навести їх загальну характеристику, як буде відображувати основні особливості застосування цих засобів при провадженні по справах про адміністративні правопорушення.

Так, як ми вважаємо, основною особливістю застосування цих засобів є необхідність дотримання вимог відповідного законодавства та забезпечення дотримання прав та законних інтересів осіб, які присутні при застосуванні цих засобів. Також до специфічних рис їх застосування слід віднести необхідність дотримання технологічних вимог (інструкцій, правил користування тощо) при їх безпосередньому застосуванні, що забезпечує отримання об'єктивного та достовірного результату.

Також як особливість використання технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, на наш погляд, є те, що в результаті їх застосування у розпорядження уповноважених державних органів та їх посадових осіб надходять дані (показання), зафіксовані у вигляді різних за своїм характером, природою та формою сигналів (звуку, зображень, цифрових даних), які у свою чергу, фіксуються на відповідних матеріальних носіях, які відповідають фізичній природі отриманих даних (флешка, фотокартках, відео тощо). Тому залежно від виду, способу та умов використання конкретного засобу отримані дані (показання) об'єктивуються на відповідних носіях, які вже можуть бути визнані як окремий вид доказів (речові докази або документи), так і бути додатковим засобом підтвердження обставин справи, наприклад, як додаток до протоколу про адміністративні правопорушення.

Однак, слід відзначити що є всі підстави вести мову про достатній рівень нормативно-правового регулювання порядку застосування технічних засобів, у тому числі і тих, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, а також використання отриманих у результаті їх застосування даних (показань).

Зокрема, про це свідчить практично наявність у чинному КУпАП правової регламентації підстав, порядку та умов застосування цих засобів та використання отриманих фото-, кіно-, відеоматеріалів.

На наш погляд, саме цей чинник (наявність належного правового опосередкування застосування технічних приладів та засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису) і обумовлює ефективність та численні випадки застосування таких засобів, але іноді призводить до виникнення колізій під час використання отриманих даних (показань) у провадженні в справах про адміністративні правопорушення.

Саме цей недолік і був відмічений свого часу у рішенні Конституційного Суду України від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010 [214].

Окремо, слід звернути увагу на те, що враховуючи найбільшу поширеність випадків використання досліджуваних у цьому підрозділі засобів саме під час проведення відповідних процесуальних дій, які оформлюються протоколами (протоколами про адміністративне правопорушення, протоколами огляду, протоколами затримання або протоколами вилучення речей та документів) доцільно передбачити включення у відповідні статті КУпАП посилення на можливість використання при проведенні цих дій технічних приладів та засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису.

Наприклад, можна запропонувати внесення наступних змін та доповнень до чинного КУпАП:

– доповнити ч. 1 ст. 256 реченням наступного змісту: «До протоколу можуть долучатися відповідні додатки, складені уповноваженими на те посадовими особами або представниками громадської організації чи органу громадської самодіяльності, у тому числі за результатами застосування технічних приладів та засобів».

Подібне за змістом положення цілком може бути включено і до відповідних статей глави 20 «Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративне правопорушення» КУпАП (ст.ст. 261, 264, 265, 265-1, 265-2) [90].

Як ми вже неодноразово відмічали у нашому дослідженні, в результаті використання технічних засобів в розпорядження уповноважених державних органів та їх посадових осіб потрапляють ті чи інші показання, які, як ми також

довели у нашій роботі, можуть бути використані як докази по справі про адміністративне правопорушення.

Цілком закономірно, що відповідні показання також отримуються в результаті використання технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису.

Загальна характеристика цих показань, яка додатково підкреслить необхідність, доцільність та значущість використання вказаних приладів та засобів при провадженні по справі про адміністративне правопорушення наведемо зараз.

Узагальнюючи точки зору науковців, які нами було наведено у цьому підрозділі, аналізуючи правозастосовну практику, зокрема, патрульної поліції України, визначимо основні ознаки показань, які отримуються внаслідок застосування технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису. Так, до їх числа, на наш погляд, доцільно віднести такі властивості:

– об'єктивність та достовірність даних, отримання яких, як правило, здійснюється поза безпосереднім втручанням у процес створення інформаційного носія сторонніх осіб зокрема з цього приводу фахівці вказують, що сучасні технічні можливості звуко- та відеозапису дозволяють об'єктивно зафіксувати доказову інформацію під час проведення процесуальних дій [222, с. 9];

– повнота відображення всіх характеристик досліджуваної події або предмета, що надає можливість одночасно сприйняти різні характеристики, властивості та ознаки події або предмета;

– інформаційність, яка пов'язується із можливістю фіксації одночасно декількох параметрів даних (звуку, зображення, руху тощо), наприклад, відмічається, що отримання доказової інформації здійснюється у таких формах фіксації як: вербальна (словесна) (відео-, звукозапис), наочно-образна (фото-, кіно- та відеозйомка)

- наочність, тобто можливість сприйняття показань практично будь-яким учасником провадження по справі про адміністративне правопорушення;
- можливість багаторазового використання показань, які зафіксовані на відповідних носіях як під час збирання доказів, так і під час судового засідання та можливого судового засідання під час апеляційної перевірки законності та обґрунтованості судового рішення, прийнятого судом першої інстанції;
- надійність зберігання, а також можливість копіювання даних (показань), отриманих внаслідок застосування технічних приладів та засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису;
- функціональність даних (показань), адже одночасно вони виконують посвідчувальну, фіксуючу, пізнавальну та дослідну функції;
- технічна простота отримання, збереження та використання даних (показань), що пов'язується із поширеністю засобів отримання (фото, відеокамер, у тому числі і цифрових).

Отже, як можна зробити висновок з наведеного, універсальність доступність, функціональність, простота показань, отриманих внаслідок використання технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, підтверджує обґрунтованість точки зору про необхідність, доцільність та існуючу потребу більш широкого використання цих технічних засобів у діяльності уповноважених державних органів, пов'язаної із запобіганням та припиненням адміністративних правопорушень, а також під час здійснення провадження у таких справах.

На завершення нашого дослідження у цьому підрозділі звернемо увагу на аспект, який пов'язаний із подальшою перспективою дослідження питання використання технічних приладів та засобів, зокрема і тих, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису.

На наш погляд, він пов'язаний із необхідністю поєднання власне технічних засобів із відповідними інформаційними технологіями управління цими засобами, збирання, накопичення, обробки та використання отриманих в результаті цього показань.

Так, найбільш яскравим прикладом цього інноваційного кроку є запровадження у діяльність із запобігання та припинення адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, функціонування працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису. В контексті наведеного погодимося із точкою зору, що сучасні технічні засоби доказування вимагають постійного вивчення з позицій можливості їх більш широкого використання для збирання доказової інформації, що забезпечує досягнення мети доказування – встановлення істини (матеріальної, об'єктивної істини) у справ [215, с. 13; 44, с. 3–8].

Вважаємо, що незважаючи на існування певних правових прогалин у цьому питанні, за умови їх усунення, використання подібних технічних пристроїв істотно підвищить ефективність, дієвість та результативність правоохоронної діяльності уповноважених державних органів. Де за допомогою поєднання техніки та методики використання цих приладів та засобів із сучасниками засобами технічного забезпечення та технологіями є можливість створювати найновітніші технологічні комплекси, які будуть керуватися та діяти на ґрунті сучасних інформаційних технологій. Це буде забезпечувати не тільки відмічені нами оперативність та дієвість здійснення відповідної правоохоронної діяльності за всіма її напрямками (запобігання, припинення та власне провадження по справах про адміністративні правопорушення), головне, це те, що від простого та неефективного, роздробленого на окремі елементи доказування ми можемо перейти до системно організованого безперервного процесу правоохоронного забезпечення дотримання правопорядку, запобігання адміністративним правопорушенням, їх своєчасного припинення та швидкого виявлення осіб, які їх вчинили з одночасним доведенням (формуванням відповідної доказової бази) їх вини. Саме такий підхід, на наш погляд, повинен стати частиною процесу інформатизації нашої країни [194], який у цьому випадку буде стосуватися інформатизації правоохоронної діяльності, у тому числі і за рахунок більш

широкого та системного включення у цю діяльність сучасних технічних приладів та засобів.

З цього приводу не можна не погодитися із точками зору науковців, які відмічають, що у сучасних умовах розвитку науково-технічного прогресу мова повинна йти не лише про методики роботи з інформацією, а про технології роботи з інформацією, які включають та поєднують сукупність технічних засобів і відповідних методів, де наслідком такого поєднання повинен стати перехід від криміналістичної техніки до криміналістичної технології [48, с. 154; 2, с. 131]. Вважаємо, що ця думка, яка повністю підтверджується результатами нашого дисертаційного дослідження, цілком можуть бути реалізована і в адміністративно-юрисдикційній практиці уповноважених державних органів та їх посадових осіб щодо доказування у справах про адміністративні правопорушення із застосуванням технічних приладів та засобів і використанням отриманих в результаті цього даних (показань).

Таким чином, вважаємо, що результати дослідження, що отримані у цьому підрозділі обґрунтовано свідчать про те, що виконання завдань провадження по справах про адміністративні правопорушення (своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови (ст. 245 КУпАП) може бути забезпечено за рахунок використання технічних приладів та засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису. А удосконалення підстав, порядку, форм та методів застосування цих приладів та засобів, а також форм, методів та напрямків використання отриманих у результаті цього даних (показань) є одним із перспективних напрямків розвитку положень теорії доказування в межах адміністративно-правової науки.

2.3. Особливості використання даних, отриманих за результатами застосування технічних засобів фіксації правопорушень

Загальні вимоги, які визначають допустимість застосування технічних засобів полягають у такому: дії по їх застосуванню правомірні, якщо вони передбачені законом, не суперечать йому; застосовувати їх можуть особи, спеціально на те уповноважені; можливість їх застосування визначається їх науковою обґрунтованістю, об'єктивністю і достовірністю одержаних при цьому результатів; вони не повинні суперечити етичним нормам, принижувати гідність осіб, щодо яких застосовуються; їх використання має відповідати вимогам безпеки.

Технічні засоби фіксації правопорушень зародилися та розвивалися поза межами адміністративного процесу, на сьогоднішній день вони зайняли своє місце в закріпленні доказової інформації. У суспільстві періодично здійснюється хвиля суперечок про можливість і необхідність впровадження і застосування правоохоронними органами технічних засобів. Приладів цих – величезна кількість за всіма типами, різновидами, принципом дії, виробниками, способами фіксації правопорушень тощо. Різняться й підхід законодавця до їх застосування (їх запроваджують, скасовують, змінюють правила використання). Також вчені наголошують на верховенстві одного з базових принципів правосуддя: «жодна невинна людина не повинна постраждати на підставі використання необґрунтованих і безпідставних звинувачень» [241, с. 65].

Адміністративне право виконує низку функцій, де основними вважаються упорядкування суспільних відносин (регулятивна) та охоронна функції (гарантування та юридичний захист з боку держави суспільних відносин) [218, с. 226].

Як приклад можна навести положення ч. 5 ст. 279-1 КУпАП, за якою постанова про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних

засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), може виноситися без участі особи, котра притягається до адміністративної відповідальності [90]. Крайній П.І. та Торончук І.Ж. зазначають, що змінами, внесеними до КУпАП у частині фото- та відеофіксації ПДР, зафіксованих в автоматичному режимі, щодо порядку притягнення особи до адміністративної відповідальності обмежена можливість доводити свою невинуватість. Можна стверджувати, що відповідно до вищезазначеної статті особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, позбавляється можливості захисту від звинувачення, а реалізація принципу презумпції невинуватості нівелюється [103, с. 167].

За рік роботи системи автоматичної фіксації було складено 1 738 119 постанов. Стільки разів було притягнуто до відповідальності порушників швидкісного режиму, а також тих, хто не дотримувався правил проїзду смугою для руху громадського транспорту. Із цих 1,7 мільйона постанов 1 479 726 постанов було виконано, тобто штрафи були оплачені на загальну суму 259 598 532 гривні. За інформацією Міністра внутрішніх справ станом на 6 вересня 2021 року на дорогах України цьогоріч передбачено встановити 270 комплексів автоматичної фото- і відеофіксації порушень ПДР, а наступного року планується закупити близько 100 таких комплексів [98].

Варто також відмітити, що підвищення ефективності, вжиття відповідних заходів припинення адміністративних правопорушень, а також провадження по справах про адміністративні правопорушення, здійснюване державними органами та їх посадовими особами, в сучасних умовах розвитку науково-технічного прогресу тим чи іншим чином стосуються та залежать від використання відповідних технічних засобів фіксації правопорушень.

15 листопада 2018 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду в рамках справи № 524/5536/17, адміністративне провадження № К/9901/1403/17 (ЄДРСРУ № 77860158) досліджував питання відеофіксації адміністративного правопорушення, як доказу у справі [160].

Статтею 40 Закону України «Про Національну поліцію» встановлено, що поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою:

1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб;

2) забезпечення дотримання правил дорожнього руху [193].

Відповідно до статті 77 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) у справах про оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача.

Відповідно до статті 283 КУпАП, розглянувши справу про адміністративне правопорушення, орган (посадова особа) виносить постанову по справі, яка повинна містити: найменування органу (посадової особи), який виніс постанову, дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа; опис обставин, установлених при розгляді справи; зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення [90].

Постанова по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, крім даних, визначених частиною другою цієї статті, повинна містити відомості про: дату, час і місце вчинення адміністративного правопорушення; транспортний засіб, який зафіксовано в момент вчинення правопорушення (марка, модель, номерний знак); технічний засіб, яким здійснено фото або відеозапис; розмір штрафу та порядок його сплати; правові наслідки невиконання адміністративного стягнення та порядок його оскарження; відривну квитанцію із зазначенням реквізитів та можливих способів оплати адміністративного стягнення у вигляді штрафу [160].

Таким чином, відеозапис, що наданий поліцією про підтвердження факту порушення водієм правил дорожнього руху, не може вважатися належним доказом у зв'язку з тим, що оскаржувана постанова серії про притягнення до адміністративної відповідальності не містить посилань на технічний засіб, за допомогою якого здійснено даний відеозапис.

Так у Постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 15.04.2020, справа № 296/5527/16-а (номер справи в ЄДРСР – 88810585) щодо тверджень скаржника про недоведеність відповідачем під час розгляду цієї справи обставин ведення ним телефонних розмов під час керування транспортним засобом, що слугувало підставою для притягнення його до адміністративної відповідальності, Суд зазначає, що надаючи оцінку інформації оператора мобільного зв'язку ПрАТ «Київстар», за якою час здійсненого вихідного з'єднання з телефону позивача складав з 9 год 21 хв по 9 год 22 хв в сукупності з наявними відео матеріалами, за якими час зупинки позивача працівниками поліції відбувся у 9 год 22 хв, суди дійшли обґрунтованого висновку про доведеність того факту, що ОСОБА_1 під час руху транспортним засобом користувався засобом мобільного зв'язку [159].

Відповідно до Постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 13.02.2020, справа № 524/9716/16-а (номер справи в ЄДРСР – 87559909) зазначено, що приписами частини 3 статті 283 КУпАП чітко передбачено імперативний обов'язок відповідача щодо зазначення технічного засобу, яким здійснено фото або відеозапис у постанові по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху [159].

У разі відсутності в оскаржуваній постанові по справі про адміністративне правопорушення посилань на технічний засіб, за допомогою якого здійснено відеозапис, такий відеозапис згідно з вимогами статті 70 КАС України (у редакції, чинній на час ухвалення судами попередніх інстанцій рішень у цій справі) не може вважатися належним та допустимим доказом вчинення адміністративного правопорушення [43].

Так, одні прилади можуть виконувати роль чинника виявлення адміністративного правопорушення, другі є засобом його фіксації, а треті можуть виступати у якості засобу попередження або припинення. Однак, як ми вважаємо, всі ці технічні пристрої, інструменти та знаряддя об'єднують одне – у результаті їх використання в розпорядження уповноважених осіб надходять відповідні дані (показання) про результати використання відповідних технічних засобів фіксації правопорушень.

В ст. 251 КУпАП передбачено слово «показання» технічних приладів та технічних засобів, тобто це слово вживається у виробничо-технічній сфері на позначення «даних вимірювальних приладів» (показання приладу, показання промислових приладів, область показань приладу) [90]. Пароніми показання, показник, показ – активно функціонують у сучасній мовній практиці. Усі вони – похідні від дієслова «показувати, показати», яке означає – «давати можливість бачити, розглядати, роздивлятися»; «рухом, жестом, поглядом вказувати на кого-, що-небудь»; «робити щось явним, очевидним». Показники – це конкретні дані, часом виражені у цифрах, числах, кількісних вимірах, це орієнтири якісних і кількісних ознак певних реалій.

І як показує узагальнення наукової літератури, при безпосередньому застосуванні таких приладів та засобів часто виникають проблеми із реалізацією отриманих даних або показань, що надійшли або були отримані уповноваженими органами, або взагалі виникають колізії при реалізації відповідних норм адміністративного законодавства.

Так, О. Кравчук наводить приклад, що на практиці зустрічалися випадки, коли щодо кожного із двох чи трьох фактів однакового порушення, зафіксованих із різницею в одну-дві хвилини, виносилися окремі постанови про накладення штрафу [102, с. 67].

Це обумовлює постановку проблеми, сутність якої полягає у невідповідності або непристосованості чинного законодавства та практики його реалізації до сучасних умов розвитку науково-технічного прогресу та становлення в Україні інформаційного суспільства. І частиною цього питання є

проблема використання даних, отриманих в результаті використання технічних засобів, а також статусу цих даних як доказів по справі про адміністративне правопорушення.

У цьому контексті слід звернути увагу на те, що уся діяльність під час провадження у справах про адміністративні правопорушення виступає правова обґрунтованість та правова основа використання технічних засобів фіксації правопорушень, тобто повна відповідність вимогам законів та приписам підзаконних актів, які складають правову основу чи регламентують їх використання, визначають допустимість або регламентують порядок і умови їх використання.

Наприклад, В. Стефанюком з цього приводу вказано, що правозастосовна діяльність повинна відбуватися лише в правових межах, лише на ґрунті закону [226, с. 5].

І вказана вимога законності повністю відноситься до тих даних, які отримуються під час використання відповідних технічних засобів фіксації правопорушень, адже тільки законно отримані дані можуть бути використані при встановленні обставин справи та її вирішенні.

Зокрема у цьому контексті у фаховій літературі відмічається, що в основу процесуального рішення у конкретній адміністративно-деліктній справі мають бути покладені лише такі фактичні дані, які отримані та зафіксовані в порядку, визначеному законом [140, с. 22–23].

Отже, при подальшому поширенні форм та методів використання технічних засобів фіксації правопорушень необхідно опрацювати відповідне правове підґрунтя, яке б не тільки характеризувало сам факт використання цих засобів як законний, а й надавало можливість у подальшому, під час провадження по справі про адміністративне правопорушення, на законних підставах використовувати відповідні дані, отримані в результаті використання цих засобів.

Водночас одним із завдань адміністративно-правової науки є опрацювання теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо

усунення існуючих колізій. Також завдання юридичної науки полягає у озброєнні працівників правоохоронних органів, сучасними знаннями форм та методів використання технічних засобів фіксації правопорушень, а також можливих шляхів реалізації і використання отриманої інформації (даних, показань) при запобіганні, припиненні адміністративних правопорушень або під час провадження по справах про адміністративні правопорушення.

Таким чином, застосування цих теоретичних положень та знань у поєднанні із відповідними технічними засобами дає суб'єктові владних повноважень, яка використовує ті чи інші їх функції та властивості, не тільки можливість істотно спростити здійснення різних операцій, підвищити їх оперативність, а й забезпечує отримання значно більшого ефекту від здійснюваної нею діяльності.

Втім варто також відмітити, що таке положення щодо значення використання технічних засобів фіксації правопорушень, що опосередковано належним чином розробленою теоретичною базою та правовими нормами, у цілому можна віднести до будь-якої сфери діяльності людини, у тому числі і до сфери правозастосування. Для особи, яка їх використовує важливим та значимим є сам результат, який вона розраховує отримати від використання відповідних технічних засобів фіксації правопорушень. Таким чином, слід визнати, що одним із актуальних завдань сучасної науки адміністративного права є опрацювання теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо усунення існуючих колізій щодо вирішення питання значення даних, одержаних у результаті використання технічних засобів, а також їх застосування під час доказування в справах про адміністративні правопорушення.

Зазначимо, що питання використання даних, отриманих в результаті використання технічних засобів фіксації правопорушень, у тому числі і при провадженні у справах про адміністративні правопорушення, стосується такого важливого інституту адміністративного права як інститут доказування.

Мета цього підрозділу – досягнення чіткого розуміння об'єктивних параметрів технічних засобів фіксації правопорушень, які по суті запровадженні для здійснення правосуддя.

Необхідно здійснити аналіз випадків використання технічних засобів фіксації правопорушень відповідно до тих функцій, які виконує адміністративне право (наприклад, при запобіганні, припиненні правопорушень або під час провадження по справах про адміністративні правопорушення). Випадки коли уповноважена особа отримує ті чи інші дані, то це повинно відноситися та пов'язуватися із формами діяльності таких осіб, адже тільки під час виконання покладених на них обов'язків, наприклад, використання засобу при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, і можна отримати якісь дані (ст. 251 КУпАП) [90].

Зазначимо, що відповідні форми діяльності, в наслідок здійснення яких відбувається отримання певних даних, характеризуються як окремі випадки саме правозастосовної, утому числі і правоохоронної діяльності уповноважених органів державної влади. Отже ми можемо відмітити, що:

- дані, отримані в результаті використання технічних засобів, можуть бути отримані під час правозастосовної діяльності правоохоронних органів держави, зокрема, органами та підрозділами Національної поліції;

- використання у правозастосовній діяльності вказаних даних (ст. 251 КУпАП [90], наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі») [181];

- вказані дані, використовуються як додаток до протоколу про адміністративне правопорушення, виступають як інші документи та матеріали, які містять інформацію про правопорушення, на основі яких у визначеному законом встановлюється наявність чи відсутність адміністративного правопорушення – тобто виступають доказами по справі;

– додавання показань технічних приладів та засобів фото- і відео спостереження до протоколу про адміністративне правопорушення передбачає їх відповідні фіксацію та оформлення, що вказує на те, що їх використання можливе при дотриманні уповноваженою особою відповідних умов.

Тож, враховуючи вищенаведене, ми відмічаємо, що дані, одержані у результаті використання технічних засобів фіксації правопорушень в справах про адміністративні правопорушення, є спеціально створені з метою збереження інформації матеріального об'єкта, який містить зафіксовані за допомогою звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що використовуються під час провадження по справах про адміністративні правопорушення.

Будь-яке явище, данні, показання – виникають та потрапляють до сфери правозастосування, що і ставить питання про їх статус та значення. І цей момент – момент, коли вони були отримані та доведені (прийняті) до відома суб'єктів владних повноважень, визначає можливість їх подальшого використання. Слід відмітити, що порушення вимог законності при їх одержанні виключає можливість їх подальшого використання. Тож, враховуючи вище наведене конституційне положення щодо того, що обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом (ч. 3 ст. 62 Конституції України) [99], що у повній мірі стосується і провадження у справах про адміністративні правопорушення.

У цьому ж контексті варто відмітити досить доречний погляд М.О. Мацелика, М.П. Мельника, що додержання процесуальної форми є дуже важливою загальною ознакою доказування в адміністративному судочинстві України, оскільки фактично це є додержанням принципу законності. Вказані вчені відзначають, що у разі порушення процесуального законодавства учасниками процесу щодо подання доказів з недотриманням правил належності та допустимості (то згідно зі ст. 70 КАС України), суд не бере до розгляду докази, які не стосуються предмета доказування, та докази, отримані з порушенням закону, а якщо при збиранні, дослідженні та оцінці доказів суд

неправильно застосує процесуальні правові норми, то це може призвести до скасування рішення судом вищої інстанції [123, с. 151–152].

Як показує узагальнення правозастосовної практики у сфері адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції, слід звернути увагу на те, що за підставами надходження даних, отриманих в результаті використання технічних засобів фіксації правопорушень, можна вести мову про два їх шляхи. Перший – залежить від того, яким саме суб'єктом надаються ці дані (показання), а другий – особами, які безпосередньо ведуть це провадження.

Правозастосовна діяльність здійснюється за участю інших осіб (правопорушника, потерпілого, свідків, експертів тощо), пов'язується із їх діями, в наслідок яких, уповноважені представники державних органів (наприклад, Національна поліція України) отримують такі данні. Наприклад, щодо прав учасників провадження по справі про адміністративне правопорушення, які мають особистий інтерес у справі, то В.Г. Перепелюк у їх складі виділяє таку групу прав, які дозволяють громадянину впливати на хід і результати адміністративного провадження (права давати пояснення, представляти докази, заявляти клопотання і т. ін.) [151, с. 169].

Зокрема, такий висновок також можна зробити із аналізу ст. 268 КУпАП, яка передбачає, що особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має право: подавати докази. Як відомо, до числа останніх можуть бути віднесено будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи, де ці дані встановлюються, зокрема, іншими документами (ч. 1 ст. 251 КУпАП). Таким чином, показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що

використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками. Одним із шляхів надходження показань технічних засобів та включення їх у процес доказування в справах про адміністративні правопорушення є безпосереднє подання таких даних відповідними особами.

Про накладання відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі є прогресивною ідеєю, сприйнятою в багатьох розвинених країнах світу [22, с. 22]. На сьогоднішній день можливість подання доказів іншими учасниками провадження у справах про адміністративні правопорушення також підтверджується і тим, що КУпАП у інших статтях безпосередньо не передбачає заборони на такі дії, що в цілому не суперечить дозвільному характеру правового регулювання у цій галузі публічного права України.

Отже, показання технічних засобів слід розглядати як будь-які дані, докази учасники провадження можуть надавати наявні у в їх розпорядженні дані (показання), отримані в результаті використання технічних засобів. Надходження доказів у вигляді показань технічних засобів фіксації правопорушень допускається завдяки активним діям (подання, представлення) учасників досліджуваного провадження (правопорушника, потерпілого, свідків, експертів, представників підприємств, установ та організацій тощо).

Як відмічено у літературі, у разі порушення процесуального законодавства учасниками процесу щодо подання доказів з недотриманням правил допустимості (то згідно зі ст. 70 КАС України), суд не бере до розгляду докази, отримані із порушенням закону [123, с. 152].

Що ж стосується випадків подання іншими особами – учасниками досліджуваного провадження (правопорушником, потерпілим, свідком, представниками підприємств, установ та організацій тощо) відповідних даних у вигляді показань технічних засобів, то, як показує аналіз правозастосовної практики це може мати місце у наступних випадках:

– застосування особою наявних у неї технічних засобів для фіксації адміністративного правопорушення або його наслідків, наприклад, безпосередньо після порушення учасниками дорожнього руху правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів;

– застосування окремих видів технічних засобів для забезпечення захисту об'єктів власності тощо, наприклад тих, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, на яких випадково опинилися зафіксованими відповідні факти, які мають відношення до події адміністративного правопорушення;

– застосування уповноваженими державними або громадськими органами контрольно-вимірювальних та інших технічних приладів та засобів під час здійснення ними покладених на них контрольних функцій та виявлення під час цього адміністративних правопорушень, які підвідомчі органам держави, які уповноважені складати протокол про адміністративне правопорушення та здійснювати провадження по таким справам;

– випадкова фіксація за допомогою технічного засобу певних відомостей (даних), які у подальшому можуть мати відношення до встановлення факту наявності або відсутності події адміністративного правопорушення, підтвердження або спростування винності особи у його вчиненні тощо.

Визнання допустимим учасниками провадження показань технічних засобів ми можемо вести мову про те, що в такому разі такі дані відповідають критерію допустимості та можуть отримати значення доказу по справі. На цій підставі вкажемо, що характеристика даних, одержаних у результаті використання технічних засобів в справах про адміністративні правопорушення, які надходять від інших осіб, як доказів пов'язується насамперед із теоретичним визнанням та нормативно-правовим закріпленням такої можливості.

Іншим шляхом надходження даних, отриманих під час застосування технічних засобів, є безпосередня діяльність уповноважених органів державної влади під час вчинення ним дій, пов'язаних із запобіганням, припиненням та власне провадженням по справах про адміністративні правопорушення.

Відповідно до наукової позиції, А.Т. Комзюк відзначає, що у правоохоронній діяльності використовуються різноманітні організаційні, технічні, виховні та інші засоби боротьби з правопорушеннями [93, с. 1].

Використання технічних засобів правоохоронним органом зокрема підтверджується також аналізом відповідних положень чинного Закону України «Про Національну поліцію» (ст. 31, п.9; ст. 40) [193]. Отже, дані одержані у результаті використання технічних засобів у подальшому використовуються переважно під час провадження у справах про адміністративні правопорушення, то із загальних видів правотворчої та правозастосовної діяльності досліджувані нами дані будуть отримані від такого виду правозастосовної діяльності як правоохоронна. І саме в межах цієї діяльності реалізується діяльність, пов'язана із запобіганням, припиненням адміністративних правопорушень та власне провадженням по таким справам.

Що стосується запобігання, то як показує практика діяльності зокрема правоохоронних органів, то тут переважають технічні засоби, що забезпечують створення умов, які виключають можливість для осіб вчиняти адміністративні правопорушення (наприклад, встановлення відео спостереження у громадських місцях). Підтвердження застосування таких засобів у профілактичній діяльності ми знаходимо і у науковій літературі. На думку А.Т. Комзюка під час класифікації адміністративно-запобіжних заходів, які застосовуються правоохоронним органом залежно від форми їх процесуального вираження поділено на письмові і такі, що виявляються в певних матеріально-технічних діях [94, с. 14–15].

Яскравим прикладом використання технічних засобів фіксації правопорушень, в результаті яких можна отримати відповідні показання про факт та обставини вчинення адміністративного правопорушення є діяльність поліцейських патрульної поліції. Так, відмічається, що у своїй діяльності поліцейські в особі Департаменту патрульної поліції застосовують ряд правових форм та заходів, спрямованих на запобігання виникненню адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, серед яких

можна виділити як дозвіл на участь у дорожньому русі транспортного засобу, вагові або габаритні параметри якого перевищують нормативні та погодження маршруту руху транспортного засобу під час дорожнього перевезення небезпечних вантажів, автобусів та інших транспортних засобів спеціалізованими автомобілями Національної поліції з використанням технічних засобів перевірки технічного стану транспортного засобу, проведення технічного контролю на лінії [135, с. 179].

Стосовно діяльності щодо припинення адміністративних правопорушень, то як вказується в літературі, вона є частиною здійснення контрольної діяльності уповноважених органів, яка може реалізовуватися за допомогою використанням технічних засобів і спеціальних приладів (проведення експертиз за допомогою спеціальних засобів і приладів) [223, с. 275]. Отже, як і у випадку із адміністративно-попереджувальною діяльністю у розпорядження уповноважених державних органів також надходять відповідні показання (дані) технічних засобів, які можуть бути використані у подальшому як докази у справах про адміністративні правопорушення.

У свою чергу, в результаті використання технічних засобів запобігання та припинення адміністративних правопорушень в розпорядження правоохоронних органів надходять відповідні їх показання (відомості, дані), які цілком можуть бути використані як докази у справах про адміністративні правопорушення. Таким чином, є всі підстави визнати таку попереджувальну та припинювальну діяльність та отримані результати джерелом доказової інформації по справам про адміністративні правопорушення, а самі показання, отримані внаслідок такої діяльності – доказами.

Отже, що стосується доказування по справах про адміністративні правопорушення, то, як правило, використання засобів доказування, у тому числі і технічних засобів, має місце під час вчинення пізнавальних дій, наслідком яких є складання протоколу про адміністративне правопорушення. Особливості цієї діяльності доволі докладно розкрито у цілій низці наукових праць [68; 75; 110; 162; 247]. Статус даних, отриманих у результаті

використання технічних засобів під час провадження по справах про адміністративні правопорушення – статус легальних, допустимих доказів.

Отже, отриманим в результаті їх застосування показанням надається статус фактичних даних – доказ в справі про адміністративне правопорушення. Таким чином, дані, повинні мати характеристику допустимого доказу, чому сприятиме надання законності способу їх отримання.

З'ясуємо значення слів «відомості», «дані», «показання», «факт», які вони мають у мовознавстві, що дасть нам можливість схарактеризувати наслідки використання під час провадження по справах про адміністративні правопорушення технічних засобів. Здійснивши аналіз значення вказаних слів, які даються їм у тлумачному словнику [56, с. 135], ми приходимо до висновку про їх певну синонімічність.

Також, можна відзначити, що у своїй сукупності ці поняття позначають певний рівень знання про щось, який виражається у наявності відповідних «відомостей», «даних», «показань», які представлені у буквено-цифровій, числовій, текстовій, звуковій або графічній формі, що дають можливість сформулювати уявлення про те, що реально існує, якесь дійсне явище, що сталося. І є всі підстави вважати, що поява цих «відомостей», «даних», «показань» пов'язана із, по-перше, застосуванням, зокрема, технічних засобів, по-друге, отриманням у результаті цього певних результатів, по-третє, визнання значення цих результатів як таких, що відображують реальну дійсність та свідчать про існування певних подій, їх характеризують, наприклад, вказують на наявність чи відсутність адміністративного правопорушення.

На цій підставі ми приходимо до висновку, що цілком обґрунтованим є використання щодо результатів застосування досліджуваних нами засобів понять «дані» (відомості, показники, необхідні для ознайомлення з ким -, чим-небудь, для характеристики когось або для певних висновків, рішень [56, с. 207]), які характеризують отриману від технічних засобів інформацію, або «показання» (дані вимірювальних приладів), яке уточнює, що ці дані саме і були отримані не взагалі від будь-якого джерела, а саме від

технічного пристрою (приладу або засобу). Де отримані дані (показання) володіють такою властивістю як відображення у собі певних відомості (інформацію) про факти реальної дійсності (події, що сталася, відбулася насправді, про те, що реально існує [56, с. 838, с. 1314]), що у нашому випадку має відношення до справи про адміністративне правопорушення.

При цьому також слід звернути увагу на те, що у інформаційному праві поняття дані та інформація фактично використовуються як синоніми (наприклад, ст. 1 Закону України «Про інформацію» [191], Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» [175]), а поняття «документ» – це матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі (ст. 1 Закону України «Про інформацію»). І це додатково підтверджує правильність наших висновків, що результатом використання технічних засобів є відповідні данні, а однією із основних форм їх фіксації виступають відповідні документи або додатки до них.

Як певне узагальнення ми доходимо цілком обґрунтованого висновку, що результатом використання технічних засобів фіксації правопорушень є відомості (інформація) про подію адміністративного правопорушення, які виступають у вигляді юридично значимих даних (показань), що мають значення для своєчасного, всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин кожної справи з метою правильного її вирішення, а також підставою для прийняття процесуальних рішень та дій спеціально уповноваженими органами держави.

Таке розуміння результатів використання технічних засобів повністю відповідає визначенню поняття «інформація» як у юридичній науці, так і інформаційному праві, на що нами вже вище було звернуто увагу.

Однак, слід відзначити той факт, що ми ведемо мову не про взагалі будь-які дані (показання), а дані по юридичній справі, що пов'язується із обов'язковим їх закріпленням у передбаченій законом процесуальній формі. Так, у попередніх підрозділах нашого дисертаційного дослідження ми вже

відзначали важливість та роль дотримання вимог процесуальної форми для надання даним (інформації, відомостям) властивості доказу (дотримання вимоги допустимості). Тому для підтвердження можливості визнання за даними (показаннями), одержаних у результаті використання технічних засобів при провадженні по справах про адміністративні правопорушення статусу доказів, важливо акцентувати увагу на обов'язковому процесуальному відображенні (закріплені) цих даних (показань) у передбаченій законом формі.

Адже відсутність такої фіксації позбавляє нас можливості використовувати відповідні показання технічних засобів. Це пояснюємо тим, що у такому разі вони стають лише даними, які зберігаються і свідомості особи. А це вже зовсім інше джерело та тип доказів, який має іншу природу відображення, фіксації (пояснення) та використання у справі про адміністративне правопорушення. І у такій формі свого існування показання технічних засобів, якщо вони відображені у свідомості особи, істотно змінюють своє значення та доказові властивості і в якості самостійного джерела доказів та окремого доказу (документ, додаток до протоколу тощо) вони виступати не можуть.

Враховуючи наведене та беручи до увагу отримані вище результати спробуємо сформулювати поняття даних (показань), одержаних у результаті використання технічних засобів при провадженні по справах про адміністративні правопорушення. Так, під цим поняттям пропонуємо розуміти відображені (закріплені) на відповідних матеріальних носіях фактичні дані, які одержані в результаті використання у передбачених законом випадках та у встановлених ним формах технічних пристроїв (приладів та засобів), на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) з'ясовує наявність або відсутність обставин, що мають значення для правильного вирішення справи про адміністративне правопорушення.

На підставі аналізу наведеного визначення поняття «дані (показання), одержані у результаті використання технічних засобів та засобів при

провадженні по справах про адміністративні правопорушення», виділимо основні риси цих даних до їх числа зокрема віднесемо:

– отримуються виключно у результаті використання технічних засобів, адже тільки завдяки цим засобами можливо отримати науково-обґрунтовані, об'єктивні та достовірні дані (показання), які виступають закономірним наслідком функціонування, наприклад, вимірювального пристрою або камери відеоспостереження;

– порядок та форми використання цих засобів з метою отримання достовірних та допустимих даних врегульовано законом, що передбачає: по-перше, застосування тільки науково обґрунтованих та практично апробованих приладів та засобів, по-друге, приладів та засобів, що дають можливість отримати такі дані, що дають об'єктивне уявлення про певні обставини справи, а також здатні бути сприйняті будь-яким учасником провадження (наприклад, на відміну від якихось екстрасенсорних здібностей, телепатія або гіпноз), по-третє, законом передбачено такі форми, методи та прийом використання технічних засобів, що унеможливають внесення змін та перекручування отриманих даних (показань);

– отримані дані (показання) закріплюються шляхом фіксації їх на відповідних матеріальних носіях (кіно-, відео– та аудіо стрічки, фотокартки, різні діаграми, графіки, таблиці тощо), що передбачає обов'язкове закріплення цих даних у такій формі та такій спосіб, який забезпечує: по-перше, збереження цих даних та неможливість їх зміни (перекручення) або втрати, по-друге, можливість їх багатократного використання, по-третє, здатність до відтворення у відповідних випадках, по-четверте, здатність до сприйняття їх всіма учасниками провадження, у тому числі як з використанням засобів відтворення (відеомагнітофон, спайдер тощо), так і без них (фотокартка, графіки чи таблиці із даними);

– за своїм змістом ці дані (показання) виступають як відомості про факти, що містять необхідну для вирішення справи інформацію, яка, як слушно відмічено в літературі, виступає як об'єкт пошуку, так і як засіб

пізнання [105, с. 89], що сприяє не тільки визначенню напрямку та методів і способів використання технічних засобів (фотозйомка, вимірювання тощо), а й подальше визначення випадків використання отриманих даних;

– за своєю формою та значенням є доказом по справам про адміністративні правопорушення, адже, як ми показали в попередніх підрозділах нашого дослідження показання мають собі інформаційну цінність та значення для встановлення обставин справи, що пояснюємо тим, що: по-перше, разом і джерелом доказів (матеріальним носієм) утворюють цілісне явище – доказ, по-друге, отримуються під час правозастосовної діяльності та спрямовані на встановлення обставин справи, по-третє, будучи належними та допустимими, використовуються для доведення наявності або відсутності юридично значущих обставин справи, по-четверте, у такій якості ці показання виступають як засіб пізнання оточуючої дійсності, частиною якої є адміністративне правопорушення;

– дані (показання) становлять підставу для прийняття відповідних рішень і у такому статусі мають значення для встановлення наявності або відсутності обставин, які мають значення для правильного вирішення справи про адміністративне правопорушення, це пояснюється тим, що у разі визнання цих показань доказами вони, звісно разом із іншими доказами по справі, складають єдину та незамінну підставу для вирішення справи, у тому числі завдяки прийняттю відповідних рішень.

Підсумовуючи наведене щодо характеристики показань (даних) одержаних в результаті використання технічних засобів фіксації правопорушень відмітимо наступне:

– більш широке їх використання є об'єктивною вимогою сучасного стану розвитку науково-технічного прогресу та форм і методів правозастосовної діяльності;

– включення їх у процес доказування в справах про адміністративні правопорушення є одним із шляхів підвищення його ефективності;

– сучасний стан правової регламентації використання показань технічних засобів вимагає істотного покращення, у тому числі в частині прямого правового закріплення можливості їх використання;

– під час доказування в справах про адміністративні правопорушення можуть бути одночасно використані дані (показання) різноманітних технічних приладів та технічних засобів, що забезпечує комплексність та всебічність дослідження обставин правопорушення;

– використання даних (показань) технічних засобів під час доказування в справах про адміністративні правопорушення можливе лише за умови належності та допустимості (законності) їх отримання, що передбачає, надання їм статусу доказів по таким справам (включення у перелік доказів, передбачений ст. 251 КУпАП) [90].

Таким чином, ми доходимо, на наш погляд, цілком обґрунтованого висновку, що незважаючи на підстави та шляхи (зовнішній або внутрішній) надходження показань технічних засобів, останні за природою формування та змістом мають характеризуватися як такі, що містять відповідні фактичні дані, за допомогою яких встановлюють наявність чи відсутність юридично значущих для справ про адміністративні правопорушення обставин. Відповідно, дані, одержані в результаті використання цих засобів, слід вважати доказом у справі про адміністративні правопорушення.

Саме таке вирішення вказаного питання забезпечить не тільки включення сучасних результатів науково-технічного прогресу у правозастосовну діяльність, у тому числі і діяльність по запобіганню, припиненню адміністративних правопорушень та провадженню по таким справам, а істотним чином підвищить ефективність такої діяльності, що не може не вплинути на підвищення рівня гарантування прийняття по справі законного, обґрунтованого та справедливого, що гарантуватиме особі дотримання її прав та законних інтересів, унеможливить порушення її права.

Висновки до розділу 2

1. На основі вивчення системи нормативно-правових актів зроблено висновок, що правову основу використання технічних засобів фіксації правопорушень складають норми, які містяться в джерелах різної регулятивної значущості. Це: міжнародні договори, декларації, угоди; Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП); Закони України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про автомобільний транспорт», «Про дорожній рух»; нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України (Правила дорожнього руху, «Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі», «Про заходи щодо збереження автомобільних доріг загального користування», «Про затвердження Державної програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2025 р.» та інші); накази, інструкції, вказівки, настанови, рішення МВС, Національної поліції та інших відомств України (Інструкція про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» тощо).

2. Аналіз практики дозволив констатувати, що притягнення особи до адміністративної відповідальності можливе лише за наявності факту адміністративного правопорушення та вини особи у його вчиненні, яка підтверджена належними доказами. У зв'язку з цим, звернута увага, на відсутність правил застосування електронних доказів у нормативних актах, для яких їх наявність була б природньою та необхідною, що призводить до того, що фактичне існування правового інституту не збігається з юридичною складовою, позаяк законодавець обмежився загальними принципами застосування нового виду доказів, а на практиці виникає чимало питань щодо їх використання, від суто технічних до юридичних. Так, відеозапис, поданий поліцією на

підтвердження факту порушення водієм Правил дорожнього руху, не може вважатися належним доказом, якщо постанова про притягнення до адміністративної відповідальності не містить посилань на технічний засіб, за допомогою якого здійснено відеозапис.

3. Організаційні заходи – це способи впливу на структурну побудову системи, з метою надання їй властивостей налагодженого механізму, здатного функціонувати більш раціональніше (широке розуміння), а також специфічна діяльність щодо створення умов для ефективної реалізації тактичних прийомів та забезпечення найефективнішого використання технічних засобів фіксації правопорушень під час запобігання, виявлення та припинення правопорушень (вузьке розуміння).

Організаційні заходи використання технічних засобів фіксації правопорушень розглянуто як комплекс адміністративно-правових засобів, спрямованих на забезпечення функціонування суб'єктів запобігання правопорушенням, які застосовуються на загальнодержавному рівні за розпорядженням владних органів, переважно виконавчої влади. Таке використання є багатоплановою технічною та адміністративно-правовою діяльністю, у якій беруть участь різні суб'єкти, які не завжди пов'язані між собою відомчою підпорядкованістю, і виступають у цьому процесі як відносно незалежні один від одного. Однак таке використання може бути ефективним за умови, якщо її учасники (суб'єкти) діють цілеспрямовано, застосовуючи комплексний підхід на основі спільного плану (програми), у тісній взаємодії один з одним.

4. Визначаючи суб'єктів використання технічних засобів фіксації правопорушень, необхідно виокремлювати: суб'єктів системи технічного забезпечення макрорівня, діяльність яких спрямована на формування готовності до використання таких засобів працівниками правоохоронних органів; суб'єктів мікрорівня, які є безпосередніми користувачами технічних засобів фіксації, діяльність яких направлена на надання допомоги при проведенні конкретних процесуальних дій (суд, поліція).

5. Акцентовано увагу на тому, що виконання з боку уповноважених державних органів та їх посадових осіб адміністративно-профілактичної функції, вжиття відповідних заходів щодо припинення адміністративних правопорушень, а також застосування адміністративних стягнень в сучасних умовах розвитку науково-технічного прогресу пов'язується із все більш широким розповсюдженням та використанням у їх правозастосовній діяльності різноманітних технічних засобів. Так, одні прилади можуть виконувати роль засобу виявлення адміністративного правопорушення, інші є засобом його фіксації, а треті можуть бути засобом попередження або припинення адміністративного правопорушення. Однак, всі ці технічні пристрої, інструменти та знаряддя об'єднує одне – в результаті їх використання у розпорядження уповноважених осіб надходять відповідні дані про результати використання відповідних технічних засобів.

6. Обґрунтовано позицію що, незважаючи на підстави надходження показань, останні за природою формування та змістом мають характеризуватися як такі, що містять відповідні фактичні дані, за допомогою яких встановлюють наявність чи відсутність юридично значущих для справ про адміністративні правопорушення обставин. Зроблено висновок, що дані, одержані в результаті використання технічних засобів фіксації правопорушень, необхідно вважати доказом у справі про адміністративні правопорушення. Використання технічних засобів фіксації правопорушень спрямовано на забезпечення всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин кожної справи, вирішення її у точній відповідності із законом (ст. 245 КУпАП). Отримані в результаті використання цих засобів показання є окремим видом доказу або складовою відповідного доказу (протокол про адміністративні правопорушення). У провадженні в справах про адміністративні правопорушення такі показання використовуються у вигляді самостійного виду доказів

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ

3.1. Зарубіжний досвід використання технічних засобів фіксації правопорушень

У попередніх підрозділах дисертаційного дослідження нами було встановлено теоретичні та практичні аспекти використання у процесі доказування по цим справам технічних засобів фіксації правопорушень, а також з'ясувавши роль та значення даних отриманих в результаті використання цих технічних засобів, тож, як бачимо підтвердження за вказаними засобами статусу засобів доказування, а за отриманими даними значення доказів.

Актуальність використання даних, одержаних у результаті використання технічних засобів фіксації правопорушень підтверджується аналізом правозастосовної практики. Визначення напрямків використання даних, одержаних у результаті використання технічних засобів, також викликано необхідністю вирішення тієї колізії, на наявність якої було звернуто увагу у рішенні справі № 524/9827/16-а Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду дійшов висновку, що відповідачем порушено порядок розгляду справи про адміністративне правопорушення, що є підставою для скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення (людина позбавляється права на допомогу при розгляді справи і взагалі права бути вислуханою)

Визначено, що сучасна правозастосовна практика провадження по справах про адміністративні проступків вказує на те, що у значній кількості випадків дані, здобуті за допомогою технічних засобів фіксації правопорушень, відіграють важливу роль у доказуванні, тим самим відповідною мірою сприяючи виконанню завдань адміністративного права, у тому числі і тих, що

передбачені в ст. 1, 9, 245 КУпАП [90]. Водночас, дані отримані в результаті використання технічних засобів, які залучаються суб'єктами владних повноважень у процес доказування під час провадження по справах про адміністративні правопорушення посідають особливе місце, адже вони безпосередньо спрямовані на забезпечення всебічного, повного і об'єктивного з'ясування обставин кожної справи, вирішення її у точній відповідності із законом.

Отже у загальній структурі адміністративно-юрисдикційної діяльності, пов'язаної із доказуванням, існують елементи, в межах яких і допустимо застосування технічних засобів фіксації правопорушень. До складових доказування ми віднесли елементи як: збирання, перевірка та оцінка доказів. Відповідно на кожному етапі з відповідною метою, яка і буде відповідати меті конкретного етапу, ми можемо використовувати відповідні технічні засоби фіксації правопорушень і отримувати в результаті цього відповідні дані (показання).

Слід відмітити, що будь-які данні (показання) отримуються та фіксуються на відповідному носії, що забезпечує можливість їх збереження, сприйняття та подальшого використання. Перший крок використання інформації, отриманих в результаті використання технічних засобів фіксації правопорушень, слід визначати як отримання (подання) та фіксація показань. І якщо отримання та використання інформації, отриманої з цих засобів нами була частково розглянута у попередніх розділах, то щодо фіксації цих доказів слід відмітити, що чинне законодавство вказує недостатньо. Так, КУпАП достатньо не передбачає способів та методів фіксації цих даних (показань). Не містить вказівки на це і наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» від 06.11.2015 № 1376, наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28.08.2019 № 734 «Про затвердження Змін до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері

забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі»

А, наприклад, наказ МВС України «Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису» від 18.12.2018 № 1026 регулює застосування органами, підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції автоматичної фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, доступ до відеозаписів працівників поліції та інших осіб, порядок зберігання, видачу та приймання технічних приладів і технічних засобів, а також зберігання, видалення та використання інформації, отриманої з цих приладів [182; 116, с. 121–126].

Таким чином, ми можемо констатувати наявність правового регулювання питання отримання (подання) відповідної інформації отриманої з цих приладів та їх фіксації. Щодо останнього моменту, то у науковій літературі вказується, що за особливостями характеру і способу фіксації інформації речові джерела інформації – документи, можуть бути наступних різновидів: фотодокументи, тобто фотоплівки, діафільми, фотознімки тощо; кінодокументи у вигляді кіноплівок та іншої кінопродукції; відеодокументи, що представляють собою різного роду відеозапис; аудіодокументи у вигляді магнітофонних і диктофонних стрічок та ін. [253, с. 45]. З урахуванням цього слід відзначити, що до протоколу про адміністративне правопорушення додаються відповідні носії інформації тобто інші відомості, необхідні для вирішення справи.

Забезпечується можливість належного додавання та послідуочого використання вказаної інформації технічних засобів до матеріалів справи про адміністративне правопорушення, що забезпечить можливість всім учасникам провадження ознайомлюватися із ними та використовувати у якості доказів. Зокрема, у цьому контексті звертається увага на те, що інформація, зафіксована технічними засобами (зокрема за допомогою відеозапису), дозволяє використовувати ці дані як самому слідчому, так і іншим учасникам

кримінально-процесуальної діяльності в ході досудового слідства та в суді для встановлення об'єктивної істини в справі [247, с. 342], що і є одним із основних призначень доказів у юридичному доказуванні.

Для освітлення вказаного моменту звернемо увагу на точку зору І.М. Королишина. Ним слушно вказується на способи фіксації цих даних (показань). Так, він відмічає, що:

– по-перше, фотознімки і матеріали відеозапису, які пояснюють зміст слідчої дії, можуть бути долучені до протоколу відповідної слідчої дії, у зв'язку з цим факт застосування фото- та відеозйомки, а також виготовлені фотознімки і відеострічки, що долучаються до протоколів слідчих дій, мають бути належним чином процесуально і технічно оформлені;

– по-друге, носії інформації, що зберігаються у вигляді графічних файлів у пам'яті цифрових відео- та фотокамер, на знімних флеш-картах, CD-R або DVD дисках, є джерелами фактичних даних і можуть бути долучені до протоколів слідчих дій як «інші матеріали» (наприклад, негативи) [208, с. 169, 175].

Наведені способи цілком допустимо застосовувати і при провадженні по справах про адміністративні правопорушення, що пояснюємо не тільки єдиною правовою природою цих видів правозастосовної діяльності – юридичною доказування, а також природою використання технічних засобів фіксації правопорушень та технологією формування та фіксації результатів їх застосування – даних (показань) технічних засобів. і тому цілком можуть бути використанні у адміністративно-юрисдикційній сфері. І це є важливим моментом подальшого використання цих даних (показань), результати застосування технічних засобів відповідним чином фіксуються в процесуальних документах, і лише в такому вигляді вони можуть мати юридичне значення та використовуватись у доказуванні.

Наступним етапом використання даних, одержаних у результаті використання технічних засобів під час доказування в справах про адміністративні правопорушення, є їх безпосереднє прийняття та перевірка.

Отже забезпечується можливість встановлення наявності у отриманій інформації властивостей як: належність та допустимість. Причому, як свідчить аналіз літератури, допустимість є одним із основних критеріїв, якому повинні відповідати докази. С.А. Шейфера з цього приводу відмічає, що: взяті самі по собі дані отримані в результаті оперативно-розшукової, адміністративно-процесуальної і приватної детективної діяльності доказами не є, бо не відповідають нормативному визначенню докази. Обов'язковою властивістю доказів, крім належності, є властивість допустимості, яка означає, що доказ отримано з належного джерела, уповноваженою особою, законним способом і прибраний в належну форму [245, с. 52]».

У ч. 3 ст. 62 Конституції України обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях [99]. Таким чином, суб'єкт владних повноважень яка здійснює провадження по справі про адміністративне правопорушення, повинна перевірити отриману інформацію на предмет їх належності та допустимості.

Слід відмітити, що віднесення цієї інформації, отриманої в результаті використання технічних засобів фіксації правопорушень до поняття «документ» є визнаною в юридичній науці позицією. Так, з цього приводу відмічається, що обґрунтовується власне визначення поняття документа під чим слід розуміти матеріального носія інформації на якому викладені або засвідчені відомості, що мають відношення до розслідуваного злочину і можуть допомогти встановленню обставин, котрі входять до предмета доказування. Для викладення в документах таких відомостей можуть бути використані різні способи передачі інформації і різні матеріальні об'єкти придатні для цього. До них можуть відноситись матеріали фото- і кінозйомки, аудіо- і відеозапису, засобів факсимільного, електронного чи іншого зв'язку тощо [106, с. 21]. Ця точка зору знаходить своє відображення і у чинному законодавстві. Зокрема, ст. 1 Закону України «Про інформацію» поняття «документ» розкриває наступним чином – це матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі [191].

Враховуючи таке значення поняття документ, то вважаємо вище запропоновану пропозицію цілком обґрунтованою.

Останнім етапом реалізації інформації, одержаних у результаті використання технічних засобів під час доказування в справах про адміністративні правопорушення, є їх безпосереднє використання при доказуванні обставин справи. Ця діяльність здійснюється виключно уповноваженими на те посадовими особами владних повноважень, яким згідно до норм закону надано таке право. Власне використання полягає в оцінці інформації технічних засобів як окремо (встановлення їх змісту та значення), так і разом із іншими доказами. Тобто згідно до умов, визначених ст. 252 КУпАП [90], орган (посадова особа) оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю.

Отримання відповідної інформації саме від технічних засобів, надає їм властивостей як об'єктивність та достовірність даних, повнота відображення всіх характеристик досліджуваної події або предмета, ні у якому разі не свідчить про особливий їх статус. Інформація технічних засобів фіксації правопорушень оцінюються на загальних підставах.

Якщо узагальнити, то ми можемо визначити порядок дій, які забезпечують можливість використання показань технічних засобів фіксації правопорушень під час провадження в справах про адміністративні правопорушення. Цей порядок складається з таких етапів:

- отримання (подання) та фіксація інформації отриманої з засобів фіксації правопорушень;
- прийняття та перевірка даних;
- використання інформації отриманої з цих засобів при доказуванні обставин справи про адміністративне правопорушення.

Зазначимо, що необхідність суворого дотримання при використанні технічних засобів під час доказування в справах про адміністративні

правопорушення принципу законності, але з одночасним забезпечення прав осіб, яких залучено до провадження у справах про адміністративні правопорушення, де використовуються досліджувані нами дані.

Отже, однією із основних умов забезпечення як законності, так і прав особи, є докладна правова регламентація використання технічних засобів фіксації правопорушень під час доказування в справах про адміністративні правопорушення. Це, насамперед, передбачає, що кожен етап використання цієї інформації отриманої з цих засобів має бути, по-перше, нормативно врегульований, по-друге, процесуально оформлений у відповідному акті. Таке врегулювання та оформлення є умовою визнання показань технічних засобів як допустимих доказів у справі, що дає можливість використовувати їх у доказуванні на загальних підставах.

Однак, вважаємо за необхідне опрацювати, як ми вже неодноразово вказували в роботі, окрему статтю, наприклад під номером 251-1 та із назвою *«Використання технічних засобів фіксації правопорушень при провадженні в справах про адміністративні правопорушення»*.

Тож, враховуючи вище наведене універсальність, науковість, достовірність та об'єктивність отриманих у результаті використання технічних засобів фактичних даних забезпечує можливість використання цих засобів як при виявленні, припиненні адміністративних правопорушень, так і при здійсненні провадження у справах про них, тобто вказує на обґрунтованість визнання факту широкого використання вказаних засобів у адміністративній діяльності уповноважених державних органів;

Правові норми слід характеризувати як базову норму для вирішення питання регулювання абсолютно всіх випадків використання даних (показань, інформації), одержаних в результаті використання технічних засобів. Вона забезпечує нормативно-правове врегулювання відносин щодо з використання вказаних засобів, а також надання законності походженню отриманих у результаті цього інформації (даних, показань) при провадженні по справах про адміністративні правопорушення.

В.А. Журавель, досліджуючи питання використання досягнень науки для потреб практики як підґрунтя вдосконалення засобів фіксації доказової інформації відмічає, що реалізація відповідних пропозицій щодо вдосконалення процедури використання засобів звуко- та відеозапису потребує як певного законодавчого врегулювання, так і запровадження нових науково-технічних засобів спеціального призначення, де з метою розв'язання зазначених проблем видаються виправданими й доцільними різні шляхи [10, с. 14].

Отже, можемо зробити такі узагальнення: – діяльності органів, які здійснюють провадження по справах про адміністративні правопорушення, доцільно розширити факти використання технічні засобів та використання отриманих в результаті цього даних під час доказування в справах про адміністративні правопорушення; – дані одержані у результаті використання технічних засобів, можуть бути використані для доказування при провадженні по справах про адміністративні правопорушення, що пов'язано із можливістю визнання їх доказами; – порядок дій по використанню даних технічних засобів у доказуванні по справах про адміністративні правопорушення складається з таких основних етапів як: отримання (подання) та фіксація даних (показань); прийняття та перевірка даних (показань); використання даних (показань) при доказуванні обставин справи про адміністративне правопорушення; – дані, які отримані в результаті використання технічних засобів визнаються в якості доказів за умови їх відповідності критеріям належності та допустимості, а їх оцінка під час провадження по справах про адміністративні правопорушення повинна відбуватися на загальних підставах.

Отже, на підставі проведеного дослідження можна дійти висновку, що використання технічних засобів фіксації правопорушень у провадженні по справах про адміністративні правопорушення слід розглядати як самостійний і невід'ємний елемент системи засобів доказування, а її дані є самостійним видом доказів, які мають відповідну процесуальну форму свого втілення (документи, речові докази та додатки до відповідних протоколів), які

безпосередньо і використовуються під час провадження по справах про адміністративні правопорушення.

З метою більш детального аналізування особливостей адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, необхідно розглянути приклади використання технічних засобів в окремих зарубіжних країнах, світовий досвід автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху.

Ефективність застосування підтверджується зарубіжним досвідом правоохоронної діяльності, зокрема, використання систем відеоспостереження в країнах Європейського Союзу та США значно сприяє оперативності реагування на правопорушення, швидкому встановленню осіб, які їх вчиняють [37, с. 410].

Одним із дієвих важелів попередження дорожньо-транспортного травматизму є адміністративно-юрисдикційна діяльність публічної адміністрації. Контроль за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та застосування заходів адміністративного впливу до їх порушників покладено на Національну поліцію. Для ефективного виконання нею своїх повноважень законодавство України пропонує ряд механізмів, одним із яких є автоматична фіксація правопорушень правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху.

Її головним завданням є забезпечення принципу невідворотності покарання, запобігання корупційних ризиків та мінімізація впливу «людського фактору» під час провадження у справах про адміністративні правопорушення. Незважаючи на законодавче врегулювання загальних принципів та процедур притягнення до адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі, їх практична реалізація запроваджена не була. Кожній окремій країні притаманні певні особливості в адміністративно-правовому регулюванні використання технічних засобі фіксації правопорушень. Одним із методів дослідження в адміністративному праві є порівняльно-правове дослідження, яке дозволяє не

лише ознайомитись із положеннями законодавства зарубіжних країн, виявити в ньому переваги та недоліки, а й визначити найкращі способи та зразки нормотворчості з певних питань із метою удосконалення національного законодавства.

У багатьох країнах недотримання обмежень швидкості є вище на автомагістралях, ніж на сільських або міських дорогах. І все-таки до 30 % водіїв перевищують швидкісний режим на автомагістралях. Відсоток транспортних засобів, які перевищують швидкість автомагістралі найнижчі в Ірландії (15 %), Литві (17 %), Австрії (19 %) та Швейцарії (24 %). Найвищий – в Угорщині, Іспанії та Великобританії [266].

Впровадження технічних засобів автоматичної фіксації й обробки порушень правил дорожнього руху позитивно зарекомендували себе в багатьох країнах світу, зокрема в Німеччині, Швеції, Великій Британії, Італії, Швейцарії, Австрії, Нідерландах, Франції та ін. Зокрема, у Великобританії встановлено понад 6 тис. камер фіксації порушень, у Німеччині – 5 тис., у Франції – 3 тис., а в США – 4 тис. камер.

Деякі країни прийняли національні керівні принципи, які супроводжують закони про дорожній рух, щоб допомогти органам, які встановлюють обмеження швидкості, скоригувати обмеження швидкості. Важко визначити, наскільки ці рекомендації виконуються, оскільки більшість з них не є обов'язковими. Крім того, перевірка обмеження швидкості зазвичай не є обов'язковою. Впровадження цих національних керівних принципів можна було б покращити за допомогою фінансових або інших стимулів.

Комбінація мобільних перевірок придорожньої поліції разом із автоматизованим стаціонарним контролем, включаючи камери з фіксованою та середньою швидкістю чи відстанню часу, виявилася ефективним інструментом у подоланні перевищення швидкості.

У семи штатах США наразі санкціоновано використання натільних фотоапаратів співробітниками правоохоронних органів у всьому штаті. Ці штати – Колорадо, Коннектикут, Іллінойс, Меріленд, Нью-Джерсі, Нью-

Мексико та Південна Кароліна. Закони про натільні камери у всіх штатах, крім Південної Кароліни, були ухвалені минулого року. До травня 2020 року Південна Кароліна була єдиним штатом, в якому вимагалось повсюдне використання натільних камер. Нью-Джерсі виділив фінансування у 2020 році. Колорадо та Коннектикут мали програми грантів, починаючи з 2015 року, щоб стимулювати впровадження натільних фотоапаратів. Закони зазвичай застосовуються до всіх працівників правоохоронних органів, які взаємодіють із громадськістю. Закони також регулюють, як довго правоохоронні органи мають зберігати відзнятий матеріал. Колорадо вимагає, щоб відзнятий матеріал був опублікований протягом 21 дня після отримання скарги, але цей термін може бути збільшений до 45 днів, якщо знятий матеріал може поставити під загрозу розслідування. В Іллінойсі відеоматеріали повинні зберігатися не менше 90 днів та двох років, якщо вони відзначені. Південна Кароліна вимагає зберігати знятий матеріал не менше 14 днів тощо [257].

Впровадження автомобільної відеосистеми в США – перевіреним способом знизити потенційні небезпеки. Згідно з дослідженням ІАСР щодо використання та впливу відеореєстраторів, приблизно половина з більш ніж 3000 опитаних офіцерів заявили, що їм вдалося знизити ескалацію конфліктних ситуацій, пояснивши водіям, що взаємодія була записана. Відповіді громадян на окреме опитування підтвердили цей висновок: із 900 громадян, які взяли участь у дослідженні, 51 % визнали, що їхня поведінка стосовно офіцерів змінилася б, якби вони дізналися, що це була камера. Кожна виявлена та зареєстрована ситуація може бути використана як інструмент для навчання новобранців поліцейської академії, нових поліцейських тощо. Департаменти можуть використовувати відео з відеореєстратора, щоб продемонструвати дії поліції. Переглядаючи відеозаписи, поліцейські можуть навчатися на помилках, а також оцінювати позитивну поведінку та успішну тактику поліції. 93 % прокурорів, опитаних у рамках дослідження ІАСР, оцінили використання цих відеодоказів у суді як успішне чи дуже успішне [261].

У Німеччині система відео- та фотофіксації поведінки на дорогах та порушень ПДР, а також штрафних пунктів має багаторічну історію. Згідно з принципами німецьких ПДР, радарний контроль з відео- та фотоспостереженням має насамперед виховувати водіїв, а не карати їх. А використання його необхідне на особливо небезпечних ділянках з великою кількістю аварій.

Фіксують порушення ПДР у Німеччині за допомогою близько 3500 стаціонарних радарів, що встановлені як на автобанах, так і в населених пунктах. Учасників руху автобанами про контроль та спостереження сповіщають табло з написом Radarkontrolle. Разом зі стаціонарними радарми поліція широко застосовує мобільні станції та ручні прилади, які розміщують як на триніжках обабіч доріг у непримітних місцях, так і в самих автівках поліції.

Штрафи за перевищення швидкості мають виписуватися протягом трьох місяців. У протилежному разі щодо цих порушень спливає термін давності. Самі ж штрафи надходять до місцевих бюджетів.

Зауважимо, що вимоги на дозвіл та експлуатацію технічних засобів автоматичної фіксації й обробки порушень правил дорожнього руху дуже високі, а перебіг налаштування на кожному новому місці фіксується детальними протоколами.

Цікаво, що в Німеччині є таке поняття, як «толерантність» до порушення швидкісного режиму. Його застосовують винятково для позначення похибки при технічній фіксації порушення ПДР, адже, як відомо, кожен прилад відео- та фотофіксації порушення має свої технічні особливості. Фахівці Німецького автомобільного клубу ADAC зазначають, на швидкостях до 100 км/год фіксаторами «толерується» перевищення швидкості до 3 км/год. А при вимірюванні швидкостей у понад 100 км/год поріг «толерантності» досягає 3 %. Утім, у Німеччині значно більше бояться балів, ніж грошового покарання. Інформацію про штрафні бали за неправильну поведінку за кермом заносять до реєстру у Фленсбурзі – комп'ютерної бази даних. Перевищення швидкості на

21–25 км/год – штраф 80 євро та один бал, на 51–60 км/год – 280 євро й 2 бали на додачу з позбавленням прав на два місяці. На автобанах ситуація дещо інша: за перевищення швидкості на 21–25 км/год – 70 євро та один бал, понад 70 км/год – 600 євро, 2 бали та три місяці без прав. Провину може збільшити порушення дистанції. Покаранням може бути штраф від 25 до 400 євро та від одного до двох балів на додачу [163].

Цікавим для імплементації в правову систему є досвід адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень Великобританії. Майже стовідсоткове схвалення суспільством і зменшення правопорушень у половину – такі результати запуску автоматичної системи відео спостереження на вулицях отримала Великобританія. Досвід англійських правоохоронців і сподівання українських. «Два знімки відеокамери» – і ваше правопорушення зафіксовано. Вулиці нашпиговані відеокамерами. На одному стовбурі може бути декілька камер і у кожній своя функція: 1) контролює проїзд на червоне світло, швидкісний режим відслідковує камера із сенсорами, камера зовнішнього спостереження – її контролюють вручну людина яка знаходиться в офісі і дивиться, чи не відбувається щось підозріле на вулиці, інші камери відслідковують в'їзд автомобілів в центральну частину міста за яке повинні платити – вони фіксують порушення. Ще є камери поліцейських, вони зчитують номерні знаки на автівках. Як зазначив Стів Калаган (директор лабораторії із тестування камер спостереження) «вони однозначно довели свою ефективність». Масово по країні їх почали встановлювати у 2002 році, починали з ділянок де здебільше ДТП та серйозні травми [263].

Операція SNAP пропонує представникам громадськості можливість подавати кадри небезпечної чи необережної їзди, яку вони записали на свої даш-камери чи мобільні телефони, до поліції.

На сьогодні в багатьох транспортних засобах встановлені пристрої реєстрації відеореєстратора, які можна легко подати до поліції, тож перевищення швидкості або небезпечне водіння просто не варте ризику.

Докази Стівена Каллагана мали вирішальне значення у забезпеченні обвинувального вироку та наголошують на важливості використання різних навичок і тактик для вдосконалення доказів у доведенні випадків недбалої та небезпечної їзди чи їзди.

Водії звикають до відеоспостереження, зупиняються, а потім збільшують швидкість. У місцях, де вони встановлені на 45 % зменшення середньої швидкості руху, відповідно зменшення швидкості і зменшення жертв. Камери лише фіксують порушення (перевищення швидкості чи проїзд на червоне світло) далі дані обов'язково перевіряють оператори вони і надсилають листи з штрафами. Усі порушення надходять до системи і переглядаються кожне з них оператором, який бачить декілька фото і п'ятисекундне відео порушника це фіксується камерою.

Звісно встановлення камер задоволення не дешево, але гроші йдуть не від загального бюджету, а безпосередньо від штрафів за правопорушення. З квітня 2020 року запускається система і в Україні. Як і в Великобританії штрафи від правопорушників будуть спрямовані не на покарання як сама ціль, а на розвинення самої системи.

Ефективність засобів системи відеоспостереження в Британії регулярно оцінюють, опитують самих учасників руху. «З 2002 року раз на три місяця проводять опитування громадської думки щодо функціонування камер відео спостереження і ми мали 80 % схвалення» зазначив Стів Калаган (директор лабораторії із тестування камер спостереження). Більшість задоволено камерами, роблять потрібну роботу і допомагають безпеці на дорогах в Україні теж сподіваються на 30 % зниження аварійності і на порозуміння з боку водіїв.

Наявність камер та використання програмного забезпечення місцевою поліцією є центром дискусії у Великобританії, яка перевіряє давнє визнання країною спостереження. Великобританія традиційно жертвує приватним життям більше, ніж інші західні демократії, переважно в ім'я безпеки. На використання урядом тисяч замкнених камер та його здатність контролювати

цифровий зв'язок вплинули вибухи в країні в роки конфлікту, пов'язаного з Північною Ірландією та атак з 11 вересня 2001 року [263].

Наразі використовується нове покоління камер, які розташовані на даху поліцейського фургона, ці камери подаються в програмне забезпечення для розпізнавання обличь, що дозволяє перевіряти особу в режимі реального часу – викликаючи нові занепокоєння серед державних службовців, груп громадянського суспільства та громадян. Деякі члени парламенту вимагають введення мораторію на використання програм для розпізнавання обличчя.

Так, столична поліцейська служба в Лондоні 10 разів тестувала технологію розпізнавання обличчя з 2016 року до липня цього року. Офіцери часто знаходились в центрі управління біля комп'ютерів, на які було виведено відео з камер спостережень, що стежили в реальному часі і записували за тим що відбувається на вулицях. Система надсилала сповіщення, коли вона ідентифікувала особу, яка відповідає комусь із списку перегляду. У разі коли офіцери визначали, що це правопорушник, вони передали по радіозв'язку поліцейським на вулиці для його затримання. Уповноважений за британськими камерами спостереження, який контролює дотримання норм практики камер спостереження в країні, технології рухаються вперед, а законодавство та нормативні акти все повільніше відстають [263].

Британський досвід відображає суперечки щодо технологій у США та інших регіонах Європи. Критики заявляють, що ця технологія є втручанням у приватне життя.

У травні Сан-Франциско стало першим американським містом, яке заборонило цю технологію, і деякі інші міста послідували за цим. Деякі члени Конгресу хочуть обмежити його використання у Сполучених Штатах. Представник штату Огайо Джим Джордан, найвищий республіканець у Комітеті з нагляду за Палатою, порівнює технологію з «1984» Джорджа Оруелла та загрозу свободі слова та конфіденційності. Школу у Швеції оштрафували після використання розпізнавання обличчя для збереження відвідуваності. Єврокомісія розглядає нові обмеження [263].

Британське використання технології розпізнавання обличчя ніде настільки широко не поширене, як у Китаї, де уряд використовує її різними способами, зокрема для відстеження етнічних мусульман у західному регіоні країни. Противники програмного забезпечення заявляють, що його використання в демократичній країні потрібно ретельніше обміркувати, а не залишати за визначенням поліції.

Технологія вимірювання швидкості в NRW. Кожен третій випадок загибелі людей на дорогах Німеччини стає жертвою занадто високої швидкості. Державне управління центральних поліцейських служб у Північному Рейні-Вестфалії підтримує у всіх технічних та тактичних питаннях, що стосуються вимірювання швидкості. Завдяки спеціалізованій стратегії боротьби з дорожньо-транспортними пригодами, поліція Північно-Східної Аравії переслідує мету подальшого зменшення кількості осіб, які гинуть при ДТП та серйозно поранених учасників дорожнього руху. Тут важливу роль відіграє вимірювання швидкості [260].

У травні 1985 року Міністерство внутрішніх справ Північного Рейну-Вестфалії доручило поліцейській службі телекомунікацій на той час вибрати радіолокаційну систему вимірювання, придатну для більш високих вимог. Вибір впав на мобільну радіолокаційну систему Multanova 6F від Zellweger, в якій вперше була використана 35-мм плівкова камера з витримкою тисячної частки секунди. Бундесанштальт Physikalisch-Technische в Брауншвейгу та Берліні дозволив на основі цієї камери, офіційні вимірювання швидкості до 250 км на годину, замість лише 150 км на годину, як раніше. З Multanova 6F також була представлена фронтальна фотозйомка з червоним спалахом для розпізнавання водія. Відтоді поліція Північного Рейну-Вестфалії мала можливість переслідувати швидкісних водіїв на основі фотографії, не зупиняючи кожного, хто перевищив швидкість. Через свої невеликі розміри Multanova 6F використовується і сьогодні. Він встановлюється приховано в транспортних засобах або використовується на вулиці на штативі. Через сильне зв'язування радіолокаційного випромінювання достатньо низької потужності

передачі лише 0,5 міліват. Через це і високу частоту 34,3 гігагерц, радіолокаційна система також дуже важка для радіолокаційних пристроїв попередження, і якщо це так, її зазвичай можна виявити лише «занадто пізно». Тим часом більша частина Мультанової 6F у Північному Рейні-Вестфалії, як показано вище, була модернізована цифровими камерами для документування доказів.

Односторонній датчик вимірює за допомогою п'яти датчиків, розташованих в один ряд. Для того, щоб виявити транспортний засіб, він не випромінює вимірювальний промінь, а вимірює зміни яскравості, як тільки транспортний засіб знаходиться в діапазоні вимірювань. Швидкість цих транспортних засобів визначається на основі розрахунку відстані / часу, завдяки чому односторонній датчик може, звичайно, також вимірювати швидкість понад 300 кілометрів на годину.

Камери швидкості руху світлофора працюють з датчиками, які прокладені під проїжджою частиною. Якщо лінія зупинки перевищена, коли світлофор червоний, пристрій спрацьовує. Якщо автомобіль продовжує рухатися, він знову блиматиме. Сучасні камери швидкості можуть – використовуючи чорне світло – непомітно спалахувати водію. Однак більшість моделей видають дуже чіткий світловий сигнал при спрацьовуванні.

На відміну від попередніх радіолокаційних систем руху, односторонній датчик не може бути розташований, оскільки це так звана «пасивна вимірювальна система». Працюючи з двома камерами одночасно, контролюється вхідний та вихідний трафік. Наприклад, транспортні засоби також можна фотографувати ззаду. Це дозволяє, наприклад, призначити вимірювання мотоциклів, оскільки відомо, що вони мають лише номерний знак на задній панелі. Односторонній датчик не вимагає вимог до своєї вимірювальної станції; його можна надійно використовувати не тільки в кривих або тунелях, але і в інших вимірювальних точках, які важко побачити. Односторонній датчик може одночасно контролювати до чотирьох смуг і призначати результати вимірювань кожній смузі. Після того, як управління

секцією протягом багатьох років працювало як успішний пілотний проект у Нижній Саксонії, Німецький союз поліції вважає, що настав час загальнонаціонального запровадження. Маючи на меті транспортну політику, маючи на увазі суттєве зменшення кількості загиблих на дорогах та травмування, міністри транспорту федерального та штату повинні зараз енергійно виступати за впровадження цієї інноваційної технології моніторингу дорожнього руху [259].

У Польщі фотографії, зроблені сучасними камерами контролю швидкості, мають відмінну якість. Показують не тільки машину, але і особа водія. Центр автоматичного нагляду за дорожнім рухом (CANARD) Щоб уникнути штрафних очок за порушення, зареєстровані за допомогою камер контролю швидкості, деякі водії забувають і не вказують винного. Однак, щоб дізнатися, хто вів машину, може вистачити фото з посвідчення особи. Той факт, що фотографія зроблена камерою контролю швидкості, не означає, що її можна використовувати як доказ. Він повинен бути перевірений інспектором на предмет придатності та законності. Найголовніше – бути чітким – розмите зображення, особливо номерного знака, виключає використання фотографії як доказ. Те ж саме стосується, коли на фото зображено більше одного автомобіля. Така фотографія недійсна, тому що неможливо однозначно визначити, яка з машин перевищила швидкість [254].

Державна поліція Італії щодня оприлюднює ділянки доріг, де працюють прилади контролю швидкості. Спосіб запросити автомобілістів пом'якшити темп, дотримуючись обмежень, і таким чином запобігти аваріям. Важливо тримати швидкість під контролем. Список камер контролю швидкості оновлюється щотижня. В Італії окрім швидкості, пристрій фіксує й інші транспортні порушення, такі як: проїзд на червоний, циркуляція в аварійній смузі, небезпечна їзда, заборонений обгін тощо, якщо це не підтримується лазерним пристроєм або радіолокаційним пристроєм (мобільного типу). немає можливості спотворити або порушити прилади цього типу на користь автомобіліста, те саме стосується і фотоелектричних бар'єрів [255].

Одним з головних факторів аварій в Іспанії є перевищення швидкості в транспортних засобах, і для контролю за цим використовуються дорожні радари, які відповідають за моніторинг доріг та штрафування водіїв, які скоюють правопорушення. Кінометри – це пристрій, який вимірює швидкість транспортного засобу в режимі реального часу. Тому це радар руху для контролю швидкості. Радари також контролюють те, що люди пристібають ремені безпеки, а також що сенсорні та мобільні пристрої не використовуються під час руху. Головне управління дорожнього руху має повну радіолокаційну систему для виявлення тих, хто порушує правила дорожнього руху. Стаціонарні радари – найпопулярніші типи радарів, які існують. Існує близько 600 радарів цього типу, розподілених по іспанських дорогах, переважно на головних дорогах [258].

Сьогодні наукове осмислення і подальша розробка теорії публічної адміністрації є одним з головних напрямів доктринального оновлення адміністративного права України, важливим підґрунтям його трансформації у сучасну юридичну галузь європейського змісту. Публічна адміністрація в адміністративному праві європейських країн, у більшості випадків, визначається як сукупність органів та установ. Які реалізують публічну владу шляхом виконання закону, підзаконних актів та вчинення інших дій в публічних інтересах. Таке її розуміння є актуальним і для українського правової системи.

Законодавство про адміністративні правопорушення орієнтує правоохоронні органи не тільки на обґрунтоване застосування мір впливу до правопорушника, але і на активізацію виховної і профілактичної роботи, підвищення рівня свідомості громадян, діюча участь їх у боротьбі з адміністративними правопорушеннями. Це дозволяє розглядати законодавство у якості найважливішої складової частини механізму профілактики злочинних і інших правопорушень, які у повній мірі відповідають стратегічним цілям і задачам, які виникають перед нашим суспільством і державою у сфері зміцнення законності і правопорядку [13, с. 89].

Україна активно реалізує свою зовнішню політику в напрямку входження до Європейського Союзу. Саме тому інтеграційні наміри нашої держави зумовлюють необхідність системного вдосконалення безпеки дорожнього руху як важливої складової національної безпеки України. За даними досліджень Фонду Міжнародної Автомобільної Федерації, найкращі показники по стану безпеки дорожнього руху демонструють переважно високорозвинені країни, такі як, Великобританія, США, Німеччина, Канада і т.д. Не останнім фактором в досягненні такого результату вважаємо і ефективну систему функціонування системи органів державної влади.

Автор зазначає, що постає нагальна потреба погодити засади діяльності Національної поліції України з світовими стандартами. Йдеться, насамперед, про перехід від карального до соціально-сервісного змісту її діяльності [26, с. 27].

Виходячи з цього, повинні зазначити, що процес вдосконалення адміністративно-правового регулювання безпеки дорожнього руху в Україні не може повноцінно відбуватися без врахування міжнародного досвіду в даній сфері. Для досягнення позитивного результату необхідним є проаналізувати систему спеціальних органів державної влади, що здійснюють адміністративно-правове регулювання в даному напрямі, а також спеціальне законодавство, що визначає особливості адміністративно-правового регулювання в даній сфері. Крім того, доцільним видається також аналіз шляхів запровадження такого досвіду в нашій державі.

Характерною особливістю системи адміністративно-правового регулювання щодо безпеки дорожнього руху в Німеччині є чіткий поділ функцій між спеціальними органами державної влади, налагоджена взаємодія органів виконавчої влади, відповідальних за забезпечення безпеки дорожнього руху, та громадськості в особі громадських об'єднань, спілок підприємців, страховиків, виробників транспортних засобів і т.д. [18].

Розробка, затвердження та реалізація державних програм щодо підвищення безпеки дорожнього руху здійснюється на федеральному рівні, при

цьому в реалізації програм беруть участь як федеральні органи, так і відповідні органи Земель (основні адміністративно-територіальні одиниці в Німеччині) і управлінські структури на місцях. Така скоординована структура дозволяє стверджувати про високу ефективність зазначених програм.

Головними органами виконавчої влади Німеччини, що здійснюють адміністративно-правове регулювання в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, виступають правоохоронні органи та органи загальної компетенції, компетенція яких буде розглянута нижче. Спершу розглянемо основну правоохоронну структуру, якою виступає Дорожня поліція (Verkehrspolizei), що функціонує в структурі Федерального міністерства внутрішніх справ Німеччини (Bundesministerium des Innern) та виконує контрольні-наглядові функції в сфері безпеки дорожнього руху. Серед основних завдань Дорожньої поліції є: протоколювання ДТП; розшук осіб, що залишили місце ДТП; спостереження за дорожнім рухом; безпосереднє проведення технічного контролю щодо транспортних засобів, які беруть участь в дорожньому русі; контроль за часом безперервного перебування водіїв за кермом; контроль за здійсненням перевезень небезпечних вантажів [19].

Головним органом виконавчої влади Німеччини, який формує і проводять єдину державну політику в сфері безпеки дорожнього руху, є Федеральне міністерство транспорту, будівництва та житлового господарства (Bundesministerium fuer Verkehr-, Bau-und Wohnungswesen). Міністерством транспорту розробляються програми з підвищення безпеки дорожнього руху (Programm fuer mehr Sicherheit im Strassenverkehr). Наступним і більш спеціалізованим суб'єктом адміністративно-правового регулювання безпеки дорожнього руху в Німеччині є Федеральне автотранспортне відомство (Kraftfahrt-Bundesamt), яке знаходиться у відомчому підпорядкуванні Федерального міністерства транспорту, будівництва та житлового господарства. Завданнями Федерального автотранспортного відомства виступають: ліцензування нових типів транспортних засобів та запчастин до транспортних засобів; перевірка роботи відділів технічного контролю і гарантій

якості, що надаються виробниками автотранспортних засобів; ведення центрального реєстру транспортних засобів, центрального реєстру порушень правил руху на транспорті та центрального реєстру водійських прав, а також видача довідок та публікація статистичних матеріалів, заснованих на даних вищевказаних реєстрів [18].

Федеральне дорожнє відомство ФРН (BAST) знаходиться у відомчому підпорядкуванні Міністерства транспорту, будівництва та житлового господарства та несе відповідальність за розробку норм і пропозицій в усіх галузях дорожнього руху. Одночасно Федеральне дорожнє відомство виступає головною інстанцією в дослідженні аварійності в дорожньому русі. Серед основних функцій Федерального дорожнього відомства можна виділити: розробка пропозицій до вдосконалення правил дорожнього руху та інших нормативно-правових актів, статистичний облік ДТП, аналіз аварійності на дорогах, оцінка безпеки транспортних засобів, ведення статистики дорожнього руху, організація медичної допомоги на дорогах та ін.

Крім органів виконавчої влади, в Німеччині діє велика кількість громадських організацій, що ставлять метою підвищення безпеки дорожнього руху. Серед них варто особливо виділити науково-дослідницьку організацію з питань вуличного руху і транспорту, а також Службу безпеки дорожнього руху. Науково-дослідницька організація з питань вуличного руху і транспорту (Die Forschungsgesellschaft für Strassen-und Verkehrswesen (FGSV)) була заснована ще у 1924 р. Головною її метою виступає подальший розвиток технічних знань в галузі транспорту. Науково-дослідницька організація несе також відповідальність за складання та розробку вимог до безпеки дорожнього руху в області вуличного будівництва, технічних засобів регулювання вуличного руху та планування руху; формує і координує науково-дослідні програми в області вуличного руху [18].

Служба безпеки дорожнього руху (Verkehrswacht) є найстарішою та найавторитетнішою неурядовою організацією в Німеччині, що займається проблемами безпеки дорожнього руху. Фінансування Служби безпеки

дорожнього руху на 70 % здійснюється за рахунок коштів Федерального міністерства транспорту, будівництва та житлового господарства (такий порядок фінансування закріплений законодавчо), решта покривається за рахунок членських внесків і пожертвувань. Міністр транспорту, будівництва та житлового господарства здійснює шефство над Службою безпеки дорожнього руху.

Головними завданнями Служби є навчання населення правилам дорожнього руху, роз'яснення та пропаганда правил дорожнього руху. Для виконання цих завдань учасниками Служби організуються і проводяться в різних навчальних та соціальних закладах тренінги і навчальні семінари, поширюється друковані матеріали. Окрім цього, Федеральна структура Служби безпеки дорожнього руху включає служби безпеки дорожнього руху земель та служби безпеки дорожнього руху на місцях [18].

Попередньо можемо зробити висновок, що Німецька модель адміністративно-правового регулювання в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху базується на передачі органам внутрішніх справ переважно функцій по контролю за дотриманням правил дорожнього руху, розшуку правопорушників та фіксації фактів порушення правил дорожнього руху. Переважна частина факультативних та організуючих функцій передана органам загальної компетенції, що очолюються Федеральним міністерством транспорту, будівництва та житлового господарства, а також неурядовим організаціям, що співпрацюють з органами державної влади.

Продовжуючи дослідження зупинимося на аналізі адміністративно-правового регулювання безпеки дорожнього руху у Великобританії, зауважимо, що система органів державної влади в цій сфері є значно ширшою, ніж в Німеччині. Основні повноваження в аналізованій нами сфері у Великобританії покладаються на наступні органи державної влади:

- 1) Департамент транспорту (Department for Transport);
- 2) Британська транспортна поліція (British Transport Police Authority);
- 3) Дорожня поліція (Road policing Units).

Департамент транспорту виступає основним органом влади по виконанню державної політики у сфері використання транспорту, а також підвищення безпеки його функціонування. Департамент розробляє державну політику в даній сфері, а також встановлює повноваження окремих органів державної влади щодо її реалізації. Структура Департаменту відповідає основним напрямкам його роботи та дозволяє стверджувати про комплексний підхід Великобританії до підвищення безпеки дорожнього руху. Зокрема, до складу Департаменту входять такі структурні елементи:

Агентство із сертифікації транспортних послуг та їх операторів (Vehicle and Operator Services Agency), що здійснює реєстраційно-дозвільні та контролюючі функції у сфері надання послуг з перевезення пасажирів чи вантажів, дотримання технічних вимог щодо транспортних засобів, які використовуються для таких послуг.

Дане Агентство виконує наступний перелік завдань:

- здійснює розгляд заявок та приймає рішення щодо видачі ліцензій для роботи вантажних автомобілів і автобусів;
- реєструє автобуси та вантажні автомобілі;
- проводить розробку та реалізацію схем тестування всіх транспортних засобів на відповідність їх технічним та екологічним вимогам;
- проводить розробку та впровадження вимог щодо максимальної тривалості безперервної роботи водіїв автобусів і вантажних автомобілів.
- здійснює професійну підготовку та відповідне консультування комерційних операторів транспортних послуг;
- розслідує дорожньо-транспортні пригоди.

Агентство з правил дорожнього руху (Driving Standards Agency) сприяє безпеці дорожнього руху в Великобританії шляхом розробки та вдосконалення правил дорожнього руху, а також навчання інструкторів з водіння.

Агентство з ліцензування транспортних засобів та водіїв (Driver and Vehicle Licensing Agency) відповідає за видачу водійських прав, а також за реєстрацію транспортних засобів у Великобританії. Крім того, на дане

Агентство покладена функція адміністрування бази даних транспортних засобів, а також громадян, що мають право керування транспортними засобами.

Агентство із сертифікації транспортних засобів (Vehicle Certification Agency). Даний орган здійснює випробування транспортних засобів і засвідчує, що нові моделі автомобілів та запчастини до них відповідають необхідним вимогам стосовно їх безпеки та екологічності згідно норм Європейського Союзу та ООН. Цей орган державної влади також проводить сертифікацію продукції у виробників транспортних засобів, які виявили бажання пройти відповідну перевірку для засвідчення відповідності стандартам безпечності та екологічності автомобілів. Саме Агентство із сертифікації транспортних засобів надає висновки про допустимість чи недопустимість експлуатації транспортних засобів зважаючи на їх відповідність встановленим техніко-екологічним стандартам. Цей орган також взаємодіє з податковими службами в аспекті встановлення та адміністрування податкових платежів.

Агентство з питань автомагістралей (Highways Agency) несе відповідальність за експлуатацію, обслуговування і поліпшення стратегічної дорожньої мережі. Це Агентство також займається обслуговуванням системи приладів для автоматичної фотофіксації порушення правил дорожнього руху. Слід звернути увагу також і на міжнародному характері цієї установи, яка в межах об'єднаної Європи бере участь у проведенні єдиної політики щодо забезпечення безпеки дорожнього руху. Це включає в себе високий ступінь взаємодії з аналогічними органами державної влади по всьому ЄС [144].

В об'єднаному Королівстві з 1995 року функціонує спеціальний закон (Закон 1995 року «Про дорожній рух (нові водії)», що регулює правовідносини стосовно підвищення безпеки дорожнього руху з боку водіїв, які нещодавно отримали права, а тому створюють високий ризик щодо виникнення дорожньо-транспортних пригод [264].

Система штрафних балів діє як постійне нагадування водіям, що вони ризикують втратити права, і тим самим грає важливу частину в загальній стратегії правозастосування, що спрямована на підвищення рівня дотримання

правил дорожнього руху. Така система зробила неоціненний внесок у зниження кількості ДТП Великобританії, особливо на ділянках, де активно використовувалися автоматичні камери фіксації порушень швидкісного режиму та ігнорування сигналів світлофора. Справа в тому, що водії усвідомлюють, що при чотирьох порушеннях, зафіксованих камерами (як правило, не більше 3-х очок за кожне), вони, найімовірніше втратять водійські права і будуть поставлені перед необхідністю спочатку проходити процедуру їх повторного отримання [262, с. 156–157].

Підводячи підсумок по даній країні, можемо зазначити, що основний обсяг функцій при здійсненні адміністративно-правового регулювання безпеки дорожнього руху у Великобританії виведено з-під компетенції органів внутрішніх справ. Дорожня поліція займається лише патрулюванням автошляхів, сприянням затриманню злочинців, фіксацією правопорушень та ДТП. Значна частина повноважень (проведення технічного огляду, видача водійських посвідчень, ведення реєстру транспортних засобів і т.д.) надана державно-владним суб'єктам, які не мають прямого відношення до поліції. Основний акцент у всій системі адміністративно-правового регулювання дорожнього руху в цій країні здійснено на мінімізації прямого контакту працівників внутрішніх справ з безпосередніми правопорушниками шляхом широкого застосування спеціальних технічних засобів.

Федеральна адміністрація автомобільних доріг (Federal Highway Administration), що виконує широке коло функцій щодо підвищення рівня безпеки на дорогах США шляхом належної організації функціонування транспортних комунікацій, організації руху по ним, а також підтримання роботи високотехнологічних пристроїв, які здійснюють контроль за дотриманням встановлених правил дорожнього руху.

Федеральна адміністрація безпеки перевезень (Federal Motor Carrier Safety Administration) була створена 1 січня 2000 року згідно положень Акту про підвищення безпеки перевезень. Основним завданням даного органу державної влади виступає контроль за дотриманням технічних вимог щодо експлуатації

комерційного автотранспорту. Крім того, здійснюється додатковий контроль дотримання водіями комерційних автомобілів встановлених правил перевезень (обмеження часу безперервного керування транспортним засобом, максимально-встановленої ваги вантажів і т.д.) [146].

Федеральна адміністрація перевезень (Federal Transit Administration) займається підтриманням безпеки на громадському транспорті на всій території США.

На Національну адміністрацію безпеки дорожнього руху (National Highway Traffic Safety Administration) покладається місія по врятуванню життя людей, запобіганню травм та зменшення економічних витрат внаслідок дорожньо-транспортних пригод шляхом здійснення регулювання в сфері освіти, стимулювання спеціальних досліджень, запровадження норм безпеки та проведення правоохоронної діяльності.

Департамент транспорту США. Функції даного органу державної влади полягають в координуючому та організуючому впливі на всі перелічені вище органи державної влади. Саме Департамент транспорту відповідає за розробку та реалізацію в межах своєї компетенції загальнонаціональної політики в сфері безпеки дорожнього руху. Департамент бере активну участь в розробці відповідних програм в сфері підвищення безпеки дорожнього руху та здійснює контроль над їх виконанням [144].

Як уже було зазначено вище, значна частина повноважень стосовно адміністративно-правового регулювання безпеки дорожнього руху в США надана на вирішення окремих штатів. Це найбільше стосується функціонування органів внутрішніх справ у даній сфері. Зокрема, у кожному штаті в структурі поліції утворюється дорожні патрулі (highway patrol), що виконують основний обсяг повноважень щодо підтримки правопорядку на автошляхах. Зокрема, на автопатрулі покладаються обов'язки по здійсненню контролю над дотриманням правил дорожнього руху, а саме: фіксування фактів порушення цих правил, застосування штрафних санкцій (можуть бути оскаржені в судовому порядку);

переслідування зловмисників; регулювання дорожнього руху, контроль за правильним паркуванням в містах і т.д.

Отже, США має досить розвинену систему адміністративно-правового регулювання безпеки дорожнього руху, що діє як на загально федеральному рівні, так і в межах окремих штатів. Значна частина повноважень, що в Україні чи Росії виконує Державтоінспекція, в США складає компетенцію урядових органів державної влади в сфері транспорту. Разом з тим, наявність в межах кожного штату можливості щодо свободи дій стосовно формування структури та компетенції дорожніх патрулів, дозволяє в повній мірі враховувати особливості функціонування транспортної системи в окремих штатах.

Реагуючи на дані показники в зазначених країнах, значна роль серед заходів із запобігання нещасним випадкам на транспорті відчутну роль відіграє застосування норм кримінально-правового характеру [121, с. 117].

Як зазначає автор, сучасний рівень технічних засобів фіксації правопорушень, які використовуються як приклад (для нагляду за дорожнім рухом), дозволяє фіксувати адміністративні правопорушення без участі суб'єкта владних повноважень, що виключає можливість впливу суб'єктивного фактору на прийняття рішень при здійсненні провадження у справах про адміністративне правопорушення [115].

В адміністративному праві є порівняльно-правове дослідження, яке дозволяє на наш погляд ознайомитись із положеннями законодавства зарубіжних країн, виявити в ньому переваги, та визначити найкращі способи та зразки нормотворчості з певних питань із метою удосконалення національного законодавства.

Важливо згадати, що в Додатку 1 прийнятої Радою Європи Європейської конвенції «Про заходи покарання за дорожньо-транспортні злочинні діяння» (ЕТ5 № 52, 30.11.1964 р.), яка набула чинності 18 липня 1972 р. [122], міститься перелік дорожньо-транспортних порушень, до яких належать порушення правил безпеки руху дорожнього транспорту, що мають статус як адміністративного правопорушення, так і злочинного діяння.

Необхідно зазначити, що за всі види порушень, що містяться в Додатку 1, передбачена відповідальність за КУпАП [90] і КК України [107]. Але треба звернути увагу, що за більшість перерахованих порушень в Україні, як і в інших державах, передбачається адміністративна відповідальність [120, с. 112–113].

Окрім дорожньої поліції, за порядком стежать за допомогою відеокамер і фотоапаратів. У черговій частині підрозділів дорожньої поліції встановлена велика кількість моніторів, весь рух відображено на екранах комп'ютерів. Суми штрафів у Швейцарії дуже великі, оскільки фінансовий важіль впливу на порушників там вважають найбільш дієвими. Ці штрафи стосуються не тільки водіїв, а й власників автодоріг, адже більшість трас – приватні. Так, якщо причиною ДТП був поганий стан дорожнього покриття, власник траси сплачує дуже великі штрафи, а тому він зацікавлений у забезпеченні ідеальних умов для клієнтів-водіїв.

На сьогодні необхідно запровадити механізм взаємної відповідальності держави перед особою, через її представників посадових осіб, на чому і акцентують увагу окремі науковці – В.Б. Авер'янов, С.В. Петков та ін [7].

Перевищення швидкості та проїзд на червоне світло фіксується радаром і підтверджується фотознімком. На світлофорах розміщені стаціонарні радари і фотоапарати, їх видно і про них відомо всім. У населених пунктах Європейських країн швидкість руху обмежена – 50 км/год, а на деяких ділянках і до 30 км/год. Поза межами населених пунктів обмеження залежить від законодавства кожної країни і становить 80-100 км/год. На автомагістралях, окрім Німеччини та Швейцарії, швидкість руху не повинна перевищувати 120, а у Франції 130 км/год [61, с. 64–65].

Німеччині на автобанах немає обмежень швидкості руху (крім технічних характеристик транспортного засобу), тому стан таких доріг у Німеччині є ідеальним.

В Іспанії немає кодифікованого нормативно-правового акта з переліком адміністративних порушень, але існують окремі галузеві закони, в яких

містяться відповідні склади. Так, у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху діє Закон «Про дорожній рух та безпеку на дорогах» від 1989 року. Суб'єктами адміністративних порушень закон визнає фізичних та юридичних осіб (останні згідно з рішенням Конституційного Суду № 76/90 від 1990 року). До осіб, які вчинили проступки в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, застосовуються такі санкції: штраф та позбавлення права керування транспортним засобом до 3-х місяців [4, с. 62–62].

У Європі не існує необґрунтованих обмежень швидкості і поліцейських «засідок». Дорожній знак – це турбота про життя водіїв і пасажирів, адже в окремих місцях нехтування швидкістю може призвести до аварії [61, с. 65].

Прагнучи запобігти загибелі людей, захистити їх від травм і каліцтва, держава, використовуючи комплекс різних заходів, намагається обмежити шкідливу дію транспортних засобів на людей.

Слушною з цього приводу є думка А. І. Коробєєва [100, с. 39], який вважає, що кримінальну відповідальність має сенс встановлювати лише за таке керування транспортними засобами у стані сп'яніння, що призвело до настання тяжких наслідків, тобто сформулювати відповідні склади злочинів як матеріальні.

Вбачаючи безпосередній зв'язок між кількістю застосованих під час нагляду за дорожнім рухом засобів впливу та нещасними випадками на шляхах, Грен Шульг (США) увів поняття «індекс репресії» як показник роботи поліції. Він стверджує, що необхідний обсяг репресії може бути визначений шляхом посилення та розширення санкцій, що застосовуються до учасників дорожнього руху до того часу, поки число пригод суттєво не зменшиться [80, с. 63–65].

Європейська інтеграція України зобов'язує нашу державу забезпечити ефективне функціонування інститутів, які гарантуватимуть верховенство права, додержання прав та свобод людини і громадянина, їх ефективний захист. Одним із таких завдань є утворення Міністерства внутрішніх справ як цивільного органу європейського зразка з функціонально виправданою управлінською структурою, чітким розподілом повноважень між структурними

підрозділами, оптимальним співвідношенням керівного та виконавчого складу персоналу. Однією з передумов прийняття Закону України є європейська інтеграція України, яка зобов'язує поліцію служити суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Таку вимогу визначено «Декларацією про поліцію», що прийнята Резолюцією Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) [72], зміст якої реалізує засади Європейської конвенції про права людини та інших національних і міжнародних документів, та має за необхідну основу існування мирного суспільства, яке користується перевагами порядку та публічної безпеки. Поняття терміна «протидія злочинності» у науковому світі визначають як систему різноманітних видів діяльності та комплексних заходів (які здійснюють суспільство та держава), спрямованих на попередження, усунення, нейтралізацію й обмеження (ослаблення) факторів, що детермінують злочинність.

Завдання поліції цілком узгоджуються з низкою міжнародних правових актів, серед яких Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий 16 грудня 1966 року Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй (ООН) [128], Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 17 грудня 1979 р. [89] тощо.

Міжнародні угоди, які регулюють взаємовідносини у сферах діяльності поліції з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями, створюють правову основу для універсального рівня міжнародного співробітництва поліції. Важливим інструментом у системі міжнародного співробітництва в боротьбі з правопорушеннями є ООН. У ст. 1 Статуту ООН [225] однією з її цілей проголошується здійснення міжнародного співробітництва у вирішенні міжнародних проблем економічного, соціального, культурного та гуманітарного характеру. До сфери соціальної і гуманітарної діяльності ООН належать питання попередження правопорушення, боротьби з нею і поводження з правопорушниками. Зазначенні питання систематично

стають предметом обговорення Генеральною Асамблеєю ООН, Радою Безпеки ООН, Економічною та Соціальною Радою ООН.

3.2. Удосконалення нормативно-правового та організаційного забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень

Загально відомо, що досконалого законодавства у ситі не існує, адже неможливо передбачити все і відразу. На жаль, далеко не досконале і наше, українське законодавство, зокрема адміністративне.

Варто з упевненістю наголосити на тому, що Конституція України є вагомим чинником зняття багатьох правових непорозумінь та конфліктів. Законодавчий акт, що дійсно володіє вищою юридичною силою, Конституція України активно впливає на формування в Україні громадянського суспільства, встановлює гарантії від незаконного втручання держави у справи громадянського суспільства, визначає гарантії і межі державного впливу на соціальні процеси. В цьому велика цінність норм Конституції України.

Для підвищення ефективності використання технічних засобів фіксації правопорушень першочергове значення має удосконалення її правового регулювання, оскільки будь-яка частина правоохоронної діяльності стає реальною та дієвою лише за умови, коли вона всебічно врегульована нормами права, коли чітко визначено об'єкти впливу, а за суб'єктами цієї діяльності закріплено не тільки права, але й обов'язки забезпечувати особисті права всіх учасників.

На рівні законодавства варто звернути увагу на декілька важливих документів, які містять норми відносно вдосконалення використання технічних засобів Національної поліції України. Так, наприклад, відмітимо «Про Стратегію національної безпеки України» метою якої є впровадження в Україні лозунгу: «Безпека людини – Безпека країни». Реалізація Стратегії передбачена за декількома напрямками або векторами розвитку. Одним з векторів безпеки –

людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвища соціальна цінність в Україні. Реалізація цієї норми Конституції України – головна ціль державної політики національної безпеки. Стратегія національної безпеки України ґрунтується на основних засадах, серед яких і захист прав, свобод і законних інтересів громадян України; європейська і євроатлантична інтеграція, захист особи, суспільства та держави від правопорушень, забезпечення відновлення порушених прав, відшкодування заподіяної шкоди тощо.

Крім того, в положеннях Стратегії визначено, що для гарантування достатку й безпеки громадян необхідно створити сприятливі, зокрема фінансові умови, для розвитку науки, забезпечити розбудову науково-дослідницької інфраструктури, а також ефективну взаємодію вчених із державним і приватним сектором, стимулювати інновації та запроваджувати новітні технології, зокрема у сферах безпеки та оборони. Визначити та впровадити надійний механізм контролю за використанням нових технологій для гарантування безпеки людини [200].

Звернути увагу також необхідно на реалізовану Стратегією розвитку органів внутрішніх справ України, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України ще від 22 жовтня 2014 р. № 1118. З 2015 р. МВС реформовано в головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування державної політики у сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; підтримання публічної безпеки і порядку; забезпечення безпеки дорожнього руху, тощо.

Досягти мети, які на сьогодні стоять перед органами системи МВС, безпосередньо пов'язані з її компетентністю в забезпеченні безпеки громадян та суспільства, здатністю протистояти правопорушенням, забезпечувати прозоре надання якісних послуг. Реалізація пріоритету передбачає створення безпечного середовища життєдіяльності людей, що забезпечується шляхом провадження орієнтованої на потреби населення діяльності органів системи

МВС, її швидким і компетентним реагуванням на надзвичайні ситуації і події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, вжиття запобіжних заходів та активної участі населення у забезпеченні публічної безпеки і порядку. Забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі шляхом надання пріоритету превентивним заходам, розвитку відповідного структурного підрозділу Національної поліції для здійснення контролю за безпекою дорожнього руху на автомобільних дорогах державного значення, запровадження фіксації фактів порушень правил дорожнього руху в автоматичному режимі [229].

Свого виразу на законодавчому рівні знайшов напрям функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі. 10 листопада 2017 р. постановою Кабінету Міністрів України за № 833 визначено «Порядок функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі» [204].

Попри всі заперечення з боку окремих представників ця система є найбільш дієвим та ефективним механізмом контролю за швидкісним режимом на автошляхах нашої держави. Слід відмітити, що вказані аспекти мають комплексне значення, а тому мають відношення до всіх органів влади, які залучено у превентивну діяльність із використанням технічних засобів, зокрема органів Національної поліції.

Варто наголосити на тому, що наведені нормативно-правові акти містять в собі багато прийнятних, логічних до використання аспектів вдосконалення використання технічних засобів фіксації правопорушень, а також визначають відповідні напрями такого розвитку. Зазначені документи характеризують позицію держави.

Незважаючи на законодавчу урегульованість процедур автоматичної фіксації правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, практичної реалізації положень КУпАП з цих питань так і не відбулось. Натомість законодавцем запропоновані інші новели адміністративно-правового

забезпечення такого роду провадження у справах про адміністративні проступки.

Так, 27.09.2018 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери паркування транспортних засобів» від 21.12.2017 року № 2262-VIII [167], який суттєво змінив попередню редакцію правових норм, що регламентують порядок притягнення осіб до відповідальності за правопорушення, зафіксовані в автоматичному режимі.

Зокрема, тепер адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, несе відповідальна особа. Такою особою може бути:

- фізична особа, за якою зареєстровано транспортний засіб;
- керівник юридичної особи, за якою зареєстровано транспортний засіб;
- належний користувач відповідного транспортного засобу (у в разі внесення про нього відомостей до Єдиного державного реєстру транспортних засобів);
- особа, яка виконує повноваження керівника юридичної особи, за якою зареєстровано транспортний засіб (якщо в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань відсутні на момент запиту відомості про керівника юридичної особи, за якою зареєстрований транспортний засіб).

У разі якщо транспортний засіб зареєстровано за межами території України і такий транспортний засіб відповідно до законодавства не підлягає державній реєстрації в Україні, до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, притягається особа, яка ввезла такий транспортний засіб на територію України [167].

Запропоновані зміни з однієї сторони усувають існуючі неузгодженості, протиріччя та дискусійні питання, зокрема такі як адміністративна

відповідальність юридичних осіб. З іншого ж боку створюють додаткові непорозуміння та невизначеність новоутворених дефініцій.

Так, в адміністративному законодавстві України вперше з'явилося поняття «належний користувач транспортного засобу». Однак, тлумачення цього терміну у вітчизняних нормативно-правових актах відсутнє. За своїм походженням визначення «належний користувач», вочевидь, є запозиченим із транспортного законодавства Естонії, де уповноваженим користувачем визнається фізична особа з громадянством Естонії або з постійним проживанням та дозволом на проживання в Естонії або юридичною особою, зареєстрованою в Естонії, яка користується транспортним засобом за договором про користування або договором купівлі-продажу з резервом права власності та введена до реєстру транспортних засобів як уповноважений користувач транспортного засобу. Представник, призначений уповноваженим користувачем транспортного засобу, який не відповідає умовам, зазначеним у цьому пункті, також вважається уповноваженим користувачем [267]. На відміну від українського законодавства, саме Законом про дорожній рух Естонської Республіки визначено як зміст цього терміну(п. 93 § 2), так і права та обов'язки зазначеної особи.

Зокрема, уповноважений користувач поряд із власником транспортного засобу зобов'язаний забезпечити належне використання, хороший технічний стан та належне зберігання транспортного засобу, що належать їм або знаходяться у їхньому розпорядженні. Якщо власник або уповноважений користувач надає право використання транспортного засобу іншим особам, він повинен зберігати протягом періоду користування та шести місяців після його закінчення інформацію про особу, яка користувалась транспортним засобом. За необхідності ця інформація має бути надана суду або посадовій особі.

У національному законодавстві України аналогічні формулювання відсутні, що суттєво ускладнює практичне застосування запроваджених норм.

Також недостатньо врегульовані на законодавчому рівні й права та обов'язки власників транспортних засобів. Навіть саме поняття «власник

транспортного засобу» надається у підзаконному нормативно-правовому акті – Правилах дорожнього руху [198]. Під цим визначенням розуміється фізична або юридична особа, яка володіє майновими правами на транспортний засіб, що підтверджується відповідними документами. Правовий статус власника транспортного засобу наразі залишається остаточно не визначеним.

Законом України «Про дорожній рух» визначена лише компетенція власників транспортних засобів, до якої належить:

- здійснення заходів щодо розвитку, експлуатації та утримання у справному технічному стані транспортних засобів;
- розвиток мережі навчальних закладів по підготовці та підвищенню кваліфікації водіїв транспортних засобів;
- організація та здійснення заходів щодо медичного забезпечення безпеки дорожнього руху;
- організація та здійснення заходів щодо захисту навколишнього природного середовища від шкідливого впливу транспорту; – організація та фінансування заходів, пов'язаних із профілактикою дорожньо-транспортного травматизму;
- вирішення питань експлуатації транспорту у надзвичайних ситуаціях;
- створення за наявності більше п'ятнадцяти одиниць транспортних засобів, що дислокуються в одному населеному пункті, автотранспортного підприємства з відокремленою територією та комплексом відповідних умов, із введенням посад фахівців з безпеки дорожнього руху, відповідальних за зберігання, технічне обслуговування та експлуатацію транспортних засобів;
- здійснення обліку осіб, які допускаються до керування транспортним засобом [174].

Зміст зазначеної норми не відповідає вимогам сьогодення та є відображенням пострадянської системи державного управління, за якої лише підприємства, установи та організації розглядались як повноцінні власники транспортних засобів. Представники ж приватної форми власності розглядались як автолюбители і врегулювання правовідносин, пов'язаних з

їхньою діяльністю обмежувалось визначенням прав і обов'язків водія. Автогосподарства поряд з іншими підприємствами, установами і організаціями перебували у державній формі власності, тому разом із функціями господарювання здійснювали функції, притаманні суб'єктам публічного адміністрування.

Спадщиною такого підходу залишається визначення компетенції власників транспортних засобів. Саме компетенція є базовою теоретичною складовою адміністративного права, яка характеризує конкретний суб'єкт публічного адміністрування. Вона являє собою комплекс взаємопов'язаних елементів: мети, завдань, предмета відання та повноважень [6, с. 82].

Сучасний зміст дефініції «власник транспортного засобу» полягає виключно у площині майнових правовідносин, заснованих на юридичній рівності, вільному волевиявленні та майновій самостійності їх учасників, і має визначатись не компетенцією, а правами та обов'язками суб'єктів цих правовідносин та пов'язаною з ними певною мірою відповідальності.

Правом власності на транспортний засіб є право особи, яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. Його зміст полягає у праві власника транспортного засобу володіти, користуватися та розпоряджатися своїм майном.

За загальними принципами права власності, власник здійснює своє право: – відповідно до закону; – за своєю волею; – незалежно від волі іншої особи; – на власний розсуд; – вчиняючи до свого майна будь-які дії, які не суперечать закону.

Отже, право власності, як інститут права надає власникові визначену сферу своєї волі, на яку не повинні зазіхати інші члени суспільства. Однак, ця сфера не безмежна, бо право окреслює певні межі заради інтересів суспільства.

Серед загальних засад меж права власності можна виділити наступні:

– встановлення винятково в інтересах загального блага, суспільного інтересу; – на підставі та у випадках, передбачених законом; – виходячи з рівності усіх власників; – можливість судового оскарження обмежень

державою права власності; – справедливої компенсації власнику майнових втрат [240, с. 430].

Конституцією України визначено, що власність зобов'язує. Власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству. При здійсненні права власності власник не лише має суб'єктивні права, але й несе відповідальність перед громадою, суспільством, відповідними учасниками цивільних правовідносин за належне використання цього права чи його складових. Таким чином формується правосвідомість не лише самих власників, але й інших учасників правовідносин.

Крім того, власник не може використовувати право власності на шкоду правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію та природні якості землі.

Діяльність, пов'язану з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, що створює підвищену небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює, та інших осіб законодавець визначає як джерело підвищеної небезпеки.

У юридичній науці джерело підвищеної небезпеки характеризують наступними ознаками: 1) об'єкт матеріального світу; 2) наявність шкідливих властивостей; 3) перебуває у володінні; 4) використовується у діяльності людей (цілеспрямовано за їх призначенням, зберігання, утримання тощо); 5) неможливість повного контролю з боку людини за проявом шкідливих властивостей матеріальних об'єктів; 6) підвищена ймовірність завдання шкоди; 7) можливість завдання шкоди випадково.

При цьому для забезпечення безпечної експлуатації небезпечних об'єктів потрібне застосування превентивних заходів [240, с. 83].

Держава прийняла на себе обов'язок не втручатися у здійснення власником права власності. Однак вона не позбавлена права через відповідні органи влади контролювати власників щодо виконання ними своїх обов'язків, дотримання вимог закону та застосовувати до порушників передбачені законодавством заходи впливу [134, с. 247]. Виходячи із загальних засад

реалізації права власності, права та обов'язки власників транспортних засобів мають бути чітко визначені на законодавчому рівні, а також окреслена сфера їх відповідальності. Саме тому у Законі України «Про дорожній рух» має бути визначена не компетенція власників транспортних засобів, а їх права та обов'язки [174]. Зокрема, обов'язок володіти інформацією про осіб, які керують цими засобами, а у випадку порушення правил дорожнього руху нести з ними солідарну відповідальність. Відповідно до змісту статей 14-2, 34, 34-1 в редакції Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери паркування транспортних засобів» від 21 грудня 2017 року [167], для автоматизованого обліку транспортних засобів, що використовуються на вулично-дорожній мережі загального користування і підлягають державній або відомчій реєстрації, та відомостей про їх власників та належних користувачів ведеться Єдиний державний реєстр транспортних засобів, держателем якого є Міністерство внутрішніх справ України.

Інформація про зареєстровані транспортні засоби та їх власників, належних користувачів, що міститься у Єдиному державному реєстрі транспортних засобів, держателем якого є Міністерство внутрішніх справ України, є відкритою та загальнодоступною. Для фізичних та юридичних осіб інформація з Єдиного державного реєстру транспортних засобів надається шляхом пошуку за суб'єктом (власником транспортного засобу) в електронній формі через офіційний веб-сайт органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері реєстрації та обліку транспортних засобів, за умови ідентифікації такої особи (фізичної або юридичної) з використанням електронного цифрового підпису чи іншого альтернативного засобу ідентифікації особи, чи в паперовій формі шляхом подання заяви особисто або направлення її поштою до органів Міністерства внутрішніх справ України.

Інформація з Єдиного державного реєстру транспортних засобів надається у порядку і за формою, що встановлюються Кабінетом Міністрів України. За запитом посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, судів, органів Національної поліції, органів прокуратури,

органів Служби безпеки України, адвокатів, нотаріусів, інспекторів з паркування інформація з Єдиного державного реєстру транспортних засобів у зв'язку із здійсненням ними повноважень, визначених законом, надається за суб'єктом (власником, належним користувачем транспортного засобу) чи за державним номерним знаком у письмовій або електронній формі шляхом безпосереднього доступу до Єдиного державного реєстру транспортних засобів, за умови ідентифікації відповідної посадової особи за допомогою електронного цифрового підпису.

Порядок внесення таких відомостей та порядок доступу до них має встановлюватися Кабінетом Міністрів України. Саме за даними цього реєстру посадова особа уповноваженого підрозділу Національної поліції повинна встановити відповідальну особу для притягнення її до відповідальності за правопорушення, виявлені в автоматичному режимі.

Зважаючи на імперативний характер зазначених правових норм, отримання інформації про фізичну чи юридичну особу, за якою зареєстровано транспортний засіб, з інших джерел не допускається. Наразі ведення державний облік зареєстрованих транспортних засобів здійснюється шляхом реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання і передачу інформації про такі засоби та відомостей про їх власників, які вносяться до Єдиного державного реєстру МВС [49].

Однак, можливість отримання інформації про особу, за якою зареєстровано транспортний засіб, із цього джерела законом не передбачена. Таким чином, отримання витягу з Єдиного державного реєстру транспортних засобів є неможливим у зв'язку з відсутністю такого реєстру. А отримання інформації про транспортний засіб з Єдиного державного реєстру МВС ставить під сумнів допустимість доказу у справі про адміністративне правопорушення, як такого, що був отриманий не у встановленому законом порядку і не передбаченим способом. Ця ситуація має бути вирішена до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери паркування транспортних засобів» від

21.12.2017 № 2262-VIII (27.09.2018) [167] шляхом затвердження Кабінетом Міністрів України Положення про Єдиний державний реєстр транспортних засобів та врегулювання порядку внесення до нього відомостей про зареєстровані транспортні засоби, їх власників та належних користувачів, а також порядку доступу до цих відомостей.

Адміністративні правопорушення і способи здійснення їх є передумовою внесення коректив в формування проведеної правоохоронцями превентивної діяльності, що покликана знаходити нові й всі більше сучасні способи протидії правопорушенням, широко впроваджувати інноваційні технічні засоби фіксації правопорушень, системи й технології, що забезпечують інтенсифікацію й безпеку боротьби з правопорушеннями, опираючись на досягнення науково-технічного прогресу, позитивний вітчизняний і закордонний досвід. Правоохоронні органи мають запобігти і припинити правопорушення, знайти й затримати правопорушника, та зібрати фактичні дані, які можуть стати доказами його вини з метою направлення до суду.

Місце міжнародних юридичних документів у справі регулювання суспільних відносин на сьогодні в Україні вже практично не викликає дискусій. Це частина системи права держави, оскільки норми зазначених документів мають навіть певну перевагу перед внутрішньодержавними нормативно – правовими актами. Конституція України у статті 9 визначила, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладання міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України [99].

Крім того, важливо зазначити про євро інтеграційні спрямування України, свідчать про належну увагу до питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV містить положення, згідно з якими метою адаптації законодавства України є досягнення

відповідності правової системи України з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом (ЄС) [176].

Серед найважливіших загальних документів у сфері використання технічних засобів фіксації правопорушень, з якими повністю узгоджуються положення Конституції України, є: загальна Декларація Прав Людини – декларація, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року представляє першоглобальне вираження прав, на які усі люди мають невід’ємне право [81].

Аналіз наявних документів міжнародно – правового характеру свідчить, що, як член Ради Європи, Україна, відповідно до Паризької Хартії для нової Європи від 21 листопада 1990 р., взяла на себе обов’язки приєднатися до міжнародних стандартів у галузі прав людини, створити внутрішньодержавні гарантії їх здійснення, що ґрунтуються на загальновизнаних міжнародно-правових гарантіях, закріплених у відповідних міжнародно-правових нормах [148]. Євроінтеграційні прагнення України вимагають перебудови і значного підвищення рівня ефективності та якості діяльності правоохоронних органів, й насамперед реформованої поліції.

Важливо, щоб правоохоронні органи під час розслідування правопорушень розуміла певні аспекти захисту прав людини, не створювати невинуватих упереджень щодо своєї роботи, поліція повинна уважно ставитися до чутливих питань захисту прав в процесі виконання своїх завдань.

Кожен громадянин має бути впевненим у своїй безпеці, а показником успішності такої діяльності є низький рівень правопорушень та задоволення громадськості діяльністю поліції.

Останні, як відмічається в літературі, виступають правовими засобами та способами, за допомогою яких реалізуються, охороняються, захищаються права й свободи громадян, поновлюються їх порушені права, де дотримання цих гарантій є однією із головних умов забезпечення законності та правопорядку в державі та в усіх сферах суспільного життя [118, с. 27].

Певною особливістю правових гарантій є те, що вони не тільки виступають як відокремлений самостійний різновид гарантій, а й як форма опосередкування інших їх видів, де така правова оболонка передбачає забезпечення внутрішнього змісту відповідної гарантії (соціальної, економічної, політичної, духовно-ідеологічної [94, с. 7–8]) властивістю загальнообов'язковості.

Отже, слід вказати на те, що у справі утвердження і забезпечення прав і свобод людини особливу роль надається правовим гарантіям, які утворюють відповідну основу не тільки для належної реалізації прав особи, наприклад, шляхом їх закріплення, а й забезпечують дію відповідного правового механізму гарантування її прав, зокрема, у частині встановлення процедури притягнення до адміністративної відповідальності.

Зокрема, Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів» 17.02.2021 р. № 115 [169].

У науково-практичних рекомендаціях на підставі аналізу чинного законодавства та практики правозастосовної діяльності правоохоронних органів здійснені теоретичні узагальнення правовідносин, що склалися з авторського дослідження.

Крім сучасного українського законодавства, під час дослідження окреслених правовідносин авторським колективом було враховано практику Європейського суду з прав людини, закордонного досвіду з окреслених питань, думки провідних науковців та досвідчених фахівців підрозділів Національної поліції України.

Науково-практичні рекомендації містять узагальнення чинних вимог щодо процедур автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху,

акцентують увагу на тих питаннях, які на сьогодні мають недостатнє правове урегулювання.

Отримані результати дослідження можуть бути сформульовані у вигляді нижченаведених положень, які спрямовані на покращення діяльності правоохоронних органів.

1. Адміністративна відповідальність, як і будь-який інший вид юридичної відповідальності застосовується за умови дотримання наступних принципів: законності, обґрунтованості, доцільності, невідворотності, справедливості.

При усій різноманітності процедур провадження за фактами фіксації порушень правил дорожнього руху у різних країнах світу, серед них вбачається ряд спільних рис:

3. З урахуванням практики Європейського суду з прав людини, застосування в Україні – особа, яка притягається до відповідальності за порушення правил дорожнього руху, виявлене в автоматичному режимі, має можливість звернення до підрозділу Національної поліції в порядку, визначеному статтею 279-3 КУпАП для звільнення від адміністративної відповідальності у разі якщо до моменту вчинення правопорушення транспортний засіб вибув з її володіння внаслідок протиправних дій інших осіб, або щодо протиправного використання іншими особами номерних знаків, що належать її транспортному засобу. а також якщо особа, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення зазначеного правопорушення, звернулася особисто до органу (посадової особи), уповноваженого розглядати справи про адміністративні правопорушення, із заявою про визнання зазначеного факту адміністративного правопорушення та надання згоди на притягнення до адміністративної відповідальності, а також надала документ (квитанцію) про сплату відповідного штрафу [90]. Крім того, законодавством передбачена можливість оскарження накладеного стягнення як в адміністративному порядку – у вищестоящий орган (вищестоящій посадовій особі), так і в судовому – в районний, районний у місті, міський чи

міськрайонний суд у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України.

Підстави адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, та порядок її застосування визначені іншими нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення. Тому текст статті 14-1 має бути вилучений із нормативно-правового акту.

Облік штрафних балів за накопичувальної системи в українських реаліях можливо здійснювати у наявній підсистемі «Адміністративна практика» Єдиного державного реєстру МВС наряду з іншими стягненнями у сфері безпеки дорожнього руху. З цією метою достатньо проведення незначної адаптації діючої системи до нових вимог, що не потребуватиме додаткових витрат з державного бюджету. При цьому облік таких правопорушень може здійснюватись у загальному порядку, незалежно від способу їх фіксації та виду накладеного стягнення.

Технологічний прогрес призводить до появи нових викликів для прав людини, адже правове регулювання регулює існуючі правовідносини і не розраховане на появу нових форм. Яскравим прикладом цього є поширення в геометричній прогресії відеоспостереження за дотриманням публічного порядку.

Доступ до інформації про розпізнані обличчя осіб та державні номерні знаки ТЗ запропоновано обмежити і надати лише силам безпеки.

Як ми довели в попередніх підрозділах нашого дослідження, доказування виступає певною діяльністю із збирання, перевірки, оцінки та використання доказів. У контексті цього слід відзначити, що окремі дії та вказана діяльність у цілому мають дещо спільне, що їх об'єднує. Таким спільним явищем, на наш погляд, є поняття «суб'єкти», у нашому випадку суб'єкти доказування. З цього приводу слід відзначити, що саме вони є тим елементом, який поєднує всі складові доказування (фізичну та інтелектуальну його складові) у цілісне та внутрішньо узгоджене явище. До того ж, і ми вже звертали на це увагу,

діяльність уповноважених державних органів та їх посадових осіб (окрема група суб'єктів права) під час доказування спрямоване на забезпечення прав, свобод та законних інтересів інших осіб (також окрема група суб'єктів права). І їх взаємовідносини, що відбуваються у правовій формі (формі правовідносин) і є середовищем, у якому відбувається виникнення та розвиток провадження у справах про адміністративні правопорушення, значну та невід'ємну частину якого складає доказування.

Аналіз нормативно-правової бази, яка регулює питання використання технічних засобів фіксації правопорушень, дає підстави стверджувати: в Україні створена в цілому достатня законодавча база для ефективного використання технічних засобів. Проблема полягає не у недосконалості вказаної законодавчої бази, а у її неефективному застосуванні. Втім, це не означає, що законодавство є абсолютно досконалим і не потребує вдосконалення [126].

Для підвищення ефективності боротьби з проступками у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху першочергове значення має удосконалення її правового регулювання, оскільки будь-яка частина правоохоронної діяльності стає реальною та дієвою лише за умови, коли вона всебічно врегульована нормами права, коли чітко визначено об'єкти впливу, а за суб'єктами цієї діяльності закріплено не тільки права, але й обов'язки забезпечувати особисті права всіх учасників дорожнього руху [126].

Не випадково окремі дослідники зазначають, що наявність адміністративної санкції є загальною ознакою для всіх правил, які діють на автомобільному транспорті [211, с. 196].

Необхідно враховувати існуючі проблеми й у самому адміністративно-деліктному законодавстві, внесення пропозицій з удосконалення якого вже вийшло за межі окремих рекомендацій. У науці адміністративного права розроблені нові доктринальні моделі. Так, сформульовано низку вимог, дотримання котрих необхідно для чіткого функціонування адміністративно-

деліктного законодавства взагалі та у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зокрема.

Дотепер триває кропітка нормотворча робота з підготовки сучасних Кодексу України про адміністративні проступки та Адміністративно-процесуального кодексу України, підвищення рівня систематизації і кодифікованості адміністративного законодавства і насамперед законодавства про боротьбу з проступками.

Тому сучасний стан речей вимагає зміни суті та змісту практично всіх базових галузей права, у тому числі такої значимої, як адміністративне право.

Важливою метою цієї реформи є забезпечення конституційних засад організації держави, принципу верховенства права, втілення гуманістичних принципів побудови держави та права. Одне з провідних місць у проведенні правової реформи, поряд з іншими фундаментальними галузями, має посідати адміністративне право [62, с. 1].

Поділяючи думки В.О. Шамрая та В.П. Підчібая, необхідно зазначити, що провідне місце у правовому забезпеченні адміністративної реформи посідає адміністративне право – найважливіша фундаментальна галузь правової системи України [244, с. 3].

Основною тенденцією реформування адміністративного законодавства є трансформація його змісту та системи відповідно до потреб сучасної ролі адміністративного права у регулюванні взаємовідносин між державою і людиною, а також потреб більш ефективного здійснення державного управління в різних сферах суспільного життя.

Незважаючи на численні зміни та доповнення до чинного КУпАП (найсуттєвіші зміни були внесені відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення Правил дорожнього руху» від 5 квітня 2001 року [168]; Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 24 вересня 2008 року [164], (положення якого ми

розглядали в підрозділі 1.2. дисертації), кількість порушень норм і правил у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху щороку збільшується, стан аварійності на автошляхах України дедалі погіршується, що певною мірою свідчить про недоліки правової охорони цієї сфери суспільних відносин заходами адміністративної відповідальності.

Науковці приділяють багато уваги систематизації та кодифікації законодавства про адміністративну відповідальність, приведенню змісту та форми нормативно-правових актів у відповідність до вимог Конституції України, розширенню кола суб'єктів адміністративної відповідальності, доповненню переліку видів адміністративних стягнень, збільшенню розмірів адміністративних штрафів.

Одним із напрямів реформування адміністративного законодавства є необхідність забезпечення безумовного виконання постанов про накладення адміністративного стягнення як посадовими особами державних органів, так і громадянами. Якщо постанови не виконуються, адміністративна відповідальність втрачає будь-який сенс. Саме тому необхідно приділити особливу увагу проблемам удосконалення законодавства, яке регулює виконання постанов про накладення адміністративних стягнень. Практика свідчить, що велика кількість постанов не виконується як особами, щодо яких їх ухвалено, так і представниками державних органів, на яких покладається примусове виконання постанов. Причини невиконання постанов, на нашу думку, мають як суб'єктивний, так і об'єктивний характер. Це насамперед відсутність у правопорушника коштів, на які може бути спрямоване стягнення, небажання сплачувати штраф, відсутність майна або частки майна у спільній власності, на яке може бути звернено стягнення, а також недосконалість законодавства.

Щодо реформування адміністративного права вчені висловлюють пропозицію про необхідність зміни принципів побудови українського адміністративно-деліктного законодавства на користь «декодифікації» Особливої частини чинного КУпАП [1, с. 12].

З другого боку, існує інший погляд, представники якого наголошують на відступності теоретичних підстав для кодифікації норм інституту адміністративної відповідальності в різних нормативних актах, і, більш того, зазначають, що цьому суперечить цілісність правових відносин цього інституту [66, с. 21].

Саме такий підхід відображають останні зміни до КУпАП, згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 14.07.2015 № 596-VIII [165].

Можна констатувати, що на сьогодні створені всі передумови удосконалення правової бази щодо регулювання адміністративної відповідальності шляхом правового супроводження адміністративної реформи, що передбачає подальшу систематизацію адміністративного законодавства насамперед шляхом його кодифікації. Тому вдосконалення законодавства у межах забезпечення адміністративної реформи в Україні, відповідальності за проступки у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху шляхом запровадження нових кодифікованих нормативно-правових актів є цілком необхідним.

Тому автор підтримує думку тих учених, які вважають за доцільне уніфікувати законодавство шляхом підготовки його нової редакції, необхідність якої викликана виникненням нових якісних перетворень, наявних у дорожньому русі відносин, потребою їх більш чіткої регламентації. З цією метою необхідно прийняти Дорожньо-транспортний кодекс, норми якого регулювали б відповідальність за порушення норм і правил у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, а також відповідальність усіх учасників дорожнього руху (в тому числі посадових осіб, відповідальних за будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів і дорожніх споруд тощо) за проступки у сфері забезпечення дорожнього руху, питання, що стосуються провадження у справах цієї категорії, та всі питання дорожнього руху і автомобільного транспорту. Це

підвищить ефективність роботи державних органів, а також, поряд із прозорістю відносин та відкритістю стосунків між різними суб'єктами суспільних відносин, оптимізує регулюючий вплив взаємної відповідальності держави і особи.

Враховуючи викладене, необхідно зазначити, що для ефективного забезпечення безпеки дорожнього руху першочергове значення має удосконалення правового регулювання цієї діяльності. Сучасний стан законодавства про адміністративну відповідальність у цій сфері не є достатньо систематизованим, що перешкоджає його ефективному застосуванню для боротьби з проступками у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Вважаємо, що необхідна подальша систематизація адміністративного законодавства у сфері відповідальності норм і правил безпеки дорожнього руху насамперед шляхом його кодифікації. Тому прийняття Дорожньо-транспортного кодексу, який містив би норми, що встановлюють відповідальність за порушення норм і правил у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, а також регулював відповідальність усіх учасників дорожнього руху (у тому числі посадових осіб, відповідальних за будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів і дорожніх споруд тощо) за проступки у сфері забезпечення дорожнього руху, питання, що стосуються провадження у справах цієї категорії, та всі питання дорожнього руху та автомобільного транспорту, є нагальним на сьогодні.

Для вдосконалення нормативно-правового регулювання в галузі боротьби з правопорушеннями особливе значення мають підвищення ефективного юридичних норм, вдосконалення діяльності органів поліції. Це викликає необхідність вдосконалення регулювання форм і методів діяльності. Для оптимізації управління, регулювання соціальних процесів, боротьби з відхиленнями від встановлених правил активно використовується правова форма, яка є продуктом правотворчості. Правотворчість (нормотворчість) – державна діяльність по зведенню волі народу до закону до

загальнообов'язкових юридичні приписи здійснюється під керівництвом голови держави.

Висновки до розділу 3

1. Використання технічних засобів фіксації правопорушень (ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію» – застосування технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису в сфері безпеки дорожнього руху тощо) є відносно новим для українських реалій, а тому важливо використовувати напрацювання та досвід тих країн, в яких цей та інші заходи із використанням технічних засобів фіксації правопорушень є достатньо апробованим. Зокрема, у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху за всієї різноманітності процедур провадження щодо фактів фіксації порушень правил дорожнього руху в окремих європейських країнах (Велика Британія, ФРН, Італія, Іспанія, Нідерланди, Фінляндія) та США є низка спільних рис: а) встановлена презумпція притягнення до відповідальності власника транспортного засобу, на якому було вчинено правопорушення; б) не передбачена ідентифікація особи, яка перебувала за кермом транспортного засобу в момент учинення правопорушення; в) забезпечено законодавче врегулювання процедури звільнення власника транспортного засобу від відповідальності в разі протиправного вибуття транспортного засобу чи його номерних знаків з володіння; перебування за кермом транспортного засобу на законних підставах іншої особи; г) обов'язок надання доказів щодо своєї непричетності до вчиненого правопорушення покладається на власника транспортного засобу; д) передбачена можливість власника транспортного засобу оскаржити накладене стягнення в адміністративному чи судовому порядку.

2. Запропоновано створити єдину комп'ютерної систему для ведення індивідуальної «дорожньої історії» водія, що фіксуватиме не тільки порушення

водія, але і його успіхи, яка необхідна не тільки для визначення суми штрафу, але і для прийняття рішення про необхідність підвищення водієм своєї кваліфікації або психологічної стійкості. Передбачити інтеграцію до технічних засобів фіксації мобільних пристроїв з використанням фото-, відеофіксації, а тому автоматизована система обробки даних Національної поліції повинна бути відкритою для оперативного одержання мережею Інтернет фотознімків і відеозаписів, виготовлених з використанням цих засобів. Використання багатофункціональних бортових комп'ютерних систем транспортного засобу, яка є невід'ємною складовою відеоспостереження. У поєднанні з уже традиційними системами активної безпеки, що здатні розпізнавати небезпеку для руху за комплексом ознак за декілька секунд до можливого зіткнення автомобіля з перешкодою, інтерактивна автоматична взаємодія таких систем з автоматизованою системою обробки даних Національної поліції забезпечуватиме швидке реагування на дорожньо-транспортні пригоди і надання порятунку тим, хто його потребуватиме.

3. Акцентовано увагу на прискорені прийняття нового «Кодексу про адміністративні проступки» та запропоновано доповнити п. 1 розділу V ст. 35 Закону України «Про Національну поліцію» підпунктом 11 такого змісту: «для перевірки стану транспортного засобу технічними засобами фіксації правопорушень»; прийняти розроблений і запропонований авторський проєкт наказу МВС України від «Про затвердження Інструкції із використання органами та підрозділами поліції технічних засобів перевірки стану транспортних засобів – для визначення світлопропускання скла, а також вимірвач залишкової висоти малюнка протектора шин».

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності й особливостей адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень, а також у визначенні шляхів удосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють правовідносини в досліджуваній сфері суспільних відносин. У результаті дослідження сформульовано низку нових теоретичних і практичних положень, основні з них такі:

1. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека – найвища соціальна цінність в Україні. Реалізація цієї норми Конституції України – головна ціль державної політики національної безпеки. Основа національної безпеки у сфері публічної безпеки та порядку, дорожнього руху, у тому числі за допомогою технічних засобів фіксації правопорушень, була закладена на теренах нашої держави ще у кінці XIX ст., пройшла ряд певних етапів свого історичного розвитку, всебічне дослідження яких, дозволило не тільки виявити певні їх особливості на кожному етапі розвитку, але й взаємозв'язок між ними, що, у свою чергу надало змогу спрогнозувати стан його функціонування й можливого потенційного розвитку задля їх ефективного застосування у майбутньому.

Генезис розвитку нормативно-правового забезпечення використання технічних засобів передбачає поділ на три періоди за критерієм законодавчого закріплення: дореволюційний (кінець XIX ст. – 1921 р.); радянський (1921–1991 р.); незалежний (1991 р. – донині).

2. Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень – це різновид впливу на суспільні відносини, що визначені в системі адміністративних правових норм, які регулюють суспільні

відносини у сфері провадження, організації та правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Механізм адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень включає сукупність форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава впливає на діяльність об'єктів і суб'єктів використання технічних засобів для створення нормальних умов для функціонування системи та виконання завдань. Впливаючи на формування суспільних відносин забезпечується їх державне регулювання як владний вплив на суспільні відносини для їх упорядкування, закріплення, охорони й розвитку, а також на поведінку і свідомість учасників цих відносин шляхом нормативного закріплення їх прав та обов'язків, встановлення дозволів та заборон, затвердження нормативно-правових актів тощо.

3. Технічний засіб фіксації правопорушень – науково обґрунтована система існуючих і тих, що розробляються приладів, пристроїв, устаткування, інструментів, матеріалів, програм і технологій та наукових положень, методів і методик їх застосування й використання уповноваженими особами з метою адміністративної реєстрації (фіксації) інформації про саму подію правопорушення, особу правопорушника, збирання і дослідження доказів, створення умов, що ускладнюють вчинення такого.

4. Нормативно-правове забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень – це система правових норм, підзаконних нормативних актів та правил, які визначають допустимість або регламентують порядок і умови їх використання. Рішення про використання технічних засобів фіксації правопорушень приймає посадова особа владних повноважень, яка відповідає за забезпечення публічної безпеки і порядку, діє індивідуально, приймає рішення самостійно відповідно до вимог чинного законодавства. Правові засади використання технічних засобів фіксації правопорушень у практичній діяльності правоохоронних органів забезпечують функціонування певної системи правових норм, що передбачає порядок використання даних засобів,

допустимість показань, отриманих у результаті використання технічних засобів, та гарантії прав особи.

5. Використання технічних засобів фіксації правопорушень – це діяльність щодо створення умов для ефективної реалізації тактичних прийомів та забезпечення найефективнішого використання технічних засобів фіксації правопорушень під час запобігання, виявлення і припинення правопорушень. Організація передбачає визначення методів і засобів, налагодження, упорядкування, підготовку, планування використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Організаційні заходи використання поліцією технічних засобів фіксації правопорушень відображаються в рішеннях Кабінету Міністрів України, МВС України та Національної поліції в особі керівника поліції. Кожен з цих суб'єктів реалізує організаційні заходи в межах наданої законом компетенції, а тому основна мета такої діяльності полягає у створенні, функціонуванні якісної системи управління за напрямом використання технічних засобів шляхом організації поліцейських підрозділів, орієнтованих на превентивну роботу, що забезпечують належне виконання своїх функцій, поточного контролю та вдосконалення їх діяльності.

6. Доказом є дані технічних засобів фіксації правопорушень у справах про адміністративні правопорушення, а саме перенесена на технічний засіб фіксації інформація про подію, факти, на підставі якої у передбаченому законом порядку суб'єкти використання таких засобів встановлюють наявність або відсутність обставин, які мають значення для вирішення справи про адміністративне правопорушення. Показання технічних засобів фіксації правопорушень є окремим видом доказів, що обумовлює необхідність удосконалення шляхів отримання фактичних даних про подію адміністративного правопорушення (обов'язок отримувати докази уповноваженими особами і можливість надавати показання визначеними особами).

7. На основі зарубіжного досвіду (Англія, Німеччина, США та ін.) доведено необхідність розширення повноважень поліцейських, а саме їх прав у сфері застосування превентивних заходів та спрощення механізму функціонування й реалізації даних заходів; удосконалення нормативно-правового забезпечення відповідно до міжнародних стандартів, що стосується правового регулювання та організаційного забезпечення механізму використання таких засобів у фіксації правопорушень; розроблення, впровадження дієвих соціальних програм, що спрямовані на профілактику правопорушень та проведення активної роз'яснювальної роботи серед населення, що спрямовані на підвищення рівня правосвідомості.

8. Головними напрямками удосконалення використання технічних засобів фіксації правопорушень є: законодавчий – шляхом уточнення нормативного забезпечення в частині визначення термінів «превентивна діяльність» та «превентивні заходи», розширення встановленого переліку превентивних заходів у межах законодавства; організаційний – з метою централізації управління, координації превентивної складової у структурі Національної поліції України створити підрозділи із запобігання правопорушень; професійно-освітній – ефективне поліпшення обізнаності діяльності поліцейських в частині превентивної роботи та формування необхідних навичок та вмінь; інноваційний – вивчення та здійснення аналізу кращих міжнародних практик у даній сфері шляхом впровадження та забезпечення ефективної дії механізму використання технічних засобів фіксації правопорушень, пошук нових моделей застосування таких засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авер'янов В., Лук'янець Д., Хорощак Н. Потрібні нові концептуальні засади створення проекту Кодексу України про адміністративні проступки. *Право України*. 2004. № 11. С. 11–15.
2. Аверьянова Т. В. Криміналістика: підручник / Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов, Е. Р. Росинская. М.: Прогресс, 1999. 492 с.
3. Адміністративна діяльність Національної поліції: навч. посіб. / С. Ф. Константінов, В. А. Куліков та ін. Київ: «Освіта України», 2016. 230 с.
4. Адміністративне деліктне законодавство: зарубіжний досвід та пропозиції реформування в Україні: навч.-практ. посіб. / автор-упор. О. А. Банчук. Київ: Книга для бізнеса, 2007. 912 с.
5. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку ХХІ століття): монографія / за заг. ред. В. В. Галуцька. Херсон: Херсонська міська друкарня, 2010. С. 87–97. URL: <http://www.law-property.in.ua/images/books/apuvsu.pdf>.
6. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галуцько, П. Дахтієський, О. Кузьменко, С. Стаценко та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
7. Адміністративне право України: Академічний курс: підручник / В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. В. Зуй та ін.; гол. ред. кол. В. Б. Авер'янов. У 2 т. Київ: Юридична думка, 2004. Т. 1: Загальна частина. 584 с.
8. Адміністративне право України: навч. посіб. / Г. Г. Забарний, Р. А. Калюжний, В. К. Шкарупа. Київ: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2005. 368 с.
9. Адміністративне право України: навч. посіб. / за заг. ред. Т. О. Колмієць, Г. Ю. Гулевської. Київ: Істина, 2008. 216 с.
10. Адміністративне право України: основні поняття: навч. посіб. / за заг. ред. І. П. Голосніченка. Київ: ГАН, 2005. 232 с.

11. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, В. В. Богуцький, В.М. Гаращук та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. Харків: Право, 2001. 528 с.
12. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, В.М. Гаращук та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. Київ:Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
13. Адміністративне право. 100 питань і відповідей для підготовки до екзамену: навч. посіб. / О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. М. Дорогих та ін.; за ред. О. В. Кузьменко. Київ: «Центр учбової літератури», 2018. 208 с.
14. Адміністративне право. Загальна частина: навч. посіб. / за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.В. Зуй. Харків: Одиссей. 2011. 240 с.
15. Александров Н. Г. Право и законность в период развернутого строительства коммунизма: учеб. пособие. Москва: Госюриздат, 1961. 271 с.
16. Алексеев С. С. Структура советского права: учеб. пособие. М.: «Юрид. лит.», 1975. 264 с.
17. Алексеев С. С. Теория права: учебник. М.: Изд-во БЕК. 1995. 320 с.
18. Аналитическая справка о распределении функций в системе государственного управления обеспечением безопасности дорожного движения в Германии. *Повышение безопасности дорожного движения в 2006-2012 годах*: официальный сайт Дирекции по управлению федеральной целевой программой «. URL: http://www.fcp-pbdd.ru/int_exp/list.php?ID=58.
19. Аналітична записка до Державної програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2023 року (2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1287-2020-вр#Text>.
20. Бакутін Є. І. Автоматична фіксація порушень швидкісного режиму за допомогою технічних засобів у тестовому режимі. *Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти*: матеріали XI Міжнародної наук-практ. конф. (Кривий Ріг, 22 листоп. 2016 р.). Кривий Ріг: ДЮІ МВС, 2017. С. 19–23.
21. Бакутін Є. І. Аналіз європейського та вітчизняного досвіду щодо здійснення правозастосовної діяльності поліції. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. № 1. С. 328–332.

22. Бакутін Є. І. Антикорупційний захист від видалення отриманих від технічних засобів даних або інформаційних повідомлень. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції*: зб. тез доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 31 берез. 2017 р.). Харків: ХНУВС, 2017. С. 22–24.

23. Бакутін Є. І. Діяльність поліції під фото-, відео-, наглядом суспільства. *Круглий стіл, присвячений 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини*: матеріали кругл. столу (Київ, 9 груд. 2016 р.). Київ: ДНДН МВС України, 2016. С. 161–165.

24. Бакутін Є. І. Експертиза матеріалів та технічних засобів фіксації правопорушень. *Теорія і практика судової експертизи*: збірник матеріалів круглого столу (Київ, 12 трав. 2016 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 22–24.

25. Бакутін Є. І. Ефективність використання технічних засобів фіксації адміністративних проступків в Україні. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*: матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 25 березня 2016 р. Одеса: ОДУВС, 2016. С. 172–174.

26. Бакутін Є. І. Європейський досвід діяльності поліції та напрями їх впровадження в Україні. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики*: матеріали наукового семінару (21 черв. 2019 р.). Львів: Львівський держ. ун-т внутр. справ, 2019. С. 23–28.

27. Бакутін Є. І. Законодавче регулювання впровадження технічних інновацій в діяльності поліції України. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах*: зб. тез Міжнародної наук.-практ. конф. (10 листоп. 2017 року). Львів: Львівський держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 13–15.

28. Бакутін Є. І. Запобігання протиправним діям у сфері адміністративного права за допомогою технічних засобів. *Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ*. 2016. № 3 (100). С. 57–68.

29. Бакутін Є. І. Історичні аспекти виникнення технічних приладів фіксації правопорушень в Україні. *Правоохоронна діяльність: історія, сучасний*

стан, перспективи розвитку: матеріали наук.-практ. конф., присвячена пам'яті видатного науковця О.Ф. Граніна. (м. Київ, 23 бер. 2017 р.). Київ, 2017. С. 13–16.

30. Бакутін Є. І. Напрями вдосконалення законодавчого регулювання використання безпілотних літальних апаратів в діяльності Національної поліції України. *Держава і право*. 2017. Вип. № 77. С. 307–320.

31. Бакутін Є. І. Основні конституційні принципи використання технічних засобів в Україні. *Конституція України в умовах сьогодення*: зб. тез наук.-практ. кругл. столу присвяченого Дню Конституції України (Київ, 24 черв. 2019 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. С. 9–11.

32. Бакутін Є. І. Питання практики визначення ступеня тонування вікон автомобіля для притягнення до відповідальності. *Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти*: матеріали XIV Міжнародної наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 22 листоп. 2019 р.). Кривий Ріг: ДЮІ МВС, 2019. С. 18–21.

33. Бакутін Є. І. Поліцейські заходи примусу до осіб з явними ознаками обмежених можливостей. *Формування публічної служби, чутливої до людей з особливими потребами: цифрові технології*: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 10 листоп. 2017 р.). Київ: НАДУ, 2017. С. 34–37.

34. Бакутін Є. І. Правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 листоп. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Консультат. місія Європ. Союзу. Харків, 2018. – 362 с. С. 43–45.

35. Бакутін Є. І. Принцип законності в діяльності поліції під час використання технічних засобів фіксації адміністративних правопорушень. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. № 2. С. 208–213.

36. Бакутін Є. І. Роль технічних засобів фіксації правопорушень в досудовому розслідуванні. *Наукове забезпечення досудового забезпечення досудового розслідування*: проблеми теорії та практики: зб. тез доповідей

V Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 8 лип. 2016 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 192–194.

37. Бакутін Є. І. Світовий досвід в ефективності використання технічних засобів фіксації правопорушень. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні*: міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 17 берез. 2016 р.). Дніпропетровськ: Дніпроп. Держ. Ун-т внутр. справ, 2016. С. 410–413.

38. Бакутін Є. І. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. Вип. 12 (274). С. 158–165.

39. Бакутін Є. І. Сучасний стан проблеми оснащення СІЗО, установ виконання покарань інтегрованими системами безпеки. *Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція*: міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27 листоп. 2015 р.). Київ: Ін - т крим. – викон. служби, 2015. С. 557–558.

40. Бакутін Є. І. Технічна інновація «БПЛА» в діяльності Національної поліції України. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу*: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М.В. Салтевського (Харків, 8 листоп. 2017 р.). / МВС України, Харків. Нац.ун-т внутр.справ. Харків, 2017. С. 46–48.

41. Бакутін Є. І. Умови використання науково-технічних засобів криміналістики. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології*: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 22 листоп. 2018 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 44–46.

42. Бандурка О. М., Греченко В. А. Міліція Української ССР у 1936 році. Європейські перспективи. 2020. № 2. С. 5–10. URL:http://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/02/5-_Bandurka_Grechanov.pdf (дата звернення: 10.01.2020).

43. Бауман Ю. Огляд судової практики Верховного суду у справах, пов'язаних із вчиненням правопорушень у сфері забезпечення безпеки

дорожнього руху. *100 актуальних правових позицій за період 2019 по 2021 роки*. Комітет з адміністративного права та процесу НААУ. Комітет з кримінального права та процесу НААУ. 2021. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/Огляд_судової_практики.pdf (дата звернення: 10.09.2021).

44. Белкин А. Р. Теория доказывания в уголовном судопроизводстве: монография. М.: Норма, 2005. 528 с.

45. Белкин Р. С. История отечественной криминалистики: монография. М.: НОРМА, 1999. 486 с.

46. Белкин Р. С. Криминалистическая энциклопедия: науч. изд. 2 изд. доп. М.: Мегатрон XXI, 2000. 334 с.

47. Біленчук П. Д., Кофанов А. В., Кобилянський О. Л., Скільська Л. Д. Криміналістичне документування огляду місця події: методи, засоби, технології: монографія / за ред. П. Д. Біленчука. Київ: ННІПСК; КНУВС, 2009. 76 с.

48. Бірюков В. В. Використання комп'ютерних технологій для фіксації криміналістично значимої інформації: дис. ... канд. юрид. наук. Луганськ, 2000. 187 с.

49. Благута Р. І., Мовчан А. В. Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання: монографія. Львів: Львівський держ. ун-т внутр. справ, 2020. 256 с. URL: http://nbuviar.gov.ua/images/dorobku_partneriv/Novitni_tekhnolohii_u_rozsliduvanni_zlochyniv_suchasnyi_stan_i_problemy_vykorystannia.pdf (дата звернення: 01.10.2021).

50. Большая советская энциклопедия: в 30 т. / гл. ред. А. М. Прохоров. 3 изд. М.: Сов. энциклопедия. Т 18. Никко отолиты. 1974. 632 с.

51. Бондаренко В. А. Деякі питання реалізації адміністративно-правових норм. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ*. 2013. Вип. 4. С. 78–86. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvlduvs_2013_4_12.

52. Борисов А. Б. Большой юридический словарь. М.: Книжный мир. 2010. 848 с.
53. Бро Ю. Н. Понятие фактических данных и обстоятельств дела, устанавливаемых в процессе правоприменительной деятельности. *Проблемы совершенствования советского законодательства*: Труды ВНИИСЗ. 1977. № 9. С. 221–224.
54. Брусиловский А. Е., Строгович М. С. Свидетельские показания в качестве судебных доказательств: методика и тактика следственной работы: учеб. пособие. Киев, 1934. 287 с.
55. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун». 2005. 1728 с.
56. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь; Перун, 2002. 1440 с.
57. Веремеенко И. И. Механизм административно-правового регулирования в сфере охраны общественного порядка: монография. М., 1981. 350 с.
58. Використання досягнень сучасної науки й техніки в розкритті злочинів: матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 25 лют. 2021 р.) / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 200 с.
59. Винберг А. И., Эйсман А. А. Фототелеграфия и звукозапись в криминалистике: учеб. пособие. М.: Издание РИО ВЮА КА, 1946. 30 с.
60. Волинка К. Г. Теорія держави і права: навч. посіб. Київ: МАУП, 2003. 240 с.
61. Гаркуша А. В. Адміністративно-примусова діяльність підрозділів ДАІ: дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2004. 207 с.
62. Герасименко Є. С. Питання реформування інституту адміністративної відповідальності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 20 с.
63. Гладун З. С. Адміністративне право України: навч. посіб. Тернопіль: Карт-бланш, 2004. 579 с.

64. Голосніченко І. П. Адміністративне право України: основні поняття: навч. посіб. / І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський. Київ: ГАН, 2005. 231 с.
65. Голосніченко І. П. Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права: монографія. Київ: Вища школа, 1991. 207 с.
66. Голосніченко І. П. Проблеми кодифікації норм, що встановлюють адміністративну відповідальність. *Право України*. 2002. № 10. С. 20–24.
67. Гончаренко В. И. Научно-технические средства в следственной практике: учеб. пособие. Київ: Вища шк., 1984. 140 с.
68. Гордєєв В. В. Доказування в адміністративних справах, пов'язаних з виборчим процесом: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2009. 16 с.
69. Горшенев В. М. Способы и организационные формы правового регулирования в социалистическом обществе: монография. Москва: Юрид. лит., 1972. 258 с.
70. Греченко В. А., Брусакова О. В. Організація та діяльність міліції УСРР у 1932 р. *Соціально-правові студії*. 2019. Вип. 4 (6). С. 45–52. URL: [http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_04\(6\)_2019/08.pdf](http://www.sls.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/arhiv/sps_04(6)_2019/08.pdf) (дата звернення: 10.01.2020).
71. Давидова Н. В. Адміністративно-правове забезпечення пропаганди безпеки дорожнього руху в Україні: дис... канд. юр. Наук. Дніпро, 2019. 232 с.
72. Декларація про поліцію: Резолюція № 690 Парламентської асамблеї Ради Європи від 08.05.1979 № 690 (1979). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803#Text (дата звернення: 01.10.2021).
73. День ДАІ МВС України. Організація ветеранів центрального апарату МВС України. URL: <https://veteran.mvs.gov.ua/news/?d=84-den-dai-mvs-ukraini>.
74. Деятельность экспертно-криминалистических подразделений органов внутренних дел по применению экспертно-криминалистических методов и средств в раскрытии и расследовании преступлений: учеб. пособие / под ред. В. А. Снеткова. М., 1996. 104 с.

75. Додин Е. В. Доказательства в административном процессе: учеб. пособие. М.: Юрид. лит., 1973. 192 с.
76. Додонов В.Н. Большой юридический словарь. М.: 2001. 790 с.
77. Дурнов Є. С. Організаційно-правові засади діяльності міліції УНР у період Української Центральної Ради та Директорії (1917–1921 рр.): автореф. дис. ... канд. юрид. Наук. Київ, 2009. 22 с.
78. Дюрюгин И. Я. Право и управление: монография. М.: Юрид. лит, 1981. 168 с.
79. Євдокимов Д. А. Адміністративно-правові засади здійснення розслідування у справах про адміністративні правопорушення органами Національної поліції: дис. ... доктор філософії з права. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021. 225 с.
80. Жулев В. И. Предупреждение дорожно-транспортных происшествий: монография. М., Юр. лит. 1989. 222 с.
81. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217 (III) ГА ООН від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
82. Застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів фото- і кінозйомки, відеозапису. Аналіз закордонного досвіду: методичні матеріали для працівників підрозділів поліції / уклад. В. А. Коршенко, М. В. Мордвинцев, Ю. В. Гнусов та ін. Харків: Харківський нац. ун-т внутр справ, 2020. 44 с.
83. Инструкция дружиннику революционной охраны при несении патрульно-постовой службы: утверждена постановлением НКВД от 24.07.1918 г. ИПС «Консультант Плюс». URL: <http://base.consultant.ru>.
84. Инструкция милиционерам рабоче-крестьянской милиции: Постановление НКВД от 17.12.1918 г. ИПС «Консультант Плюс». URL: <http://base.consultant.ru>.
85. Історія правоохоронних органів України: підручник / С. В. Банах, А. В. Грубінко, В. В. Савенко, В. З. Ухач. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 232 с. URL:

http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42067/1/ПІДРУЧНИК_ІПОІ.pdf (дата звернення: 05.09.2020).

86. Ківалов С. В., Біла Л. Р. Адміністративне право України: навч.-метод. посіб. 2 вид., перероб. і допов. Одеса: Юрид. літ., 2002. 312 с.

87. Кірмач Л. А. Доказування як метод пізнання в процесі розслідування злочинів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 16 с.

88. Коваль Л. Адміністративне право України: навч. посіб. Київ: Основи, 1995. 154 с.

89. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 34/169; Міжнародний документ, Кодекс від 17.12.1979. ULR: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text (дата звернення: 22.08.2020).

90. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 р. № 8073-Х. Дата оновлення: 14.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>. (дата звернення: 10.01.2020). (дата звернення: 01.12.2021).

91. Кодекс цивільного захисту України: Закон від 02.10.2012 № 5403-VI. Дата оновлення: 10.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

92. Козлов Ю. М., Фролов Е. С. Научная организация управления и право: учеб. пособие. М.: Изд-во МГУ, 1986. 245 с.

93. Комзюк А. Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2002. 37 с.

94. Комзюк А. Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2002. 408 с.

95. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: монографія / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с.

96. Конвенція про дорожній рух: Конвенція ООН від 08.11.1968 р. (ратифікована із застереженням і заявами Указом Президії ВР УРСР № 2614-VIII від 25.04.74). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_041#Text (дата звернення: 10.01.2020).

97. Конвенція про захист прав людини і основних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 р. (ратифікована Законом України від 17.07.1997 р.) Дата оновлення: 02.10.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 01.12.2021).

98. Конституційний Суд розглядає, чи законна автофіксація порушень правил на дорогах. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3312710-konstitucijnij-sud-rozgladae-ci-zakonna-avtofiksacia-porusen-pravil-na-dorogah.html>.

99. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.12.2021).

100. Коробеев А. И. Транспортные преступления: монография. СПб., 2003. 406 с.

101. Королишин І. М. Деякі проблеми процесуального та технічного характеру для вирішення питання щодо статусу речових доказів, отриманих шляхом фіксації за допомогою цифрових фото- та відеозаписів. *Криміналістичний вісник*. 2010. № 1 (13). С. 169–173.

102. Кравчук О. Інститут адміністративної відповідальності: деякі проблеми сучасного розвитку (на прикладі відповідальності власників транспортних засобів за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху). *Вісник Вищого адміністративного суду України*. 2009. № 3. С. 63–70.

103. Крайній П. І., Торончук І. Ж. Система фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі: окремі аспекти правозастосування. *Право і суспільство*. 2020. № 4. URL:

http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/4_2020/25.pdf (дата звернення: 10.01.2020).

104.Криміналістика: учебник / отв. ред. Н. П. Яблоков. 2 изд., перераб. и доп. М.: Юристъ, 2001. 718 с.

105.Криміналістика: учебник / под ред. В. А. Образцова. М.: Юристъ, 1997. 760 с.

106.Криміналістика (криміналістична техніка): курс лекцій / П. Д. Біленчук, А. П. Гель, М. В. Салтевський, Г. С. Семаков. Київ: МАУП, 2001. 216 с.

107.Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 25.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

108.Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 14.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

109.Кропачев Н. М. Уголовно-правовое регулирование. Механизм и система: учеб. пособие. СПб. Санкт-Петербургский гос. ун-т. 1999. 262 с.

110.Круглов О. М. Доказування і докази у справах про адміністративні правопорушення посадових осіб: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 18 с.

111.Крылов И. Ф. В мире криминалистики: научное издание / Ленинград. гос. ун-т им. А. А. Жданова. Л.: Изд-во Ленинград. ун-та, 1980. 279 с.

112.Крылов И. Ф. Очерки истории криминалистики и криминалистической экспертизы: научное издание / ЛГУ им. А. А. Жданова. Л.: Изд-во Ленинград. ун-та, 1975. 188 с.

113.Кузьменко О. В. Адміністративно-процесуальне право України: підручник / О. В. Кузьменко, Т. О. Гуржій; за ред. О. В. Кузьменко. Київ: Атіка, 2007. 416 с.

114. Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко. 2 вид., перероб. і допов. Київ: Юринком Інтер, 2013. 872 с.

115. Курс адміністративного права України: підручник / за ред. О. В. Кузьменко. 3 вид., допов. Київ: Юринком Інтер, 2018. 904 с.

116. Лакійчук Я. О. До характеристики організаційних заходів поліції щодо здійснення нею превентивних заходів. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1. Т. 4. С. 121–126.

117. Лесько Ю. В. Поняття та ознаки джерела підвищеної небезпеки. *Університетські наукові записки*. 2015. № 55.

118. Ломако З. М., Тимошенко П. Ю. Використання технічних засобів у діяльності оперативних працівників ОВС по попередженню та документуванню правопорушень: навч. посіб. Київ: Українська акад. внутр. справ, 1994. 36 с.

119. Макалинский П. В. Практическое руководство для судебных следователей: учеб. пособие. Ч. 2 СПб., 1890. 261 с.

120. Матвійчук Я. Відмежування злочинних порушень водія правил безпеки дорожнього руху від інших правопорушень: адміністративних, дисциплінарних та цивільно-правових. *Право України*. 2008. № 4. С. 111–115.

121. Матвійчук Я. Законодавство окремих зарубіжних країн про кримінальну відповідальність за порушення правил дорожнього руху. *Право України*. 2007. № 7. С. 117–120.

122. Матковський В. В. Нові аспекти в діяльності Державтоінспекції. Безпека дорожнього руху. *Науково-технічний вісник*. 1999. № 1. 120 с.

123. Мацелик М. О., Мельник М. П. Ознаки процесу доказування в адміністративному судочинстві України. *Наук. вісн. Нац. ун-ту Державної податкової служби України: (економіка, право)*. 2009. № 4(47). С. 148–152.

124. Мельник Ю. В. Правове регулювання діяльності місцевих органів виконавчої влади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 18 с.

125. Митний кодекс України: Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення:
01.10.2021).

126. Михайлов Р. І. Забезпечення адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері безпеки дорожнього руху в сучасних умовах: дис. ... канд. юрид наук. Донецьк: Донецький юрид. ін-т МВС України, 2011. 203 с.

127. Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10 т. / відп. ред.: Є.М. Моїсеєв, Ю.І. Римаренко В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. Київ: Атіка, 2007. Т. IV. Кримінально-правові, кримінологічні та кримінально-виконавчі засади поліцейської діяльності. 968 с.

128. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Пакт ООН від 16.12.1966 (ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 19.10.1973 р. № 2148-VIII). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення: 22.06.2020).

129. Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.): у 6 т. / авт. кол.: М. Г. Вербенський, О. Н. Ярмиш, Т. О. Проценко та ін.; за заг. ред. А. Б. Авакова. Київ: ДНДІ МВС України, 2012. Т.2: Народне секретарство – Народний комісаріат внутрішніх справ України (груд. 1917 р. – груд. 1922 р.). Харків: Мачулін, 2014. 948 с.

130. Моргунов О. А. Сутність та особливості інформаційно-аналітичної роботи в органах внутрішніх справ. *Наук. вісн. Ужгородського нац. ун-ту*. 2014. С.65–68.

131. Музей МВС України (Національна академія внутрішніх справ). URL: <https://www.naiou.kiev.ua/struktturni-pidrozdili-akademiyi/inshi-pidrozdili/muzej-mvs.html>.

132. Найдис І. Д. Судебная кинематография и видеозапись: учеб. пособие. Харьков: Выща шк., Изд-во при Харьк. ун-те, 1986. 199 с.

133. Найдис І. Д. Применение киносъемки при расследовании преступлений и использование кинодокументов как источников уголовно-

судебных доказательств: автореф. канд. ... юрид. наук. Москва, 1967. 18 с.
URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15447/1/Naydis-1967.pdf> (дата звернення: 01.12.2021).

134. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України / за заг. ред. В. І. Бобрика Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 784 с.

135. Новасардова І. В. Форми і засоби запобігання адміністративним правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2010. № 3. С. 177–182.

136. О рабочей милиции: Постановление Совета Народных Комиссаров от 28.10.1917 г. / ИПС «Консультант Плюс». URL.: <http://base.consultant.ru>.

137. Об организации Советской рабоче-крестьянской милиции: Постановление НКВД от 12 окт. 1918 г. ИПС «Консультант Плюс». URL.: <http://base.consultant.ru>.

138. Об утверждении Положения о Государственной автомобильной инспекции Главного Управления Рабоче-крестьянской милиции Народного Комиссариата Внутренних Дел Союза ССР: постановление СНК СССР от 03.07.1936. СССР. 1936. № 36. Ст. 318.

139. Общая теория государства и права: Академический курс: в 2 т. Т. 2: Теория права / под ред. М. Н. Марченко. М.: Изд-во «Зерцало», 1998. 656 с.

140. Олексіва І. М. Доказування у справах про адміністративні правопорушення: гносеологічний вимір. *Наук. вісн. Дніпропетровського держ. ун-ту внутр. справ*. 2010. № 4. С. 222–228.

141. Організація діяльності міліції громадської безпеки: навч. посіб. / за заг. ред. Олєфіра В.І. Київ: КНТ. 2010. 264 с.

142. Орзих М. Ф. Право и личность: монография. Київ; Одесса: Вища шк., 1978. 143 с.

143. Офіційний перелік технічних засобів фіксації поліції (документ). URL: <https://porady.org.ua/oficiyniy-perelik-tekhnikh-zasobiv-fiksacii-policii-dokument> (дата звернення: 07.09.2021).

144.Офіційний сайт Департаменту транспорту Об'єднаного Королівства Великобританії. URL:
<http://www.dft.gov.uk/about/howthedftworks/aboutthedftexecutiveagencies>.

145.Офіційний сайт Департаменту транспорту США URL:<http://www.dot.gov>.

146.Офіційний сайт Федеральної адміністрації безпеки перевезень США URL:www.fmcsa.dot.gov.

147.Павленков Ф. Словарь иностранных слов, вошедших в состав русского языка: учеб. пособие. СПб: Типография Ю. Н. Єрлих. 1907.

148. Паризька хартія для нової Європи: ОБСЄ; Хартія, Міжнародний документ від 21.11.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_058#Text (дата звернення: 19.09.2021).

149.Пархоменко Н. М. Реалізація права. *Юридична енциклопедія: у 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького*. Київ: Українська енциклопедія, 2003. Т. 5. 876 с. С. 246.

150.Пахомов В. В. Теоретичні засади забезпечення законності в державному управлінні. *Юридична наука і практика*. 2011. № 1. С. 13–18.

151.Перепелюк В. Г. Адміністративний процес: загальна частина: навч. посіб. Чернівці: Рута, 2003. 367 с.

152.Подорожній Є. Ю. Особливості юридичної відповідальності у трудовому праві України: дис. ... канд. юрид наук. Харків: Харківський нац. ун-т внутр. справ. 2016. 426 с.

153.Подцерковный О. П. Организационно-правовые основы расчетных отношений в хозяйственном комплексе Украины: дис. ... канд. юрид наук. Одесса: Одесский гос. ун-т им. И.И. Мечникова. 1999. 191 с.

154.Пономаренко Є. В. Адміністративно-правове забезпечення євроінтеграційних процесів у діяльності органів виконавчої влади України: автореф. дис. .. канд. юрид. наук. Київ, 2010. 19 с.

155.Попадинець Г. О. Правова культура як важливий елемент правової системи України. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. URL:

<http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2017/may/2077/vnulpurn201478225.pdf>.

156. Популярна юридична енциклопедія / кол. авт.: В. К. Гіжевський, В. В. Гловченко, В. С. Ковальський (кер.) та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 528 с.

157. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 24.01.2019 р. у справі № 428/2769/17 (адміністративне провадження № К/9901/1667/17). URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/79410567> (дата звернення: 08.09.2021).

158. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 26.04.2018 р. у справі № 202/2862/17 (адміністративне провадження № К/9901/15827/18). URL: [https://protocol.ua/ua/postanova_kas_vp_vid_26_04_2018_roku_u_spravi_202_2862_17_\(2_a_202_143_2017\)/](https://protocol.ua/ua/postanova_kas_vp_vid_26_04_2018_roku_u_spravi_202_2862_17_(2_a_202_143_2017)/) (дата звернення: 08.09.2021).

159. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 15.04.2020 р., справа № 296/5527/16-а (номер справи в ЄДРСР – 88810585. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88810585> (дата звернення: 08.09.2020).

160. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 15.11.2018 р. справа № 524/5536/17 (адміністративне провадження № К/9901/1403/17). URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/77860158> (дата звернення: 08.09.2020).

161. Потапов С. М. Судебная фотография: методы фотографических доказательств в следственном и судебном процессе: учеб. пособие / Акад. наук СССР. Ин-т права. Криминалист. лаборатория. М.; Л.: Изд-во Акад. наук СССР, 1948. 204 с.

162. Приймаченко Д. В. Докази у провадженні в справах про порушення митних правил: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2002. 19 с.

163. Присяжна Л. Безпека дорожнього руху: чого чекати від новацій у регулюванні. URL:

http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1492:dorozhniy-ruk5&catid=71&Itemid=382 (дата звернення: 10.01.2021).

164.Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: Закон України від 24.09.2008 р. № 586-VI. Дата оновлення: 07.11.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-17#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

165.Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху: Закон України від 14.07.2015 р. № 596-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596-19#Text> (дата звернення: 01.09.2021).

166.Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху: Закон України від 16.02.2021 р. № 1231-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1231-20#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

167.Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери паркування транспортних засобів: Закон України від 21.12.2017 р. № 2262-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-19#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

168.Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення Правил дорожнього руху: Закону України від 05.04.2001 р. № 2350-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2350-14#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

169.Про внесення змін до Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.02.2021 р. № 115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2021-п#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

170. Про внесення змін до Правил дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2021 р. № 152. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/152-2021-п#Text> (дата звернення: 25.07.2021).

171. Про впорядкування виготовлення, придбання та застосування технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку: Указ Президента України від 13.04.2001 р. № 256/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/256/2001#Text> (дата звернення: 04.09.2021).

172. Про департамент патрульної поліції: наказ Національної поліції України від 06.11.2015 № 73. Офіційний веб-портал Патрульної поліції України. URL: <http://patrol.police.gov.ua/faq/normatyvno-pravova-bazadiyalnosti-patrulnoyi-politsiyi>.

173. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text> (дата звернення: 14.09.2021).

174. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 р. № 3353-ХІІ. Дата оновлення: 13.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

175. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-ІV. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

176. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу Закон України: Програма, Перелік від 18.03.2004 р. № 1629-ІV. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

177. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Верховного Суду від 01.11.1996 р. № 9. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0009700-96>.

178. Про затвердження деяких нормативно-правових актів у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі: Наказ МВС

України, Порядок від 06.04.2020 р. № 326. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE34704Z?an=2> (дата звернення: 10.01.2020).

179. Про затвердження Інструкції з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень: Наказ МВС України від 04.07.2016 р. № 595. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-16#Text> (дата звернення: 08.09.2021).

180. Про затвердження Інструкції з оформлення в Міністерстві внутрішніх справ України матеріалів про адміністративні правопорушення: Наказ МВС України від 03.03.2020 р. № 217. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0545-20#Text> (дата звернення: 08.09.2021).

181. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі: Наказ МВС України від 07.11.2015 р. № 1395. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

182. Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису: Наказ МВС України від 18.12.2018 р. № 1026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0028-19#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

183. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції: Наказ МВС та МОЗ від 09.11.2015 р. №1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

184. Про затвердження міської цільової комплексної програми профілактики та протидії злочинності в місті Києві «Безпечна столиця» на 2019-2021 роки: Рішення Київської міської ради від 18.12.2018 р. № 462/6513. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MR182244> (дата звернення: 08.09.2021).

185. Про затвердження Положення про Державну автомобільну інспекцію Головного Управління робітничо-селянської міліції Народного Комісаріату Внутрішніх Справ Союзу РСР: Постанова Ради народних комісарів Союзу РСР від 03.07.1936 р. № 1182. URL: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=31618#sgEaJiS4GzbVUpOd1>.

186. Про затвердження Положення про порядок і форму ведення реєстру радіоелектронних засобів та випромінювальних пристроїв, що можуть застосовуватися на території України в смугах радіочастот загального користування: Рішення Національної комісії з регулювання зв'язку України від 03.11.2005 р. № 117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1574-05#Text> (дата звернення: 08.09.2021).

187. Про затвердження Положення про Реєстр адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху: МВС України; Наказ, Положення від 10.05.2019 р. № 359. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0766-19#Text> (дата звернення: 09.10.2021).

188. Про затвердження Порядку безоплатного надання (у тому числі через Інтернет) інформації про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), особам, за якими зареєстровані транспортні засоби, та/або безпосереднім користувачам таких транспортних засобів: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2018 № 984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2018-п#Text> (дата звернення: 01.10.2021).

189. Про затвердження Порядку здійснення фото-, відеофіксації митних та інших формальностей, які проводяться контролюючими органами: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 р. № 370. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/370-2016-п#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

190. Про затвердження Порядку направлення водіїв транспортних засобів для проведення огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, і проведення такого огляду: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 р. № 1103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-2008-п#Text> (дата звернення: 01.10.2021).

191. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. Дата оновлення: 16.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

192. Про надання чинності Адміністративному кодексові УСРР: постан. ВУЦВК від 12.10.1927 р. Закон Української РСР. 1927. № 63-65. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP270014.html (дата звернення: 10.01.2020).

193. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Дата оновлення: 08.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

194. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

195. Про Положення про Державну автомобільну інспекцію Міністерства внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.1997 № 341. Дата оновлення: 18.06.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-97-п#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

196. Про посилення боротьби з аварійністю на автомобільному транспорті: Постанова Ради міністрів Української РСР від 07.09.1959 р. № 1877.

197. Про посилення боротьби з аварійністю на автомобільному транспорті: Постанова Ради міністрів Української РСР від 16.07.1959 р. № 793.

198. Про Правила дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306. Дата оновлення: 01.11.2021. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

199. Про прикордонний контроль: Закон України від 05.11.2009 р. № 1710-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1710-17#Text> (дата звернення: 01.10.2021).

200. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 р. «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

201. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

202. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 01.10.2021).

203. Про схвалення Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2024 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 р. № 1360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1360-2020-р#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

204. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 15.11.2017 р. № 1023-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-р#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

205. Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.11.2017 р. № 833. Дата оновлення: 30.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/833-2017-п#Text> (дата звернення: 01.12.2021).

206. Про централізацію в органах робітничо-селянської міліції обліку аварій та пригод на місцевому транспорті: Постанова Ради Народних Комісарів УСРР від 08.10.1932 р.. № 33. УСРР. 1932. № 28. Арт. 174.

207. Продайко С. В. Адміністративні правопорушення у митній сфері: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Ірпінь, 2003. 22 с.

208. Протасов В. Н. Что и как регулирует право: учеб. пособие. М.: Юрист, 1995. 85 с.

209. Пунда О. О. Використання даних, одержаних в результаті застосування науково-технічних засобів, для доказування у адміністративному праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2002. 24 с.

210. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посіб. 9 вид., зі змін. Львів: Край, 2007. 188 с.

211. Развадовський В. Й. Адміністративно-правове регулювання правовідносин у транспортній сфері України: монографія / НУВС МВС України. Харків: НУВС, 2004. 284 с.

212. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасникам Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» (Ухвалена Комітетом міністрів 19.09.2001 на 765-му засіданні заступників міністрів). URL: https://pravo.org.ua/files/Criminal_justice/rec1.pdf (дата звернення: 01.10.2021).

213. Римаренко Ю. І. Правове регулювання. Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. І. Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. 1232 с. С. 752.

214. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Багінського Артема Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 14-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про адміністративну відповідальність у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху): Рішення Конституційного

Суду України від 22.12.2010 р. № 23-рп/2010. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-10#Text>.

215.Салтевский М. В. Современные проблемы собирания доказательственной информации техническими средствами. *Теория и практика собирания доказательственной информации техническими средствами на предварительном следствии* / редкол.: В. П. Бахин, Л. И. Громовенко, Ю. И. Римаренко (отв. ред.), М. В. Салтевский; под общ. ред. В.Ф. Захарова. Київ, 1980. 120 с. С. 3–14.

216.Селиванов Н. А., Эйсман А. А. Судебная фотография: учеб. пособие. М.: Юрид. лит., 1965. 230 с.

217.Скакун О. Ф. Теория государства и права: учебник. Харьков: Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. 704 с.

218.Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник / пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 656 с.

219.Слинько С. В. Проблемы практики доказывания Украины и России. *Доклады и сообщения на учредительной конференции Международной ассоциации содействия правосудию*. (г. Санкт-Петербург, 5–6 окт. 2005 г.) / под ред. А. В. Смирнова. СПб., 2005. С. 55–58.

220.Словник іншомовних слів: Тлумачення, словотворення та слововживання: Близько 35 000 слів і словосполучень / С. Я. Єрмоленко (ред.). Харків: Фоліо, 2006. 623 с.

221.Сокиран М. Ф. Історичні аспекти використання техніки звуко-, відеозапису у кримінальному провадженні. *Криміналістика и судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб.* / редкол.: А. В. Янчук, О. М. Олійник, О.Г. Рувін та ін. Київ: Мінюст України, КНДІСЕ. 2015. Вип. 60. С. 308–322.

222.Сокиран М. Ф. Процесуальні і тактичні питання використання звуко-, відеозапису в кримінальному судочинстві України: автореф. дис.. канд. юрид. наук. Київ, 2008. 20 с.

223. Стародубцева Т. Л. Поняття та напрямки контролю, здійснюваного органами внутрішніх справ в сфері господарської та підприємницької діяльності. *Митна справа*. 2011. № 2 (74). Ч. 2. С. 272–277.

224. Статистичні дані про ДТП. Офіційний сайт МВС України. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/activity/avtomatichna-sistema-fotovideofiksaciyi-porusen-pdr/zapusk-sistemi-avtomatichnoyi-fiksaciyi-porusen-pravil-doroznyogo-ruhu>.

225. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду: Статут від 26.06.1945. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text (дата звернення: 22.08.2020).

226. Стефанюк В. Проблеми вдосконалення адміністративного права та перспективи розвитку адміністративної юстиції. *Право України*. 2003. № 1. С. 5–7.

227. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навч. посіб. Київ: Атіка, 2007. 624 с.

228. Стояновский Н. И. Практическое руководство к русскому уголовному судопроизводству: учеб. пособие. СПб., 1852. 69 с.

229. Стратегія розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листоп. 2017 р. № 1023-р.

230. Судебная фотография: учеб. пособие / под ред. А. В. Дулова. Минск, 1978. 120 с.

231. Сырых В. М. Теория государства и права: учебник. 6 изд., перераб. и доп. М.: ЗАО Юстицинформ, 2012. 704 с.

232. Тарахонич Т. І. Правове регулювання та правовий вплив як юридичні категорії: співвідношення понять. *Часопис Київського університету права*. 2009. № 4. С. 10–14.

233. Теория государства и права: учебник / под ред. проф. В. М. Корельского и проф. В. Д. Первалова. 2 изд., изм. и доп. М.: Изд-во НОРМА, 2002. 616 с.

234. Теорія і практика застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення: монографія / А. В. Пугач, А. О. Собакаръ. Дніпро: Видавець Біла К. О. 2020. 196 с. URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5496/1/Собакаръ%2С_Пугач.pdf (дата звернення: 10.01.2020).

235. Трегубов С. Н. Основы уголовной техники: учеб. пособие. Петербург, 1915. 145 с.

236. Троянський О. А. Адміністративно-запобіжні заходи в діяльності правоохоронних органів України (організаційно-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 20 с.

237. Українська радянська енциклопедія: у 17 т. Т. 6: «Італія – Колізія» / гол. ред. М. П. Бажан. Київ: Головна редакція УРЕ, 1961. 576 с.

238. Фаткуллин Ф. Н. Проблемы теории государства и права: курс лекций. Изд-во Казан. ун-та, 1987. 336 с.

239. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; редкол.: В. І. Шинкарук (гол.) та ін. Київ: Абрис, 2002. VI. 742 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf.

240. Цивільне право: підручник. У 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бетова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Харків: Право, 2011. Т. 1. 656 с.

241. Черданцев А. Ф. Теория государства и права: учебник. М.: Юрайт, 2000. 432 с.

242. Чибисов К. В. Очерки по истории фотографии: учеб. пособие. М., 1987. 186 с.

243. Чорна В. Г. Адміністративно-правове регулювання позашкільної освіти в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2011. 250 с.

244. Шамрай В. О. Адміністративне право України: навч. посіб. / В. О. Шамрай, В. П. Підчій. Ірпінь: Акад. держ. податкової служби України, 2000. 122 с.

245. Шейфер С.А. Доказательства и доказывание по уголовным делам: проблемы теории и правового регулирования: монография. М.: Норма, 2008. 240 с.

246. Шестопалова Л. М. Теорія держави і права: навч. посіб. Київ: Прецедент, 2006. 197 с.

247. Шкарупа В. К. Доказування та докази в адміністративно-примусовій діяльності органів внутрішніх справ (міліції): монографія. Київ: Українська акад. внутр. справ, 1995. 363 с.

248. Штих О. В. Аналіз значення доказування в справах про адміністративне правопорушення. *Юридична наука і практика*. 2011. № 2. С. 73–79. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Yurnip/2011_2/Styh.pdf.

249. Юридический энциклопедический словарь / гл. ред. А. Я. Сухарев; ред. кол.: М. М. Богуславский, М. И. Козырь, Г. М. Миньковский и др. М.: Сов. энциклопедия. 1998. 415 с.

250. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 2003. Т. 5. 736 с.

251. Яблоков Н. П. Криминалистика: учебник. М.: БЕК, 1996. 496 с. С. 162–163.

252. Явич Л. С. Проблемы правового регулирования советских общественных отношений. М.: Госюриздат, 1961. 172 с.

253. Ярмачі Х. П. Адміністративно-наглядова діяльність міліції в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2006. 438 с.

254. 26 nowych fotoradarów na polskich drogach. 2020. URL: <https://www.canard.gitd.gov.pl/cms/dla-mediow/komunikaty/>

255. Autovelox e tutor: dove sono? URL: <https://www.poliziadistato.it/articolo/autovelox-e-tutor-dove-sono>

256. Bakutin Y. Main legal principles of use of technical means of fixation of offenses by National police in Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. P. 7–14.

257. Body-Worn Camera Laws Database. URL: <https://www.ncsl.org/research/civil-and-criminal-justice/body-worn-cameras-interactive-graphic.aspx> (дата звернення: 22.08.2021).

258. Cuál es la multa y la detracción de puntos por exceso de velocidad. 2021. URL: <https://www.lavanguardia.com/motor/normativa/20210706/7509090/cual-multa-detraccion-puntos-exceso-velocidad.html>.

259. DPoIG: Streckenradar dient der Verkehrssicherheit. 2020. URL: <https://www.dpolg.de/aktuelles/news/dpolg-streckenradar-dient-der-verkehrssicherheit/>

260. Geschwindigkeitsmesstechnik in NRW. URL: <https://lzp.d.polizei.nrw/geschwindigkeitsmesstechnik-in-nrw> (дата звернення: 01.12.2020).

261. Hilary Rodela. 5 reasons why a police department needs an in-car video system. Police dash cams have assisted agencies across the country in developing community trust and enhancing officer safety. 2021. URL: <https://www.police1.com/police-products/body-cameras/articles/5-reasons-why-a-police-department-needs-an-in-car-video-system-tUYWgusdSNdxwXji/> (дата звернення: 22.09.2021).

262. OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development, Organisation for Economic Co-operation and Development Staff, Road Safety Performance: National Peer Review / OECD Publishing, 2006. 175 p.

263. Real-Time Surveillance Will Test the British Tolerance for Cameras. URL: <https://www.nytimes.com/2019/09/15/technology/britain-surveillance-privacy.html>.

264. Road Traffic (New Drivers) Act 1995. Офіційний сайт Національної служби архівів Великобританії. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1995/13/contents>.

265. The Universal Declaration of Human Rights (UDHR). URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (дата звернення: 08.09.2021).

266. Traffic Law Enforcement across the EU Tackling the Three Main Killers on Europe's Roads: Traffic Law Enforcement Across the EU. 2011. URL: https://etsc.eu/wp-content/uploads/Traffic_Law_Enforcement_in_the_EU.pdf(дата звернення: 01.09.2021).

267. Traffic Act of Estonia: Passed 17.06.2010. RT I 2010, 44, 261. Entry into force 01.07.2011. URL: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/516022016004/consolide?leiakehtiv> (дата звернення: 01.09.2021).

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника ГУНП
в Херсонській області
полковник поліції

Микола ЦАП

2021

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ Бакутіна Євгена Івановича на тему: «Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень» у практичну діяльність підрозділів управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції України в Херсонській області

Комісія у складі: начальника УПД ГУНП в Херсонській області підполковника поліції ШИНКАРЬОВА Вячеслава, заступника начальника УПД ГУНП в Херсонській області капітана поліції Ярослава ШАНЬКО, заступника начальника відділу дільничих офіцерів поліції УПД ГУНП в Херсонській області підполковника поліції ХУРСИ Андрія склала цей акт про те, що результати наукового дослідження здобувача кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ БАКУТІНА Євгена на тему: «Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень» використовуються при розробці методичних рекомендацій, а також під час проведення занять з особовим складом у системі службової підготовки.

На підставі вищевикладеного комісія прийшла до висновку, що зазначені матеріали рекомендовано для використання у практичній діяльності підрозділів управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції України в Херсонській області.

Голова комісії:

Начальник УПД ГУНП
в Херсонській області
підполковник поліції

Вячеслав ШИНКАРЬОВ

Члени комісії:

Заступник начальника УПД ГУНП
в Херсонській області, - начальник
відділу дільничих офіцерів поліції
капітан поліції

Ярослав ШАНЬКО

Заступник начальника відділу
дільничих офіцерів поліції
УПД ГУНП в Херсонській області
підполковник поліції

Андрій ХУРСА

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Перший проректор Національної
 академії внутрішніх справ,
 доктор юридичних наук, професор,
Станіслав ГУСАРЄВ

АКТ
про впровадження результатів дисертації
здобувача кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Бакутіна Євгена Івановича на тему: «Адміністративно-правове
регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень»
в освітній процес Національної академії внутрішніх справ

Комісія у складі: доктора юридичних наук, професора Стрельченко О.Г., (голова комісії), старшого наукового співробітника відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності НАВС, кандидата юридичних наук Галій М.С., старшого наукового співробітника наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1, кандидата юридичних наук, с.н.с. Тичини Д.М., склала цей акт про те, що результати дисертації здобувача кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ Бакутіна Євгена Івановича на тему «Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень» впроваджено в освітній процес академії, зокрема:

1. Матеріали дисертації здобувача застосовуються в освітньому процесі під час підготовки та проведення лекцій, семінарських і практичних занять зі здобувачами вищої освіти з навчальних дисциплін: «Тактико-спеціальна підготовка», «Дії працівників органів Національної поліції при виникненні надзвичайних ситуацій», «Безпека життєдіяльності та охорона праці», «Особиста безпека працівників органів Національної поліції».

2. результати дисертаційного дослідження Бакутіна Євгена Івановича відображені в наукових статтях і науково-практичних конференціях для здобувачів вищої освіти, де в якості джерел для підготовки навчальних матеріалів рекомендовано такі публікації:

3. Бакутін Є.І. Запобігання протиправним діям у сфері адміністративного права за допомогою технічних засобів: *«Науковий вісник НАВС – Київ: Нац. акад. внутр. Справ, 2016. - № 3 (100). – 57-68 с.*

4. Бакутін Є.І. Напрями вдосконалення законодавчого регулювання використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) в діяльності Національної поліції України: стаття *«Держава і право»*. Випуск № 77, 2017. – 307-320с.

5. Бакутін Є.І. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень в Україні: стаття *«Підприємництво, господарство і право»*. Випуск № 12 (274), 2018. – 158-165 с.

6. Бакутін Є.І. Main legal principles of use of technical means of fixation of offenses by National police in Ukraine. *Visegrad journal on human rights*/ aug. 2019. 07-14 s.

7. Бакутін Є.І. Аналіз європейського та вітчизняного досвіду щодо здійснення правозастосовної діяльності поліції «*Часопис Київського університету права*». Випуск № 1/ 2020. – 328-332 с.

8. Бакутін Є.І. Принцип законності в діяльності поліції під час використання технічних засобів фіксації адміністративних правопорушень «*Часопис Київського університету права*». Випуск № 2/ 2020. – 208-213 с.

9. Бакутін Є.І. Сучасний стан проблеми оснащення СІЗО, установ виконання покарань інтегрованими системами безпеки. *Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: Розвиток та інтеграція* : Міжнародна науково-практична конференція. (м. Київ 27 листопада 2015 р.), 2015. С. 557-558.

10. Бакутін Є.І. Світовий досвід в ефективності використання технічних засобів фіксації правопорушень. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : Міжнародна науково-практична конференція. (м. Дніпропетровськ, 17 березня 2016 р.), 2016. С. 410-413.

11. Бакутін Є.І. Ефективність використання технічних засобів фіксації адміністративних проступків в Україні. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*: Міжнародна науково-практична конференція. (м. Одеса, 25 березня 2016 р.), 2016. С. 172-174.

12. Бакутін Є.І. Експертиза матеріалів та технічних засобів фіксації правопорушень. *Теорія і практика судової експертизи* : Матеріали круглого столу. (м. Київ, 12 травня 2016 р.), 2016 р. С. 22-24.

13. Бакутін Є.І. Роль технічних засобів фіксації правопорушень в досудовому розслідуванні. *Наукове забезпечення досудового забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики* : Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Київ, 8 липня 2016 р.), 2016 р. С. 192-194.

14. Бакутін Є.І. Автоматична фіксація порушень швидкісного режиму за допомогою технічних засобів у тестовому режимі. *Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти* : Матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції. (м. Кривий Ріг, 22 листопада 2016 р.), 2017 р. С. 19-23.

15. Бакутін Є.І. Діяльність поліції під фото-, відео-, наглядом суспільства. *Круглий стіл, присвячений 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини* : Матеріали круглого столу. (м. Київ, 09 грудня 2016 р.), 2016 р. С. 161-165.

16. Бакутін Є.І. Антикорупційний захист від видалення отриманих від технічних засобів даних або інформаційних повідомлень. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції* : Матеріали V Міжнародної наук.-практ. конференції (м. Харків, 31 березня 2017 р.), 2017 р. С. 22-24.

17. Бакутін Є.І. Технічна інновація «БПЛА» в діяльності Національної поліції України. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу* : Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження професора М.В. Салтевського (м. Харків, 08 листопада 2017 р.), 2017 р. 46-48 с.

18. Бакутін Є.І. Поліцейські заходи примусу до осіб з явними ознаками обмежених можливостей. *Формування публічної служби, чутливої до людей з особливими потребами: цифрові технології*. : Матеріали наук.-практ. конференції за міжнар. участю (м. Київ, 10 листопада 2017 р.), 2017. С. 34-37.

19. Бакутін Є.І. Законодавче регулювання впровадження технічних інновацій в діяльності поліції України. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Львів, 10 листопада 2017 р.), 2017 р. С. 13-15.

20. Бакутін Є.І. Умови використання науково-технічних засобів криміналістики. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології* : Матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції: (м. Київ, 22 листопада 2018 р.), 2018 р. С. 44-46.

21. Бакутін Є.І. Правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Харків, 30 листопада 2018 р.), 2018 р. С. 43-45.

22. Бакутін Є.І. Європейський досвід діяльності поліції та напрями їх впровадження в Україні. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики матеріали наукового семінару*. (м. Львів, 21 червня 2019 р.), 2019 р. С. 23-28.

23. Бакутін Є.І. Основні конституційні принципи використання технічних засобів в Україні. *Конституція України в умовах сьогодення* : Матеріали науково-практичного круглого столу. (м. Київ, 24 червня 2019 р.), 2019 р. С. 9-11.

24. Бакутін Є.І. Питання практики визначення ступеня тонування стекол автомобіля для притягнення до відповідальності. *Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти* : Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Кривий Ріг, 22 листопада 2019 р.), 2019 р. С. 18-21.

Зазначені праці підтверджують належний навчально-методичний рівень, актуальність обраної тематики, фахову підготовку дисертації здобувача кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ Бакутіна Євгена Івановича на тему «Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень», а також практичну значущість роботи й можливість використання результатів дослідження під час викладання зазначених вище навчальних дисциплін.

Голова комісії:

Оксана СТРЕЛЬЧЕНКО

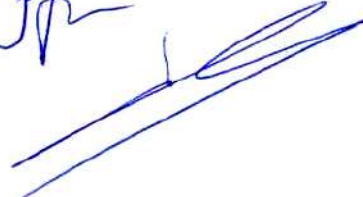
Члени комісії:

кандидат юридичних наук

Марина ГАЛІЙ

кандидат юридичних наук, с.н.с

Дмитро ТИЧИНА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор Національної
академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук,
професор

Сергій ЧЕРНЯВСЬКИЙ

15. 2021 р.

АКТ

**про впровадження результатів дисертації
здобувача кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
Бакутіна Євгена Івановича на тему: «Адміністративно-правове
регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень»
у науково-дослідну роботу
Національної академії внутрішніх справ**

Комісія у складі: доктора юридичних наук, професора Стрельченко Оксани Григорівни (голова комісії); старшого наукового співробітника відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності НАВС, к. ю. н., Галій Марини Сергіївни, старшого наукового співробітника наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ№ 1, к. ю. н., с.н.с. Тичини Дмитра Михайловича, цим актом засвідчує, що результати дисертації здобувача кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ Бакутіна Євгена Івановича на тему: «Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень», мають необхідний теоретичний, методологічний рівень і практичну значимість та використовуються у науково-дослідній роботі відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності, кафедри тактичної підготовки з питань удосконалення адміністративно правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Використання результатів дисертації сприятиме активізації та підвищенню ефективності наукової діяльності працівників, викладачів, докторантів та ад'юнктів кафедр, а саме:

1. Бакутін Є.І. Запобігання протиправним діям у сфері адміністративного права за допомогою технічних засобів: *«Науковий вісник НАВС – Київ: Нац. акад. внутр. Справ, 2016. - № 3 (100). – 57-68 с.*

2. Бакутін Є.І. Напрями вдосконалення законодавчого регулювання використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) в діяльності Національної поліції України: стаття *«Держава і право»*. Випуск № 77, 2017. – 307-320с.

3. Бакутін Є.І. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень в Україні: стаття *«Підприємництво, господарство і право»*. Випуск № 12 (274), 2018. – 158-165 с.

4. Бакутін Є.І. Main legal principles of use of technical means of fixation of offenses by National police in Ukraine. *Visegrad journal on human rights/* aug. 2019. 7-14 s.

5. Бакутін Є.І. Аналіз європейського та вітчизняного досвіду щодо здійснення правозастосовної діяльності поліції «*Часопис Київського університету права*». Випуск № 1/ 2020. – 328-332 с.

6. Бакутін Є.І. Принцип законності в діяльності поліції під час використання технічних засобів фіксації адміністративних правопорушень «*Часопис Київського університету права*». Випуск № 2/ 2020. – 208-213 с.

7. Бакутін Є.І. Сучасний стан проблеми оснащення СІЗО, установ виконання покарань інтегрованими системами безпеки. *Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: Розвиток та інтеграція* : Міжнародна науково-практична конференція. (м. Київ 27 листопада 2015 р.), 2015. С. 557-558.

8. Бакутін Є.І. Світовий досвід в ефективності використання технічних засобів фіксації правопорушень. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : Міжнародна науково-практична конференція. (м. Дніпропетровськ, 17 березня 2016 р.), 2016. С. 410-413.

9. Бакутін Є.І. Ефективність використання технічних засобів фіксації адміністративних проступків в Україні. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави*: Міжнародна науково-практична конференція. (м. Одеса, 25 березня 2016 р.), 2016. С. 172-174.

10. Бакутін Є.І. Експертиза матеріалів та технічних засобів фіксації правопорушень. *Теорія і практика судової експертизи* : Матеріали круглого столу. (м. Київ, 12 травня 2016 р.), 2016 р. С. 22-24.

11. Бакутін Є.І. Роль технічних засобів фіксації правопорушень в досудовому розслідуванні. *Наукове забезпечення досудового забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики* : Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Київ, 8 липня 2016 р.), 2016 р. С. 192-194.

12. Бакутін Є.І. Автоматична фіксація порушень швидкісного режиму за допомогою технічних засобів у тестовому режимі. *Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти* : Матеріали XI міжнародної науково-практичної конференції. (м. Кривий Ріг, 22 листопада 2016 р.), 2017 р. С. 19-23.

13. Бакутін Є.І. Діяльність поліції під фото-, відео-, наглядом суспільства. *Круглий стіл, присвячений 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини* : Матеріали круглого столу. (м. Київ, 09 грудня 2016 р.), 2016 р. С. 161-165.

14. Бакутін Є.І. Антикорупційний захист від видалення отриманих від технічних засобів даних або інформаційних повідомлень. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції* : Матеріали V Міжнародної наук.-практ. конференції (м. Харків, 31 березня 2017 р.), 2017 р. С. 22-24.

15. Бакутін Є.І. Технічна інновація «БПЛА» в діяльності Національної поліції України. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу* : Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції, присвяченої 100-річчю від дня народження професора М.В. Салтєвського (м. Харків, 08 листопада 2017 р.), 2017 р. 46-48 с.

16. Бакутін Є.І. Поліцейські заходи примусу до осіб з явними ознаками обмежених можливостей. *Формування публічної служби, чутливої до людей з особливими потребами: цифрові технології* : Матеріали наук.-практ. конференції за міжнар. участю (м. Київ, 10 листопада 2017 р.), 2017. С. 34-37.

17. Бакутін Є.І. Законодавче регулювання впровадження технічних інновацій в діяльності поліції України. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Львів, 10 листопада 2017 р.), 2017 р. С. 13-15.

18. Бакутін Є.І. Умови використання науково-технічних засобів криміналістики. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології* : Матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції: (м. Київ, 22 листопада 2018 р.), 2018 р. С. 44-46.

19. Бакутін Є.І. Правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави* : Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Харків, 30 листопада 2018 р.), 2018 р. С. 43-45.

20. Бакутін Є.І. Європейський досвід діяльності поліції та напрями їх впровадження в Україні. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики матеріали наукового семінару*. (м. Львів, 21 червня 2019 р.), 2019 р. С. 23-28.

21. Бакутін Є.І. Основні конституційні принципи використання технічних засобів в Україні. *Конституція України в умовах сьогодення* : Матеріали науково-практичного круглого столу. (м. Київ, 24 червня 2019 р.), 2019 р. С. 9-11.

22. Бакутін Є.І. Питання практики визначення ступеня тонування стекол автомобіля для притягнення до відповідальності. *Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти* : Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Кривий Ріг, 22 листопада 2019 р.), 2019 р. С. 18-21

ВИСНОВОК

Матеріали дисертації здобувача кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ Бакутіна Євгена Івановича на тему: «Адміністративно-правове регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень» вважати впровадженими та використовуються у науково-дослідній сфері Національної академії внутрішніх справ під час проведення загальнотеоретичних і галузевих досліджень з питань удосконалення адміністративно-правового регулювання використання технічних засобів фіксації правопорушень.

Голова комісії:

Оксана СТРЕЛЬЧЕНКО

Члени комісії:

кандидат юридичних наук

Марина ГАЛІЙ

кандидат юридичних наук, с.н.с.

Дмитро ТИЧИНА

Додаток Б

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бакутін Є. І. Запобігання протиправним діям у сфері адміністративного права за допомогою технічних засобів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 3 (100). С. 57–68.
2. Бакутін Є. І. Напрями вдосконалення законодавчого регулювання використання безпілотних літальних апаратів в діяльності Національної поліції України. *Держава і право*. 2017. Вип. №77. С. 307–320.
3. Бакутін Є. І. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення використання технічних засобів фіксації правопорушень в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. Вип. 12 (274). С. 158–165.
4. Yevhen Bakutin. Main legal principles of use of technical means of fixation of offenses by National police in Ukraine. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 4 (1). P. 7–14.
5. Бакутін Є. І. Аналіз європейського та вітчизняного досвіду щодо здійснення правозастосовної діяльності поліції. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. № 1. С. 328–332.
6. Бакутін Є. І. Принцип законності в діяльності поліції під час використання технічних засобів фіксації адміністративних правопорушень. *Часопис Київського університету права*. 2020. Вип. № 2. С. 208–213.
7. Бакутін Є. І. Сучасний стан проблеми оснащення СІЗО, установ виконання покарань інтегрованими системами безпеки. *Кримінально-виконавча політика України та Європейського союзу: розвиток та інтеграція* : міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27 листоп. 2015 р.). Київ, 2015. С. 557–558.
8. Бакутін Є. І. Світовий досвід в ефективності використання технічних засобів фіксації правопорушень. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 17 берез. 2016 р.). Дніпропетровськ, 2016. С. 410–413.

9. Бакутін Є. І. Ефективність використання технічних засобів фіксації адміністративних проступків в Україні. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: міжнар. наук.-практ. конф.* (Одеса, 25 берез. 2016 р.). Одеса, 2016. С. 172–174.

10. Бакутін Є. І. Експертиза матеріалів та технічних засобів фіксації правопорушень. *Теорія і практика судової експертизи* : матеріали кругл. столу (Київ, 12 трав. 2016 р.). Київ, 2016. С. 22–24.

11. Бакутін Є. І. Роль технічних засобів фіксації правопорушень в досудовому розслідуванні. *Наукове забезпечення досудового забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 8 лип. 2016 р.). Київ, 2016. С. 192–194.

12. Бакутін Є. І. Автоматична фіксація порушень швидкісного режиму за допомогою технічних засобів у тестовому режимі. *Безпека дорожнього руху: правові та організаційні аспекти* : матеріали XI міжнар. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 22 листоп. 2016 р.). Кривий Ріг, 2017. С. 19–23.

13. Бакутін Є. І. Діяльність поліції під фото-, відео-, наглядом суспільства. *Круглий стіл, присвячений 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини* : матеріали кругл. столу (Київ, 9 груд. 2016 р.). Київ, 2016. С. 161–165.

14. Бакутін Є. І. Антикорупційний захист від видалення отриманих від технічних засобів даних або інформаційних повідомлень. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції* : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 31 берез. 2017 р.). Харків, 2017. С. 22–24.

15. Бакутін Є. І. Технічна інновація «БПЛА» в діяльності Національної поліції України. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 8 листоп. 2017 р.). Харків, 2017. С. 46–48.

16. Бакутін Є. І. Поліцейські заходи примусу до осіб з явними ознаками обмежених можливостей. *Формування публічної служби, чутливої до людей з особливими потребами: цифрові технології* : матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 10 листоп. 2017 р.). Київ, 2017. С. 34–37.

17. Бакутін Є. І. Законодавче регулювання впровадження технічних інновацій в діяльності поліції України. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 10 листоп. 2017 р.). Львів, 2017. С. 13–15.

18. Бакутін Є. І. Умови використання науково-технічних засобів криміналістики. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології*: матеріали наук.-практ. конф. (Київ, 22 листоп. 2018 р.). Київ, 2018. С. 44–46.

19. Бакутін Є. І. Європейський досвід діяльності поліції та напрями їх впровадження в Україні. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики матеріали наукового семінару* (Львів, 21 черв. 2019 р.). Львів, 2019. С. 23–28.

20. Бакутін Є. І. Основні конституційні принципи використання технічних засобів в Україні. *Конституція України в умовах сьогодення* : матеріали наук.-практ. кругл. столу (Київ, 24 черв. 2019 р.). Київ, 2019. С. 9–11.

21. Бакутін Є. І. Питання практики визначення ступеня тонування вікон автомобіля для притягнення до відповідальності. *Транспортна безпека: правові та організаційні аспекти* : матеріали XIV міжнар. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 22 листоп. 2019 р.). Кривий Ріг, 2019. С. 18–21.